

PLANINSKI VESTNIK

Glasilo
Planinske zveze
Slovenije

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

110. LETO / MAREC 2005 / 700 SIT

3

Zimske nevarnosti

Beseda na vrhu

9 770350 434008

GREMO NA ZRAK!

Še posebej, če je okrašen z zasneženimi gorami.

PRIVOŠČITE SVOJIM NOGAM NAJBOLJŠE!

Več zraka lahko privoščimo tudi svojim nogam – s pohodno obutvijo Meindl iz serije Air Revolution®. Zaradi inovativnih tehnoloških rešitev – uporabe močno paropropustne kordure, luknjičaste podloge in odstranljivega dobro podloženega jezika – po neodvisnih meritvah modeli obutve iz serije Air Revolution® dihajo 33% bolje od drugih čevljev z membrano goreteks.

MEINDL

air
REVOLUTION®
by Meindl

Bridgedale®

TRIGLAVSKI NARODNI PARK

NADZORNIKI TNP SO PRI SVOJEM DELU
OBUTI V NOGAVICE BRIDGEDALE.

AIR REVOLUTION 2.0

Univerzalni pohodniški čevlji za planinske ture, trekinge, hojo po brezpotjih – tudi v slabem vremenu.

AIR REVOLUTION 7.0 PRO

Gorniški čevlji za zahtevnejše kopne ture, zimske vzpone in hojo po ledenikih.

NI DOBRIH ČEVLJEV BREZ DOBRIH NOGAVIC!

Pri obutvi z membrano goreteks je ustrezna izbira nogavic še posebej pomembna.

LIGHT HIKER

Tehnične pohodniške nogavice z vlakni CoolMax®.

LIGHT HIKER KNEE

Tehnične pohodniške do-kolenke z vlakni CoolMax®.

A.T. LEISURE

Tehnične pohodniške nogavice za toplejše vreme z vlakni CoolMax®.

GTX TRAIL

Lahke, več-funkcionalne tehnične nogavice.

COOLMAX LINER

Podnogavice z vlakni CoolMax®, ki pospešujejo odvajanje vlage.

GTX SUMMIT

Tehnične nogavice za ekstremne razmere.

PRODAJNA MESTA MEINDL

Ljubljana: POHODNIK
TOMAS SPORT [City Park,
Čopova, Mestni trg]
HERVIS [Vič, City Park]
ELAN [Rudnik]
ANNAPURNA WAY

Škofja Loka: ELAN

Kranj: ELAN
HERVIS

Bled: KOALA SPORT

Begunje: ELAN

Kranjska Gora: KEJŽAR

Kamnik: ELAN

Celje: HERVIS

Maribor: HERVIS

Novo mesto: HERVIS

Nova Gorica: ELAN

Kobarid: SPORTLAND

PRODAJNA MESTA BRIDGEDALE

V VSEH TRGOVINAH

ELAN
FABIANI
HERVIS
TOMAS SPORT
PROMONTANA
ALP KOMERC

IN

Ljubljana: POHODNIK
ANNAPURNA WAY
GOLTES

Kranjska Gora: KEJŽAR

Kobarid: SPORTLAND

Trbovlje: GOLTES

Ekskluzivni zastopnik in distributer blagovnih znamk MEINDL in BRIDGEDALE v Sloveniji je podjetje LOGOS TREND, d. o. o. / www.logos-trend.si

tel.: 01 / 83 11 665 / logos.trend@k2.net

Izdajatelj in založnik:
Planinska zveza Slovenije
ISSN 0350-4344

Izhaja enkrat mesečno,
julija kot dvojna številka.
Planinski vestnik objavlja izvirne
prispevke, ki še niso bili objavljeni
nikjer drugje.

105. letnik

Naslov uredništva:
PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorčakova ulica 9, p.p. 214
SI-1001 Ljubljana
telefon: 01 434 56 86, faks: 01 434 56 91
e-pošta: pv@pzs.si
http://www.planinskivestnik.com

Vladimir Habjan (odgovorni urednik)

Uredniški odbor:

Marjan Bradeško, Marjeta Keršič –
Svetel, Andrej Mašera, Mateja Pate,
Emil Pevec (tehnični urednik),
Andrej Stritar (namestnik odgovornega
urednika), Tone Škarja
Lektoriranje: Mojca Volkar

Grafična priprava: Studio CTP, d. o. o.
Tisk: DELO tiskarna, d. d.
Naklada: 5150 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte
natisnjene in po elektronskem mediju na naslov
uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih
prispevkov ne vračamo. Številka transakcijskega
računa PZS je 05100-8010489572, odprt
pri Abanki, D.D., Ljubljana. Naročnina 6.950 SIT,
50 EUR za tujino, posamezna številka 700 SIT.
Članarina PZS za člane A vključuje naročnino.
Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu
številke. Ob spremembi naslova navedite
tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne
odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto.
Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva.
Kopiranje revije ali posameznih delov
brez soglasja izdajatelja ni dovoljeno. Uredništvo
si pridržuje pravico do objave ali neobjave,
krajšanja povzemanja ali delnega objavljanja
nenaročenih prispevkov v skladu s svojo
uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Fotografija na naslovnici:
Kotliški graben z Brano, v ozadju
Planjava in Ojstrica Tone Škarja

NA STARIH TIRIH

Slavnostna akademija, ki smo jo imeli ob 110-letnici Planinskega vestnika, je za nami. Čeprav se s tem praznovanje še ne bo končalo, je bila to le najpomembnejša letošnja prireditev. Zdaj smo torej spet na starih tirih. Končno, prav oddahnil sem si. Vse skupaj je bilo namreč zelo naporno. Po mojem mnenju je prireditev uspela. Ravno prav govorov, dogajanja na odru, kulturnega programa, odlično vodenje, vse skupaj pa je popestrilo še prikazovanje slik na platnu. Tudi dvorana je bila skoraj povsem zasedena, česa bi si torej lahko še želeli? Resda je vse skupaj malo dolgo trajalo, ampak to je bila le slavnostna akademija, kakršno imamo le enkrat na toliko in toliko časa! Zadnja je bila, na primer, pred dvajsetimi leti ...

Glede na odzive udeležencev lahko rečem, da jim je bila proslava všeč. Mnogi so mi to povedali, dobili pa smo tudi nekaj pisem pohval, komentarjev (ti se seveda nanašajo tudi na posebno, jubilejno številko Vestnika) in celo predlogov. (Na splošno smo v uredništvu z odzivi bralcev precej bolj zadovoljni kot pred časom, ko sem se »pritoževal« v uvodnikih. Na vse pobude – ankete, uganke, takšne in drugačne pozive bralcem – prejmemo precej več vaših pisem.) Ne glede na pozitivni odziv na proslavo v uredništvu ocenjujemo, da bi dve zadevi lahko opravili še bolje. Ko sem se na odru izmed vseh dosedanjih urednikov znašel sam (to sicer ni bilo »na programu«), saj se prejšnja še živeča tam nista pojavila (hotela pojaviti), bi bilo neprimerno bolje, če bi se predstavili vsi člani uredništva. Žal se tega prej nismo spomnili. Priložnost je bila res enkratna, saj smo že večkrat omenili, da je to uredništvo prvo, ki res deluje kot skupina in ne samo na papirju (tega ne spremeni niti to, da so se prejšnji uredniški odbori tu in tam celo sestali na kakem sestanku). Drugo je zamujena priložnost, da bi se uredniki srečali z bralci oziroma s povabljenimi pisci. Naivno smo pričakovali, da se bo to zgodilo spontano, pa se žal ni. Možnost srečanja med avtorji in uredništvom nam je v pismu kot idejo ponudila tudi naša redna bralka in dopisnica Metka in v prihodnje nameravamo kaj storiti za to.

Naj se na koncu razpredanja o proslavi zahvalim vsem tistim, ki ste pripomogli, da je akademija tako uspela. Hvala. Sam moram sicer priznati, da sem nekoliko razočaran nad odzivom medijev. Pričakoval sem nekaj več »hrupa« v zvezi s tem kulturno res pomembnim dogodkom na slovenski ravni. Nekaj smo krivi tudi sami, saj smo bili morda premalo prodorni, vendar žal ne pomagajo niti osebna znanstva, ki jih imamo. Znano je, da je tovrstna kultura »bosa«, zato tudi ni potrebne množičnosti in zanimanja sponzorjev in donatorjev.

Ne bom se več pritoževal. Kot sem povedal, smo že na starih tirih, oči uredništva pa so uprte v prihodnost. V prihodnjem letu bo namreč naš glavni cilj povečanje formata in še bolj kakovostno oblikovanje revije. Dotlej pa nas čaka še precej dela ...

Vladimir Habjan

AKTUALNA TEMA 4-12

Medicinska problematika nesreč v plazovih6
 Iztok Tomazin

Omrzline10
 Jurij Gorjanc

PLANINSTVO 13-35

Beseda na vrhu13
 Vladimir Habjan

Lokvarski grič pa Govšk tudi15
 Rafael Terpin

Mladina in gore 200519
 Jože Drab

Zvezda21
 Milka Bokal

Ilustracije in risbe v Planinskem vestniku, 1895-196123
 France Zupan

Kilimandžaro 200428
 Andrej Zorman

Point Lenana (Mt. Kenya)32
 Marjan Žiberna

IZLET 36-46

Moja pot na veliko, a malo goro36
 Barbara Klavžar

Bogatin in Mahavšček39
 Andrej Stritar

Najlepši bivak na svetu41
 Marjeta Štrukelj

Bivak Margherita Bedin – Prima Pala di San Lucano44
 Andrej Mašera

ŽIVLJENJE GORA 47-52

Odmevi na januarski uvodnik47

O cestah v fužinskih planinah50

Komentar Triglavskega narodnega parka52

ALPINIZEM 53-60

Negotova usoda53
 Rok Blagus

Strah58
 Mitja Košir

Ledeni utrinek60
 Darja Grad

NAŠA SMER 61-63

Zimske radosti Male Mojstrovke61
 Andrej Pečjak

NOVICE IZ VERTIKALE 64-68

Jesen 2004 v Himalaji68
 Tone Škarja

PISMA BRALCEV 69

LITERATURA 69-72

NOVICE IN OBVESTILA 72-78

Kako poznamo naše gore79-80
 Andrej Stritar

4

Zimske nevarnosti: plazovi in omrzline

Število zimskih obiskovalcev sredogorja in visokogorja narašča, alpinistom in planincem se pridružuje zlasti vse več turnih smučarjev. Vsaka dejavnost v zasneženih gorah je lahko tvegana, med nevarnostmi pa so na prvem mestu plazovi. Kljub rednim, tudi v Sloveniji dostopnim poročilom o snežni odeji, ki vsebujejo tudi aktualno evropsko petstopenjsko lestvico nevarnosti proženja snežnih plazov, in kljub nekaterim metodam, ki nam omogočajo približno oceno nevarnosti na terenu, nikoli ne moremo zanesljivo opredeliti vsega tveganja na konkretni turi. Nesreče v plazovih se dogajajo in se bodo dogajale, tudi najbolj izkušenim gornikom.

Beseda na vrhu

Tak naslov je imela slovesna akademija, ki jo je organizirala Planinska zveza Slovenije ob letošnjih jubilejih: 110-letnici Planinskega vestnika, 110-letnici Aljaževega stolpa na Triglavu in 30-letnici prvega slovenskega pristopa na himalajski osemtisočak Makalu. Akademija je bila 18. februarja ob 18. uri v Linhartovi dvorani Cankarjevega doma v Ljubljani.

23

Ilustracije in risbe v Planinskem vestniku 1895-1961

Fotografija je v zgodovini Planinskega vestnika bila – in je še – tako po dokumentarni kot po estetski plati pomemben in samoumeven del revije. Kaj pa ilustracije, risbe, narejene prav za Vestnik?

Zimske nevarnosti

Plaz v Graciji pod Bogatinskim sedlom 🇸🇮 Miha Pavšek

Medicinska problematika nesreč v plazovih

✍ Iztok Tomazin

Število zimskih obiskovalcev sredogorja in visokogorja narašča, alpinistom in planincem se pridružuje zlasti vse več turnih smučarjev. Vsaka dejavnost v zasneženih gorah je lahko tvegana, med nevarnostmi pa so na prvem mestu plazovi.

Zimska nevarnost

Kljub rednim, tudi v Sloveniji dostopnim poročilom o snežni odeji, ki vsebujejo tudi aktualno evropsko petstopenjsko lestvico nevarnosti proženja snežnih plazov, in kljub nekaterim metodam, ki nam omogočajo približno oceno nevarnosti na terenu, nikoli ne moremo zanesljivo opredeliti vsega tveganja na konkretni tu-

ri. Nesreče v plazovih se dogajajo in se bodo dogajale, tudi najbolj izkušenim gornikom. To žal potrjuje tudi nedavna tragična nesreča našega vodilnega strokovnjaka za snežne plazove Tomaža Vrhovca. Poleg preventivnih dejavnosti so zato zelo pomembni tudi ukrepi, ki zvečajo možnost preživetja, ko se zgodi nesreča v plazu.

Točnih podatkov o številu smrtnih žrtev zaradi plazov v svetovnem merilu ni, povprečje smrtnih žrtev v 22 državah članicah IKAR (Mednarodna zveza gorskoreševalnih organizacij) pa je približno 150 na leto. Med njimi je največ turnih smučarjev.

Med najpomembnejšimi medicinskimi vprašanji pri obravnavi nesreč zaradi snežnih plazov so dejavniki, ki vplivajo na preživetje žrtev. Na tem področju je bilo v zadnjih letih opravljenega veliko raziskovalnega dela tako v okviru medicinske komisije IKAR kot v nekaterih drugih organizacijah in institucijah. Analiza 1886 nesreč v plazovih je pokazala, da je 23 % ponesrečenih umrlo, smrtnost pa je bila povezana s stopnjo zasutja. Med popolnoma zasutimi jih je umrlo 52 %, med delno zasutimi ali nezasutimi pa le 4 %.

Krivulja preživetja

Omenjena analiza je pokazala tudi zanimivo odvisnost preživetja v plazu od dolžine časa zasutja, ki ima velik praktični pomen tako za sotopnike ponesrečenih kot za reševalce.

V prvih 18 minutah ima zasuti v plazu več kot 90 % možnosti, da bo preživel! Odkritje in izkopenje zasutega v tem času je temeljna naloga in izziv za njegove sotopnike, saj v tako kratkem času reševalci po večini ne morejo priti na kraj nesreče.

Med 18. in 35. minuto po zasutju se preživetje zmanjša na vsega 34 %; v tem času zasuti praviloma umirajo zaradi zadušitve. Po 35 minutah pod plazom umrejo zaradi zadušitve skoraj vsi zasuti, ki nimajo prostih dihalnih poti in

Turni smučarji so najbolj izpostavljeni plazovom — plaz v Sp. Bohinjskih gorah

✍ Franc Štros

dihalnega žepa pred obrazom. Ta podatek je pomemben za samopomoč. Če nas zasuje plaz, si moramo z rokami poskušati zavarovati dihala in si ustvariti dihalni žep – prostor pred usti in nosom. Od tega bo lahko odvisno naše preživetje.

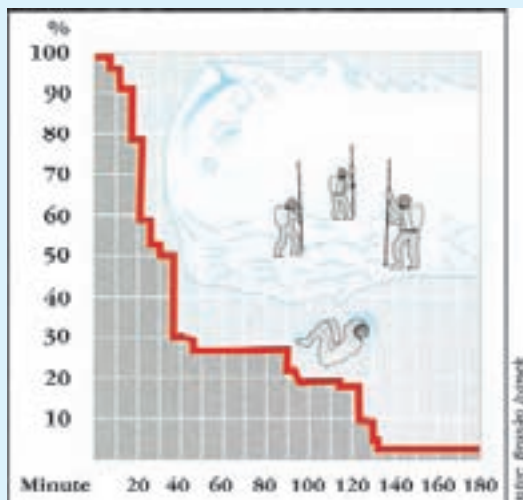
Tista tretjina zasutih, ki preživijo prvih 35 minut, to pomeni, da imajo prosta dihala in pred obrazom dihalni žep, ima velike možnosti, da bo ostala živa vsaj 90 minut po zasutju, saj se v tem obdobju smrtnost skoraj nič ne poveča. Ta čas, torej 90 minut od zasutja, pa je temeljni izziv za reševalce, da kar najhitreje pridejo na območje plazju ter najdejo in odkopljejo tiste zasute, ki jih niso našli in odkopali sopotniki.

Po 90 minutah pa krivulja preživetja spet strmo pade – po 130 minutah je živih le še 7 % zasutih, njihovo preživetje pa je odvisno od velikosti zračnega žepa, njegove povezave s površjem, gostote snega, oblčil in drugih, še ne povsem raziskanih dejavnikov.

Krivulja preživetja glede na čas zasutja torej kaže dva temeljna cilja za reševanje zasutih pod plazom. Prvi je izziv za sopotnike ponesrečenih – prvih 18 minut zasutja preživi več kot 90 % zasutih v plazju, zato jih morajo v tem času sopotniki najti in odkopati. Najti in odkopati zasute najpozneje v 90 minutah od nesreče pa je cilj in izziv za reševalna moštva. Toliko časa pod plazom preživi kar tretjina zasutih, po 90 minutah pa začne krivulja preživetja strmo padati in dlje preživijo le redki. Učinkovite, dobro organizirane reševalne službe naj bi v tem času dosegle območje plazju, našle in izkopale ponesrečence. Pogosto to ni mogoče tudi zaradi objektivnih okoliščin, npr. poznega sporočila o nesreči, slabega vremena ali noči, ki onemogoči helikopterski prevoz reševalnega moštva itn. Nesreča v plazju torej zahteva zbrano, hitro in učinkovito ukrepanje tako sopotnikov kot gorskih reševalcev.

Dejavniki preživetja

V celoti gledano so odločilni dejavniki, ki vplivajo na preživetje po nesreči v plazju, stopnja zasutja (nezasuti, delno ali v celoti zasuti), trajanje zasutja, (ne)obstoj dihalnega žepa in poškodbe, ki so nastale med zasutjem. Zmanjša-

Verjetnost preživetja v snežnem plazju glede na trajanje zasutje (v odstotkih).
Graf je objavljen v učbeniku »Planinska šola«, ki je pravkar izšel pri Planinski založbi.

nju negativnega vpliva prvih treh dejavnikov so namenjeni nekateri pripomočki, opisani v nadaljevanju.

Posebno zanimiv je dihalni žep – prostor pred usti in nosom, ki lahko nastane naključno, v fazi zaustavitve snežnih gmot, predvsem pa kot posledica prizadevanj ponesrečenca, da bi si ta prostor med zasutjem izbojeval z rokami. Dihalni žep pogosto omogoča vsaj zasilno dihanje in zato torej pomeni ključni element preživetja zasutega v plazju. Raziskovala ga je skupina zdravnikov in fiziologov iz različnih evropskih držav, njihova spoznanja pa presegajo okvir tega prispevka. Za laike in reševalce je pomembno predvsem, da imajo ponesrečenci v plazju veliko več možnosti za preživetje, če med odkopavanjem ugotovimo, da imajo pred obrazom dihalni žep.

Reševanje

Hitrost in izvedba reševanja morata biti usklajena z nevarnostmi na terenu, najpomembnejša pa bi morala biti varnost reševalcev. Včasih ni tako; zaradi velike motiviranosti, da bi čim prej odkrili in izkopali zasute, reševalci tvegajo in že večkrat se je zgodilo, da je nov plaz povzročil nesrečo tudi med njimi.

Pod takim plazom ni dobro končati 📷 Andrej Stritar

Vsaka nesreča v plazju je reševalno in medicinsko nujno stanje. Na kraj nesreče je treba čim prej prepeljati zdravnike, lavinske pse in njihove vodnike ter izkušene reševalce. Hiter prevoz moštva na kraj nesreče omogočajo predvsem helikopterji. Med reševalno opremo za oskrbo ponesrečenca morajo biti obvezno termometer za merjenje centralne temperature (pri timpanotermometru je treba očistiti sneg iz sluhovoda), kemijski grelci, alufolije, odeje, topla tekočina. Zdravniki morajo seveda imeti vso opremo za izvajanje nujne medicinske pomoči, pa tudi opremo in zdravila za oživljanje.

Takoj, ko je zasuti odkrit, mora biti pri izkopavanju navzoč zdravnik z vso opremo, da bo lahko ocenil dihalni žep, stanje dihal in zamenja življenja ter se na podlagi ugotovitev odločil za optimalno ukrepanje.

Glede na čas zasutja ponesrečenca obstajata dve osnovni reševalni strategiji. Pri zasutju, krajšem od 35 minut, je ključen čim hitrejši izkop ponesrečenca, da preprečimo zadušitev. Poleg tega je tak ponesrečenec lahko ogrožen tudi zaradi poškodb, podhlajen pa v tem času praviloma še ni. Zavedati pa se moramo, da se

odkopani ponesrečenec lahko zelo hitro ohladi, zato ga moramo ustrezno zavarovati.

Pri daljšem zasutju pa je obzirnost pomembnejša od hitrosti izkopavanja – zaradi zelo verjetne podhladitve zasutega in zato, da ne uničimo njegovega dihalnega žepa.

Če je treba, moramo takoj začeti ustrezne postopke oživljanja. Podrobnejša doktrina reševanja iz plazov presega namen in obseg tega prispevka.

Preventiva in varnostna oprema

Za zdaj poznamo tri načine povečanja verjetnosti preživetja ob nesreči v plazju:

1. Lahko zmanjšamo možnost in obseg zasutja. Pripomoček, ki to omogoča, je v nahrbtnik vgrajena posebna zračna blazina, ki jo aktiviramo, ko nas zajame plaz. V dosedanjih raziskavah je bilo ugotovljeno, da uporaba plazovne zračne blazine (airbag) zmanjša verjetnost popolnega zasutja v plazju z 39 odstotkov na 16, smrtnost pa od 23 % na vsega 3 %. Dodatna prednost plazovne zračne blazine je, da navzočnost sopotnikov in dodatne opreme (lopate, sonde) ne vpliva bistveno na njeno učinkovitost.

2. Druga možnost so pripomočki, ki posredno skrajšajo čas zasutja s tem, da omogočijo hitrejše odkrivanje zasutega. Za zdaj so najučinkovitejše predstavnice te skupine tako imenovane plazovne žolne. Z analizo nesreč turnih smučarjev, ki so uporabljali plazovno žolno, so ugotovili, da je njena uporaba povprečni čas od zasutja do izkopa skrajšala s 120 minut na 35, smrtnost pa je zmanjšala s 76 na 66 odstotkov. Ta skupina pripomočkov ima opisane ugodne učinke seveda samo ob navzočnosti sopotnikov in ustrezne dodatne opreme (lopate, sonde). Zasutemu samohodcu plazovna žolna ne more pomagati, če ni v bližini nikogar, ki bi ga ob pomoči signala žolne odkril in izkopal.

3. Tretja možnost je podaljšanje preživetja z uporabo pripomočkov, ki po zasutju omogočijo simulacijo dihalnega žepa oziroma vsaj zasilno dihanje do rešitve.

Po dosedanjih raziskavah pri nesrečah v plazovih med posameznimi pripomočki najučinkoviteje zmanjšuje smrtnost plazovna zračna blazina, ker v večini primerov prepreči, da bi snežna gmota povsem zasula človeka. Tudi uporaba plazovne žolne zmanjšuje smrtnost, ven-

dar jo morajo imeti vsi člani skupine. Del obvezne opreme je tudi lopata za odkop zasutega, po možnosti pa tudi plazovna sonda. Kar zadeva preostale pripomočke, predvsem skupino, ki olajšuje dihanje zasutega pod plazom, raziskave še potekajo; podatkov za utemeljeno oceno njihove koristnosti je za zdaj premalo, prve ocene pa so ugodne.

Še več varnosti lahko dosežemo s kombinirano uporabo plazovne zračne blazine in žolne. Pripomočka sta sicer draga, vsekakor pa zelo pomembna za vse, ki pozimi pogosto zahajajo v gore zunaj urejenih smučišč. Vrednost preživetja je veliko višja od cene navedene opreme.

Temeljna pravila varnega gibanja v zasneženih gorah pa se ne glede na razvoj tehnike niso spremenila: ocena tveganja pred in med turo, previdnost, gibanje v skupini, ustrezna opremljenost, upoštevanje vseh varnostnih ukrepov in seveda modrost, da znamo odnehati, če je prenevarno.

Članek povzema ugotovitve in stališča medicinske komisije IKAR. Za gorske reševalce so seveda pripravljena posebna, podrobnejša priporočila, ki pa niso predmet tega prispevka. ◉

Poj, veter

*Poj, veter,
 divjaj vihar!*

*Telo izpihaj,
 duhá očisti;
 pusti sanje,
 čiste misli.*

V stoletja gornikov poglej:

*Nekoč in danes -
 nismo isti ...*

Aleš Tacer

Jesenski haikuji

*na poti v hrib
 jesenski veter
 diha z mano*

*veter preganja
 oblake - postoj vsaj ti,
 mladi mesec!*

*veter zavija -
 viharnik na Vitrancu
 zaviti v lišaj*

Alenka Zorman

Omrzline

✍ in 📷 Jurij Gorjanc

Porast števila gornikov, ki dobijo omrzline, bi lahko pripisali razmahu hoje v gore, večji dostopnosti visokih gora, celo odprav, zanašanju na kakovostno sodobno opremo in še čemu. Večina primerov omrzlin pri Slovencih v zadnjih letih se je pojavila pri plezanju v tujih gorstvih. To pomeni, da jih ob časovni razpršenosti odprav in vzponov v Alpah za konec tedna zdravimo vse leto.

Omrzline danes zdravimo uspešno. Z usklajenostjo pravilne prve pomoči, hitrega prevoza in bolnišničnega zdravljenja v kombinaciji s hiperbarično komoro lahko preprečimo izgubo tkiv, to pa pri gornikih pomeni ohranitev prstov, ki so se zdeli že izgubljeni. V zadnjih dveh letih smo v Sloveniji tako pomagali 10 gornikom. Kaj pomeni izguba npr. palca na nogi za plezanje v plezalniki, verjetno ni treba posebej omenjati, da o izgubi prstov na rokah niti ne govorimo. Že bežna analiza nekaterih primerov omrzlin v Sloveniji v zadnjih letih pa je pokazala, da je razvoj nepopravljivih okvar tkiva ne le posledica prepoznega zdravljenja, ampak tudi nepoznavanja ukrepov prve pomoči. Žal. A pojdemo lepo po vrsti, začeni z izrazoslovjem.

Kaj so omrzline?

Kljub zmedu na tem področju se danes slavisti strinjajo, da izraz omrzlina najustrežneje

opiše poškodbo tkiva. Uporaba tega izraza je utemeljena z mehanizmom nastanka. Zato naj bi uporabljali izraz omrzline namesto zmrzline.

Omrzline so poškodbe tkiva, ki nastanejo pod temperaturo ledišča. Ločiti jih moramo od ozeblin, ki so kronične poškodbe in nastanejo pri temperaturah nad lediščem; te so za gornike manj pomembne (žal pa ne kaj dosti manj neprijetne). Pri omrzlinah delno okvari tkivo neposredno zmrznjenje, pomembnejša pa je prizadetost žilja - mraz je pri tem le sprožilni dejavnik. Nastane tromboza (strjevanje krvi v obtočilih) majhnih žil, ki povzroči motnjo prekrvitve tkiva; to odmre, če ni pravočasne in ustrezne pomoči.

Ciljne skupine, ki jih omrzline prizadenejo, so brezdomci, vojaki v hladnem in vlažnem okolju in seveda gorniki. Pri zadnjih so najpogosteje prizadeti prsti nog, sledijo prsti rok, redkeje zmrznejo nos in uhlji. Pri gornikih so najpogosteje prizadeti prav prsti.

Nastanek omrzlin pospešujejo zunanji dejavniki (mraz, veter, padavine, velika nadmorska višina) in dejavniki, ki jih povzročijo poškodovanec (neustrezna zaščita pred mrazom, splošna podhladitev, zvečana občutljivost za mraz, dehidracija, tesna obutev).

Stopnje omrzline

Vsak gornik mora poleg tega, da obvlada prvo pomoč, tudi prepoznati stopnjo (globino) omrzline. Ta je na terenu pri akutno nastalih omrzlinah manj pomembna, saj se dokončna klinična slika razvije šele po več urah. Kljub te-

Po vrnitvi s K2 arhiv Zvonko Požgaj

mu jo omenjamo, saj se mnogi zavejo, da so omrznili, šele potem, ko se že pojavijo mehurji.

Prva pomoč pri omrzlinah

Na izpostavljenem terenu (veter, mraz):

Sprostimo tesna mesta obleke, zavarujemo poškodovanca pred mrazom (rokavice, kapa, odeja).

Če je poškodovanec dovolj pri zavesti, ga spodbujamo h gibanju, da preprečujemo podhladitev. Pije naj topel sladkan čaj. Omrznjene roke lahko začasno greje pod pazduhami.

V zavetju (bivak, koča):

Aspirin 500 mg (1 tableta). Prej preverimo, ali poškodovani ni alergičen na aspirin. Če ni prepričan, ne damo ničesar.

Hitro ogrevanje:

Ogrevamo v vodi temperature 38–42 °C. Orientiramo se po občutku, temperatura pod pazduho je približno 36 °C. Vodi dodamo tekoče milo ali kamilice. Prizadeti del za 30–40 minut potopimo v vodo, pred tem odstranimo vse, kar bi lahko oviralo krvni obtok (ura, prstani).

- Za ogrevanje se ne odločimo, če se je tkivo že naravno »odtajalo« – to se po navadi zgodi v 24 urah. Prav tako se za ogrevanje ne odločimo, če obstaja resna možnost vnovičnega izpostavljanja mrazu med prevozom.

1. stopnja:

Začetni odrevenelosti prstov sledijo bolečine in mravljinčenje. Koža je bleda, tu in tam pomodri. Ob ogrevanju se pojavi rdečica. Omrzline ne puščajo trajnih posledic.

2. stopnja:

Modrikasta koža je ponekod bleda. Na teh mestih se v 12 urah začnejo pojavljati mehurji z bistro tekočino. Posledice te stopnje so manjša občutljivost za mraz in dotik ter motnje znojenja.

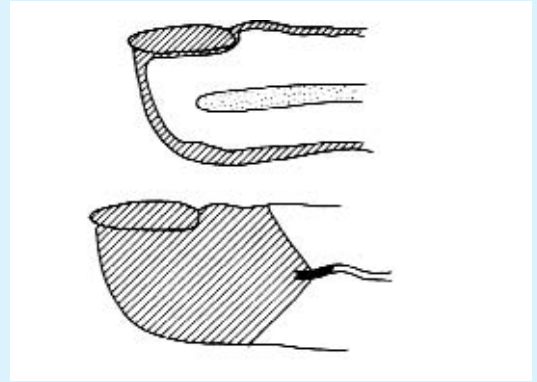
3. stopnja:

Začetne bolečine izginejo, pojavi se popolna neobčutljivost. Modrikasta koža posivi, pojavijo se mehurji s krvavo vsebino. Posledica je izguba tkiva.

4. stopnja:

Bolečin in občutkov ni. Temno siva barva kože napoveduje obsežen propad tkiva.

Pri 1. in 2. stopnji poškodovani preživijo brez izgube tkiva, zato take omrzline imenujemo tudi povrhnje. Globoke so omrzline 3. in 4. stopnje, ko kljub zdravljenju težko ohranimo tkiva.

- Omrzline oskrbimo kot rane in jih imobiliziramo. Mehurjev ne prediramo, ker lahko povzročimo okužbo.
- Pomemben je hiter transport v zdravstveno ustanovo.

Če omrznjencu pravilno damo prvo pomoč in ga hitro transportiramo, imamo danes v bolnišnicah na voljo vrsto uspešnih zdravil, ki znova vzpostavijo krvni pretok tam, kjer ga prej zaradi okvare žil ni bilo. Zdravljenju z zdravili se v zadnjih letih uspešno pridružuje zdravljenje v hiperbarični komori, ki poteka pri prof. dr. Igorju Mekjaviću na Institutu Jožefa Štefana. S tako kombinacijo zdravljenja smo v minulih letih rešili prste plezalcem, ki so v nekaj dneh prišli iz Centralnih Alp in celo iz Himalaje. V zadnjem času se nakazuje možnost, da bo zdravljenje v komori ob ustreznem zavarovanju plačala zavarovalnica. Kljub dobrim in sodobnim načinom

zdravljenja ter celo raziskavam na poskusnih živalih, ki jih opravljamo, pa pravilna prva pomoč ohranja svojo pomembno vlogo in je na terenu nenadomestljiva.

Preprečevanje omrzlin

Tudi pri omrzlinah velja, da jih je bolje preprečevati kot zdraviti. Vsakdo lahko sam pripomore k preprečitvi nastanka omrzlin z dobro hidracijo, ustrezno obutvijo (bombažne nogavice naj zamenjajo sodobni materiali) in obleko ter opustitvijo kajenja in uživanja alkohola. Posebno se morajo na hladne razmere pripraviti bolniki z motnjami prekrvitve prstov. Med gorniki, še posebno na odpravah, je popularno mazilo finalgon, ki vsebuje izvlečke rdeče paprike in začasno poveča prekrvitev kože. Zahteva pa nekaj izkušenj, saj se je ob uporabi že marsikdo na snegu sezuval in si brisal mazilo z nožnih prstov, ker ga je prehudo žgalo.

Težko je na kratko opisati vse, kar mora vsakdo, ki gre v nekoliko višje gore ali celo na odpravo, vedeti o omrzlinah. Zato svetujem dodatno literaturo, predvsem pa priporočam novi priročnik iz prve pomoči, ki je v Sloveniji tik pred izidom. ◊

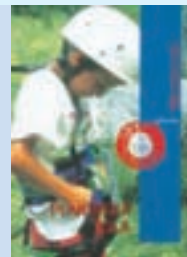

Novo v Planinski založbi

Učbenik **Planinska šola** (zbrali in uredili: Bojan Rotovnik, Stojan Burnik, Tone Golnar, Franc Kadiš, Franjo Krpač, Peter Pehani, Borut Peršolja)

Najvišji vrhovi v Alpah (Tomaž Vrhovec s soavtorji: Janez Pretnar, Barbara Šket Motnikar, Peter Pehani, Gregor Sluga, Črtomir Zavašnik in Primož Zupančič)

O obeh obsežnih knjigah bomo v Planinskem vestniku obširneje pisali v prihodnjih številkah.

Beseda na vrhu

Tak naslov je imela slovesna akademija, ki jo je organizirala Planinska zveza Slovenije ob letošnjih jubilejih: 110-letnici Planinskega vestnika, 110-letnici Aljaževega stolpa na Triglavu in 30-letnici prvega slovenskega pristopa na himalajski osemtisočak Makalu. Akademija je bila 18. februarja ob 18. uri v Linhartovi dvorani Cankarjevega doma v Ljubljani. Na začetku slovesnosti je Slovenski oktet zapel Zdravljico, po kratkih uvodnih besedah Rade Polajnar, ki je povezovala program, pa še planinsko himno Oj, Triglav, moj dom. Potem je Polajnarjeva prebrala pozdravno pismo dr. Janeza Drnovška, predsednika Republike Slovenije. Pozdravni pismi sta poslala še monsinjor Alojz Uran, ljubljanski nadškof in metropolit, in mag. Janez Kocijančič, predsednik Olimpijskega komiteja Slovenije. Opravičilo s pozdravom in čestitkami je poslal tudi Janez Sušnik, predsednik državnega sveta Republike Slovenije. Sledil je pozdravni nagovor predsednika PZS Francija Ekarja. V njem je predsednik poudaril, da brez kulture ni pravega, popolnega planinstva in da ima Planinski vestnik še svetlo prihodnost. Županja Mestne občine Ljubljana Danica Simšič je pozdravila navzoče in predsedniku PZS Franciju Ekarju izročila bronast kipec ljubljanskega zmaja (avtorsko delo kiparja Boštjana Štineta). Slovenski oktet je uvodne pozdrave sklenil s koroško na-

rodno Pastirc pa pase ovce tri in venčkom koroških narodnih Mi smo mi. V nadaljevanju je baritonist Marko Kobal ob spremljavi citer Tomaža Plahutnika zapel pesem Zakrivljeno palico v roki. Rada Polajnar je predstavila dosedanje urednike Planinskega vestnika in povabila na oder sedanjega urednika, Vladimirja Habjana. Ta je izrekel kratek pozdrav, zatem pa mu je predsednik izročil priložnostno darilo. Sledil je slavnostni govor člana uredniškega odbora Vestnika Andreja Mašera, ki je povzel zgodovino naše revije in predstavil tudi dileme sedanjega razvoja. V nadaljevanju kulturnega programa je nastopila Marjana Lipovšek, mezzosopranistka svetovnega slovesa. Ob spremljavi prof. Andreja Jarca na klavirju je zapela pesmi Uroša Kreka Oj, gora ti Kaninova in Bežji, ftiček, če moreš ter prof. Marijana Lipovška Sem mislil snoč' na vas iti, Mrkvice, Meglice dol popadajo in Točila je čarno vince.

Sledila je predstavitev Aljaževega stolpa na Triglavu, katerega veličino je v recitaciji poudaril tudi igralec in pesnik Tone Kuntner, ko je predstavil Gradnikovo pesem Triglav, Cankarjevega Kurenta in Kuntnerjevo K tebi prihajam. Nadaljevanje slovesnosti je bilo alpinistično obarvano. Ob 30-letnici slovenske osvojitve Makaluja je v uvodu spregovoril Tone Škarja, načelnik komisije za odprave v tuja gorstva in podpredsednik

Predsednik PZS
Franci Ekar

Povezovalka programa
Rada Polajnar

Član uredništva PV
Andrej Mašera

Mezzosopranistka Marjana Lipovšek
in pianist Andrej Jarc

Pesnik in igravec Tone Kuntner

PZS. Člani odprave so se predstavili tudi na odru in prejeli knjižno darilo iz rok predsednika PZS Francija Ekarja in podpredsednika PZS Toneta Škarje. Sledil je film o prvem slovenskem pristopu na himalajski osemtisočak Makalu. Potem je Marko Kobal ob klavirski spremljavi Olene Boljubuš zapel pesmi Hrabroslava Volariča Oj rožmarin, Frana Gerbiča Pojdem na prejo in Herasima Vilharja Mornar. Z besedami: »In jutri bo dan spet potrkal na naša vrata, spet nam bo prinesel polno novosti, nove dogodke. Morda prepoznate njegovo vabilo: Pridi, gore spet vabijo ... Prepustite se dnevu, prepustite se življenju in stopite v

njegovo večno krožnico novih spoznanj. Želim vam še naprej lep večer in del naj ga mine v prijetnem klepetu s prijatelji. Na svidenje!« je sklenila slovesnost Rada Polajnar. Ves čas – razen med kulturnim programom – so se na platnu vrtele slike gorskega sveta, odlomkov iz starih Planinskih vestnikov, Aljaževega stolpa in prizorov z odprave na Makalu. Cvetlični aranžma, ki je bil na odru, je bil po končani slovesnosti odnesen na Dovje – v spomin Jakobu Aljažu ob 160-letnici njegovega rojstva. ●

Po gradivu PZS povzel Vladimir Habjan
Fotografije: Irena Mučibabič

Makalu 🏔️ Tone Škarja

Izpod Lokvarja uhaja pogled proti zasneženemu Poreznu

Lokvarski grič pa Govšk tudi

Samotne poti med Kanomljo in dolino Idrijce

✍️ Rafael Terpin 📷 Marjan Bradeško

Po navadi jo po cestnih ključih pa tudi kar počez navižam na Stromc (poslovenjeno najbrž Strmec) nad Pisancami. Zdi se mi, da šele oba skupaj, Stromc in Lokvarski grič, nekaj pomenita. Tudi sicer je videti, kot bi se držala za roke: razgledna, široko zaobljena vrhova v enem grebenu, ki se od prefarskega Jelenka vleče proti Kuku nad Dolenjo Trebušo. Od presenetljivih razgledov lahko tako na enem kot na drugem dol padeš, pa se ti ne bo nič zgodilo, le nekaj trave bi utegnil pomečkati. Stromc se lišpa še z macesnovim gozdičkom, poletnim pašnikom in visokimi senožetmi seveda. Bližnji Pisnkar sicer skoraj vsako leto vrže kakšen les ven, vendar bi se smelo zaupati v njegovo treznost. Na Stromcu je torej treba prvič globoko izdihniti: »He!« Tako!

Takoj zatem je treba zajeti novo sapo. Za dišečimi zreliimi travami vzvalovi ves naš rovtar-

ski svet. Spodaj okrog Šebrelj in Leskovega vrha pleteniči stara Idrijca, grape z vseh strani begajo vanjo, grebeni vsi zeleni, le tu in tam pečevnati, strmo spuščajo k reki. Tod so doma sence. Skozi vse božje dni se tisoč sijajnih kotičkov prelaga iz sence na sonce ali pa narobe. Vsakega od njih se spleča posebej izbrskati iz nevednosti.

Največ je prešernih sončnih uric

Zgoraj se šegavo nizajo grebeni, s svojimi izdrtimi vrhovi bodejo v prostore nebes in delajo družbo oblakom. Vredni so vsega spoštovanja. Za Planoto, za Kojco in za Poreznom z dna Baške grape plezajo vrhovi spodnjebohinjskih gora od Črne prsti pa daleč na zahod vsaj do Bogatinskega sedla. Od tod jih je videti v enem kosu. Bolj zadaj so zataknjeni še Triglav, Lepo špičje pa Rdeči rob z Batognico, Peski in Krnom. A to je že skoraj drug pogled. Slediti je treba le Idrijci proti Tolminu in se potem ogledniti

navzgor. Le v kakšni ostri prečiščeni jeseni so vrhovi tam zgoraj čvrsto postavljeni, enkrat za zmeraj (bi se reklo).

Sijajno je. Običajno začnem blebetati sam s seboj. Zelo nekoristen opravek, kajti nikogar ni, ki bi me poslušal. Sedel bi, a kam. Le na ta zadnjo se lahko spustim. A kaj, če sedem v travo, mi v hipu izgine pol obzorja (na vrhu, kot je pač Stromc) in ves božji postanem, povežem se z vetrom in oblaki – in naenkrat se mi zazdi neodložljivo: Moram pomoliti svojemu bogu. Iz hvaležnosti. Ves dober postanem, ves zlat. Takega bi me vzela slednja ženska. K sreči jih veliko ne ve za te skrivnosti.

S Stromca na Lokvarski grič je strašno kratak sprehod skozi gozdiček in skozi vse bolj odpirajočo se senožet do stare laške peline. Sproti je treba zijati naokrog in na gosto srebati veličastje rovtarskih svetov. Vrh je zelo širok. Strmina se s šebreljske pa tudi s kanomeljske strani le zlagoma unese. A unese se zanesljivo. Sprevrže se v pravo ravnico. Pelina je nekje na njeni sredi menda zato, da nanjo odložiš nahrbtnik. Lokvarjeva hišica tiči na kanomeljskem koncu nekaj metrov pod vrhom, majčkena dolinica ob njej je imela nekoč lokvico, pravijo. Ostanki davne gradnje se dajo videti v grmovju vzhodno od hiše šele tedaj, ko listje dol pade. Kdaj neki so že domovali na tej višini? Zelo rad bi zvedel.

Na Lokvarskem vrhu sem bil mogoče že stokrat. Skoraj so mi poznana vsa njegova razpoloženja. V spominu imam vse sijoče luči, ki se tako često prek Idrijce točijo proti goram ... Domači so mi poletni mrčasti dnevi, ko še bližnji grebeni izginjajo v brezglasen in le prividen svet plavin. Včasih, a bolj redko, v zaporednih tihih bliskih zatemni kakšen kot, oblaki se naložijo v nasičeno svinčeno ogrinjalo, od sopare se komaj da dihati ... Ali pa mokre megle zgodnje jeseni ovijejo vse ovinke in se le čez najbolj preprihane prehode kaj malega posveti. Trave so tedaj do kraja napite in nesmiselno se je ukvarjati z vprašanjem, kdaj bodo škrpeti dokončno zažmokali ... Na zimo je prvi avtobus do Oblakovega Vrhja zgoden, dan pa pozen. Da se pohiteti in pripihati pred soncem na vrh. Požirek kačje slinice takrat neverjetno dopolni dogajanje. Ob pelini je pametno prečemeti čarobne tre-

nutke, ko prvi sonček obližne štrleče pomrzne, v belo oblečene bilke. Z vzhoda se ulije morje rdeče luči, škrlat, ki se neopazno preobrača v oranž ... Vsega imam v spominu, a daleč največ je prešernih sončnih uric.

Sončijo se vasi in premlevajo zeleni svetovi

Od tod je videti več kot pol cerkljanske deželice. Čez vse tri šebreljske vasi in njihove Kovke se pogled spelje še prek zadnjih polj in košenic do enkratne cerkvice sv. Ivana na robu planote, hudo strmo nad Reko ob Idrijci. Na oni strani reke se pokonci postavljajo novi bregovi, speljani do novih vrhov in prehodov, vmes se sončijo vasi, ena za drugo, vsaka s svojim imenom, vsaka s svojim upečatenim življenjem. Cest od tod ni videti. Veliko današnjih vsakodnevnih potreb je zataknjenih v kraljestvu zelenega. V slutnjah se premlevajo celotni zeleni svetovi.

Poplesujem čez arnikine trate. Arnika, kozja brada, prvi primožki – vse rumeno. Vmes tu in tam brstična lilija v odpiranju. V gozdu, v varstvu senc, se more občudovati na stotine turških lilij, ki se prav tako te dni razcvetajo.

Na Stanu se cesta razcepi, pozimi plužena se spušča na Oblakov Vrh in v Šebrelje, malce slabši krak se potegne čez Rzelj do Idrijskih Krnic. Nad Bočem se z makadama stopi na asfalt, po katerem se skoraj čez Jelenk (1107 m) pride do Fare (Spodnja Idrija). Potegnili sem jo seveda proti Krnicam. Za Rzeljem (1018 m), kjer se cesta rahlo spušča po kanomeljski strani, je ob poti in nad njo videti kar pogosto kranjsko lilijo. Te dni je že rahlo čez. Nad Krnčanom in nad Bočem je ob borovih obronkih včasih cvetela pri nas redka rdeča naglavka. Napel sem oči, a videti ni bilo nič. Zakaj? Nekaj gozdnih obronkov so odpčili, polikali so košenijo proti Krnčanu in Boču, na kanomeljsko stran so pa kar s ceste zasipali po grapah. Rastišče je na ta način najbrž uničeno. Lepo je pa videti na travniku nad cesto, kako družno odpirata kimaste cvetove kranjska in turška lilija.

Krnice so visoko postavljena, razgledna in tudi svečana vas. Hiše (vsaj te, ki so pozidane kolikor toliko na ravnem) so obnovljene, polepšane. Zdi se, da se vaščani zavedajo naravnih

Ko se nad idrijskimi grapami razpre svet. Nad Govškom.

čudes svojega kraja in hočejo pri tem krajini pomagati. Pašništvo ni previsoko breme. Vse košerije le ne gnojijo. Rastlinska pestrost je tu in tam ob poti še močno opazna.

Zaženem se v klanec mimo nekdanje vaške trgovinice, v kateri je dolga leta delala Bočarjeva Stana. Kakor slišim, zdaj stresa svojo prešerno prav vnukom, ki jih je baje kot listja in trave.

Kjer nekaj malega šteje le razkošen pogled

Nad združnim domom (ali kulturnim) in nekdanjo trgovino je v senci za ovinkom zrastle nova cerkvena. Kar se da nova je. Projektiral jo je prejšnji idrijski župan. Posebej zvoniku je dal nekam polnejšo podobo, češ saj gre vendar za sv. Florjana.

Cerkvico bi bilo vredno postaviti na kakšen imenitnejši in preglednejši kraj, a se v tej stvari vaščani menda niso niti pošteno zagreli. Če stoji kar se da blizu glavne asfaltirane ceste, je pa ja dobro! so si gotovo mislili. In pri tem bo ostalo.

Iz rajde in mimo spominske plošče (tod se je hudo partizanilo) se klanec le še vleče. Na levi se je v mladem smrekovju skoraj posušilo nekdanje zanimivo jezerce, da ne rečem mlaka. Cesta se potegne potem pod Kalom (na karti piše Brezov grič - 1057 m) do stare hiše desno ob poti, kjer se od zmeraj reče Na Kamutejš. Kakšno presenetljivo ime! Mogoče posmehljivo? Ka-

mut pomeni v idrijskem narečju isto kot komodno, lagodno, na lahko, brez težav in sitnosti pridobljeno. Pa res! Na višini tisoč metrov, kjer se vsako leto dočakata prvi in zadnji sneg v deželi, kjer nekaj malega šteje le razkošen pogled čez Kanomljo proti Vojskemu in Golakom!

Na Kamutejš zapuščam asfalt. Mahnem jo po stari krniški poti skozi Govšk proti Fari. Pravijo, da je bila to za Krničane včasih najbližja pot do nedeljske maše pri Mariji na skalci pri Fari. Lepo speljana je bila dobro uhojena, že kar zlizana. Tega mora biti že dolgo. Cesta in avtomobili so potem storili, da se je na odlično stezo popolnoma pozabilo. Zarasla se je. Neke pomladi (tudi tega je že dolgo) sva se s sinčkom zagnala po njej v Krnice in sva posekala nekaj borovcev, rastočih sredi poti. Danes se stezi dobro piše. Očiščena je in tekoča, čeprav vodi po docela zapuščenih krajih.

Pod Kamutejšem se voznik spusti v razdrpanih kljukah na Kovk. Hiša je bila pred leti spremenjena v »nedeljski« vikend, a je medtem znova opustela. Trave so obupno visoke. Le hladna voda še vabljivo klokoče v korito. Na levi čez bližnjo grapo še životarijo Zgornje Jurice, Pack na desni tja proti Žirovkovi planini pa odhaja na lepše, slišim. Seli se drugam.

Na travničku nad Kovkom sem že dostikrat počival, spominjam se ga še docela kmečkega. Zlahka si omislim medtem sesuto štalo in doplar na ravnici za hišo. Danes je vse zeleno, kro-

Govšk hrumi v dolino

šnje vse bolj vsiljivo skrivajo nekoč razkošno nebo.

Steza se pod hišo spelje v gozd do zidane kapelice. Po kipcu bi sodil, da je Marijina. Zakaj so jo postavili v tej blagi samoti sredi klancev.

Nekoliko niže skočim čez vodnato grapo, ki z leve prinaša poskočne glasove v senčno bukovno mejo. Nad nekdanjo brvjo je kmet iz Zgornjih Juric imel svoj vodni mlin. Ogradnje se še da videti.

Steza se prebrisanu spušča v Govšk

Naprej se steza prebrisanu, a kar naglo spušča. Na svetlih toplih kovkih, ki jih vse obcoklja, se iz globine že sliši godrnjanje Govškove vode. Čez pot ohlapno napeto žico je treba prestopiti. Je to znak, da v Govšku tudi letos pasejo? Je! Ko grem mimo hlevčka, iz teme vame pozeva debela konjska glava, da kar trznem. Nehote stopim hitreje, pod hišo, pod kozolcem. Govšku so

včasih rekli Spodnje Jurice, to sem prebral. Že vrsto let domačija sameva, zadnje čase se poleti na odprtem pase kakšno osamljeno konjsko bitje. Cimbarji zreli cepajo v travo, kakšen srnjak zaide mimo, sonce vztrajno opravlja vsakodnevno delo. Rastline dokončno zagrinjajo nekoč s trudom izkrčen govškarski svet: njivico, košenijo, gmajno.

Po nekoč vozni poti gre v dolino samo od sebe. Vse bolj glasno je. Govškarska grapa se hitro približuje. Nagla je in poskočna. Ob njej se korak še nekoliko potegne. V osoji še cveto pegaste kukavice, za cel vrt jih je. Nekaj naloženih drv čaka ob kolovozu. Most čez Govšk je videti nov.

Pod Bazovikom se stopi iz grape na presvetljene in bahave kanomeljske travnike. Z vso ihto se upre poznopomladansko sonce, v kožo kar zasmodi. Dolinska cesta Spodnja Idrija-Oblakov Vrh je skrajno blizu. Čaka me še pot do Fare. Ne bo prehudo. Mimo Madžurije se potegnem do Poklona, to pa je že tako rekoč pri Fari.

Z druge strani Kanomljice me gleda zaraščena Ribnica. Tam je bila še leta 1908 za dekle moja stara mati, Franica so ji rekli. Imela je obupno čedne, dolge črne lase, imela je štiriindvajset let. Moj stari oče Štefuc jo je 1909. leta prav tam preplaval. Takrat je bil vdovec s štirimi otroki, s knapovsko plačo in rudniškim stanovanjem v Cegovnici. Franica, ki je imela le še dva brata, pa je v Ribnici pasla, žela, pomagala pri spravilu sena, klekljala in hodila k maši v prefarsko cerkev. Tistega odločilnega leta je torej zapustila ves ta kmečki red od zime do zime, odpisala je vse od nekdanj utečeno in v prirodne ojnice utirjeno življenje, vzela je precej starejšega vdovca s štirimi napol odraslimi otroki in prevzela najbrž zaželeno vlogo zakonske žene in matere. V naslednjih desetih letih je spravila na svet pet potomcev, med njimi tudi mojega očeta.

Zdaj, ob koncu tega zapisa, lahko le še pokimam samemu sebi: Tako je! V kanomeljski Ribnici, ki danes tudi že sameva, se začenjajo vse tvoje poti čez Oblakov Vrh! Brez Ribnice bi ti bolj malo migal prek Lokvarja in čez Stan! Bo držalo. Vse poti so življenjske, vse se nekoč in nekje začenjajo. Če so planinske, so tudi žmah-tne. O njihovih koncih pa ne bi razmišljali. ●

Mladina in gore 2005

✍️ Jože Drab

Mladi radi hodijo na izlete v naravo. A mnogi se že pri malo večjem naporu sprašujejo, čemu napor - in odnehajo. V svoji nemoči in lenobi prevzamejo zguljeni rek: »Gora ni nora ...« Na srečo pa je tudi nekaj takih, ki jim nobena strmina ni pretežka in nič v gorah odveč. Zadnja leta je takšnih čedalje več. Vsako leto poteka tudi srečanje in tekmovanje »Mladina in gore«. Tekmovanje je namenjeno spodbujanju osnovnošolske mladine k učenju in spoznavanju osnov gorniške (planinske) vzgoje, opreme, gorstev, varstva narave ... ter medsebojnemu spoznavanju in druženju. V ekipi so lahko štirje osnovnošolci predmetne stopnje, mlajši od 15 let, vključeni v planinsko društvo. Res vsi poudarjajo, da je pomembno sodelovati in se družiti med sabo, ampak, roko na srce, vsi, ki so prišli, si želijo zmage. Druženja med ekipami je zanemarljivo malo, udeleženci se po večini pogovarjajo znotraj svojih ekip. Predtekmovalno napetost med ekipami blažimo le tisti mentorji ekip, ki se poznamo in se prijateljsko pogovarjamo.

Tekmovanje

Prišel je 15. januar 2005, ki smo ga težko in hkrati kar malo s strahom pričakovali. Letos je bilo državno tekmovanje na OŠ Frana Erjavca v Novi Gorici. Na tekmovanje se je uvrstilo 35 najboljših štiričlanskih ekip iz vse Slovenije, ki so svoje znanje pokazale že pred dvema mesecema na treh področnih (regijskih) tekmovanjih, med njimi tudi ekipa naše osnovne šole Sostro in PD Ljubljana Matica. Na regijskem tekmovanju v Semiču so se štirje fantje ekipe »GRS - gremo raje spat« z drugim mestom zanesljivo uvrstili naprej na državno tekmovanje.

Po mučnem čakanju na začetek, ki je zamujal za več kot pol ure, se je začelo prav zabavno. Najprej smo iz grl otroškega pevskega zbora zaslišali pesem »Oj, Triglav, moj dom« in vstali, kot se za gorniško himno spodobi. Takoj ko smo posedli, smo zaslišali »Zdravljico« in seveda spet vstali. Ko smo spet sedli, pa je zadonela še »Oda radosti« - evropska himna - in spet smo morali vstati. Sledil je zanimiv kulturni program šole prirediteljice, za njim pa nekaj pozdravnih govorov.

Nato se je začelo zares. Tekmovanje je potekalo v dveh delih. Prvi je bil pisni. Ekipa učencev so odšle v učilnice na pisanje testov. 45 minut za 30 vprašanj. Medtem ko so se otroci potili ob težkih vprašanjih, smo imeli mentorji sestanek v zbornici šole. Pogovarjali smo se o svojem delu z mladimi v gorah in težavah pri novem računalniškem

V finalu se je pomerilo osem ekip 📷 Tadej Baša

GRS – Gremo Raje Spat Asta Gregorič

prijavljanju ekip na tekmovanje. 45 minut je hitro minilo in mentorji smo se spet pridružili svojim ekipam, ki so medtem že končale pisanje testov. Večina tekmovalcev je samo zmajevala z glavami in se smejala: »Težko je bilo, zelo težko ...!«

Po kosilu v šolski jedilnici, ko smo se najedli jote, hrenovk in krofov, smo se s polnim trebuhom odpravili na sprehod po okolici. Najprej smo odšli v Kostanjevico, v kateri je v samostanu zadnje počivališče francoskih kraljev Burbonov. Za gornike je bil zanimivejši razgled. Ker je bil lep dan, se je videlo vse do kaninskega pogorja. Sestopili smo do novega trga pri železniški postaji, ki povezuje obe Gorici, nato pa se po uri in pol vrnili v šolo. V tem času so organizatorji popravljali teste. Vprašanja so bila res težka, to pove že podatek, da tako malo točk ekipe na dosedanjih tekmovanjih še niso zbrale.

Finale

Osem najboljših ekip se je uvrstilo v finale. Naša želja se je izpolnila, saj smo se kot tretja najboljša ekipa uvrstili v drugi del tekmovanja.

V tem finalnem delu so ekipe pred polno dvorano odgovarjale na vprašanja v obliki kviza. Vprašanj je bilo 12 (6 lažjih in 6 težjih); pri tem se je 8 vprašanj nanašalo na splošno gorniško znanje, zadnja 4 pa so bila vezana na temo letošnjega tekmovanja - Trnovski gozd. Na večino dvanajstih vprašanj so ekipe odgovarjale hkrati, tako da so tekmovalci napisali odgovor na list in ga pokazali žiriji in gledalcem. Za vsako vprašanje so imeli 30 sekund časa. Drugače je bilo pri petju gorniških pesmi - vsi štirje so morali skupaj zapeti eno izmed dveh pesmi, ki so ju izžrebali - in pri opisu dela gorniške opreme, ki so ga našli v škatli.

Popoln odgovor je bil vreden dve točki, pravičen, a nepopoln, eno, napačen pa nič. Vsaka ekipa je imela možnost enkrat vložiti planinčka, ki ji je podvojil število točk pri odgovoru. Tekmovalna žirija je odgovore ocenila in svoje odločitve tudi strokovno utemeljila. Nekatera vprašanja v finalu so bila lahka, druga pa precej težja. Na nekatera ni znala pravilno odgovoriti nobena ekipa. Po mojem mnenju tudi zaradi kriterijev. Če mlajši najstniki ne znajo, pa vi povejte, dragi bralci: »Kakšna je razlika med straniščem na štrbunk in suhim straniščem oziroma kakšna stranišča imajo sodobne kočee?«

Poleg znanja je bilo treba imeti tudi malo sreče. Le tri ekipe so popolnoma unovčile planinčka. Prav te tri so bile že lani na prvih treh mestih in tudi letos so pred zadnjim vprašanjem prepričljivo vodile. Tukaj mi spomin uide za leto dni nazaj, k tekmovanju MIG 2004 v Rušah: pred zadnjim vprašanjem je bila moja ekipa GRS (PD Ljubljana Matica) v vodstvu skupaj z ekipo Markacije (PD Fram) in le za eno točko pred ekipo Mravlje (PD Nova Gorica). Zadnje

EKIPA	PLANINSKO DRUŠTVO	OSNOVNA ŠOLA	ŠT. TOČK
GRS - GREMO RAJE SPAT	Ljubljana Matica	Sostro	16 (35)
MRAVLJE	Nova Gorica	Frana Erjavca	13 (35)
MARKACIJE	Fram	Fram	13 (34)
MENINA	Gornji grad	Frana Kocbeka	10 (35)
JAVORNIK	Javornik	Črni vrh	9 (43)
SVIZCI	Srednja vas - Boh. Bistrica	dr. J. Mencinger	8 (40)
KROKARJI	Novo mesto	Bršljin	8 (32)
ZNUCANI GOJZARJI	Medvode	Simona Jenka	8 (32)
V oklepajih so točke po prvem delu - testu, ki ne vplivajo na finalni del.			

vprašanje nas je pokopalo in pristali smo na 3. mestu, zmagale pa so Markacije. Ali se bo zgodovina ponovila?

Zmaga!

Letos je bilo, kot rečeno, pred zadnjim vprašanjem spet zelo napeto: GRS je vodil za točko pred Mravljami in Markacijami. In zadnje vprašanje je bilo eno najtežjih: »Kaj je alternacija drevesnih vrst?« Kar verjeti nisem mogel, da so moji fantje vedeli pravičen odgovor, drugi ekipi pa ne. Zgodovina se ni ponovila in končni vrstni red prvih treh ekip je bil glede na lani obrnjen. Mravlje in Markacije so se z dodatnimi nalogami pomerile za 2. mesto in to so - tako kot lani - zasedli Novogoričani. Za razvrstitve na 6., 7. in 8. mesto so se ekipe pomerile v hitrostnem vzlanju vpletene osmice. Veselje v naši ekipi je bilo nepopisno, saj smo tak rezultat že nekaj časa neuspešno lovili. Res je PD Ljubljana Matica

zmagalo tudi pred štirimi leti, vendar z drugo ekipo iz druge šole. Vsekakor pa so vse te naše uvrstitve v finale potrditev dobrega dela z mladimi, tako mentorjev na šolah kot tudi vodnikov MO društva na izletih ter letnih in zimskih taborih. In kot je dejala voditeljica tekmovanja, je zmagovalna ekipa očitno dokazala, da niso le spali, ampak so se dobro pripravili na tekmovanje.

Takšen je bil razplet po koncu vprašanj finalnega dela.

Za nagrado se bomo udeležili enotedenskega visokogorskega trekinga v pogorju Piz Bernina v Italiji. Jeseni bomo v PV napisali, kako smo se imeli. Že zdaj pa vas vabimo, da se pripravite in udeležite državnega tekmovanja naslednje leto, ko bo potekalo na prenovljeni osnovni šoli Sostro v vzhodnem delu Ljubljane.

V ekipi »GRS - gremo raje spat« so bili: Domen Drab, Anže Birk, Miha Groznik in Blaž Birk. ○

Zvezda

Pod Lovrencem se rojeva najkrajši dan v letu

✍ Milka Bokal

Jutranja zimska pokrajina se razprostira pred menoj. Z mešanim gozdom poraščen hrib, drevje ob vodi, kjer se grič spusti v ravnino, in prazno polje so pobeljeni s sivo-belo kopreno ivja. Vse je zmrazilo in zemlja čaka sneg. Iz hiš bo dejo svedri dima.

Pas neba nad obzorjem proti Dobrovi je svetlo oranžast. Nekoliko nad Sredenskim hribom pa na še temačni podlagi blešči zvezda. Ali je danica? Edina je še ostala od črede, ki se je pasla po nebu ponoči. Koliko časa bo vztrajala v jutranji svetlobi?

Na zahodni strani je nebo skoraj vijoličasto, le tik nad obzorjem je svetlo modro. Cerkev na Lovrencu je nenavadno bela; snežno se odraža zidovi v nastajajočem dnevu. Kot da bi svetlo-

ba dneva hotela poudariti, da je še neka druga plat življenja, ne samo tista, ki jo nakazujejo prižgane luči avtomobilov, ki hitijo v Ljubljano. Pogled na nebo zvezdo še z lahkoto najde, a je čedalje manjša in bleđi.

V svetlobo porajajočega se dneva so vzleteli prvi ptiči. Kot majhne črne kepice švignejo čez svetleče nebo in izginejo v vejevje gozda. Pozdravljajo lep dan. Barvitost zahodnega neba bleđi, modrine skoraj ni več. Cerkvica na Lovrencu se je običajno belo pobarvala, drugače kot prej, ko se je še odražala na temini neba. Nekdo se s psom spreha ob Gradaščici. Znamenje prдавnega življenja razodeva. Tam se belina ivja razteguje v širokih pasovih; kot da bi ponoči zapadel sneg.

Zvezda nad črnino gozda pa še vztraja. Bojuje se s svetlobo dneva. Nad Babno Goro je ne-

Lovrenc (gora) in Kalvarija (Stari grad) nad Polhovim Gradcem Marjan Bradeško

bo že manj oranžasto in pričakuje sonce. Svetleje postaja. Ptiči se vse pogosteje spreletavajo med bližnjimi hišami. Zdaj so se našli v jati in v valujočem letu brzijo po zraku, zdaj z razprtimi, zdaj s k telesu stisnjenimi krili. Ko vztrepetajo s perutmi, za nekaj trenutkov dvignejo svoj let, potem se zdi, da bodo padli na tla, a jih zamah kril spet dvigne. Oko zvezdo že išče. Komaj svetla, bela pika je še. Njena mlečna podoba se bo počasi stopila s svetlobo.

Sprehajalec se vrača in pes se od časa do časa ustavi in povoha zemljo. Kaj neki išče v zmrznjeni grudi? Vrh Lovrenca je že zažarel v rdečkastem soju. Cerkvica se je iz bele pobarvala rahlo rdečkasto, le streha je izrazito rdeča. Tanke črta letala se riše na vzhodnem nebu. Oko komaj še najde belino zvezde. Če se pogled od nje odvrne, jo potem težko najde. Ura je 7.50. Tam, kjer bo vzšlo sonce, nebo že belo blešči. Spomnim se, da bo danes lok sonca na nebu najnižji; najkrajši dan v letu se rojeva. Nad delom vzhajajočega neba se precej blizu natančno pokaže letalo; oblika je izrazita, leti v vodoravni črti nad krivinami hribov.

Zvezda še ni izgubila svoje pikice. Razdalja med njo in gozdom se nekoliko veča. Lovrenc že močno žari. Rdeča barva strehe na cerkvi je še močnejša. Tudi vršiček Starega gradu je že motno osončen. Od kapele na vrhu se na desno vlečejo črte rahle megle. Nekaj se močno zasveti na vzhodnem nebu, svetloba pojenja in spet zasije. Je to spet letalo? Pikica zvezde se še najde. Pogled v vzhajajoče nebo je skoraj boleč. Bleščava na nebu se širi. Zdaj že vem: ta bleščava bo popila »mojo« zvezdo. Ura: 8.05.

Drevesa na Sredenskem hribu so zdaj še izrazitejša, zlata bleščava za njimi sili skozi veje in jih črno izoblikuje. Pod njimi proseva valovita črta zemlje, od koder se poganjajo v nebo. Iz zemlje rastejo kot kakšne metlice. Tudi hribi proti Dobrovi nad Babno Goro so že motno osvetljeni. Pikica na nebu je drobna bodica. Ura: 8.13. Ne smem odmakniti pogleda od nje, če ne, je ne bom več našla. Ko to zapisujem, je naslednji pogled ne najde več. Zaman napenjam oči. Blešči se mi. Zvezda je izginila v belini neba novega dne. Ura: 8.20.

Svetloba jutra je nekaj utopila, a bo čez nekaj časa porodila sonce.

Ilustracije in risbe v Planinskem vestniku

1895-1961

✍ France Zupan

Fotografija je v zgodovini Planinskega vestnika bila – in je še – tako po dokumentarni kot po estetski plati pomemben in samoumeven del revije. Kaj pa ilustracije, risbe, narejene prav za Vestnik?

Za zdaj mi je uspelo pregledati le del gradiva, vendar je že jasno, da po starih številkah PV iščem nekaj, kar se sicer le občasno pojavlja, pa vendar poživi vsebino in da porumenelim stranem poseben čar. Naštel sem približno 350 ilustracij, nastalih v obdobju štiridesetih let – od 1921. do 1961. – vinjet, inicialk, po tehniki pretežno risb s tušem, nekaj akvarelov in reprodukcij oljnih slik. Če sledimo tradicionalni delitvi na krajino, figuraliko in tihožitje, je v ospredju krajina, podobe gora, vrhov in sten z vrisano smerjo vzpona; pravzaprav tehnične alpinistične risbe, vendar ne brez estetskih ambicij. Mednje sodijo tudi risbe različnih vozlov, tehnik varovanja, rabe cepina, spuščanja ob vrvi, priprave bivaka in celo nekaj o smučarski tehniki. Tihožitja s starimi predmeti, ki so jih uporabljali lovci, drvarji in pastirji, pa tudi s plezalno opremo tistega obdobja najdemo v vinjetah in inicialkah, naslovnica in priložnostnih spominskih risbah. Figuralika, dramatične upodobitve plezalcev, pa je bila v modi predvsem v petdesetih letih, pozneje jo je povsem nadomestila fotografija. Posebna zgodba so članki z lahkotnejšo vsebino, h katerim so uredniki vsakokrat srečno pritegnili odlične slovenske karikaturiste.

Kot rečeno, bila so suha in debela leta. Vzrokov je več: urednikova osebnost, sodelavci Vestnika, ki niso večji samo pisanja, ampak tudi risanja, in se hočejo izraziti tudi likovno, ne samo z besedo, navsezadnje tudi okus dobe, uredniški koncept, finance ... Tako v desetih letih, od

1921. do 1931., nisem našel ničesar, šele 1932. se je v Vestniku pojavila perorisba skalaša Herberta Drofenika, in sicer severna stena Cmira z vrisano novo smerjo – torej začetek nečesa, kar smo pozneje pogosto srečevali.

Zato pa je letnik 33 prijetno presenečenje. Najprej barvna reprodukcija Jalovca v jutranji svetlobi, oljna slika Valentina Hodnika. Prezgodaj umrli Hodnik je bil mojster zimskih razpoloženj, rožnatih oblakov in hladnih modrikastih senc pod stenami, ki jih je lepo uravnovesil s toplimi barvami Jalovčevega skalnega masiva.

Pa to še ni bilo vse. Dr. Henrik Tuma je opisal svoja mlada leta v gorah (Turistika izza mladih let) in tedanji urednik je za duhovito pripoved s pravim poslušom pridobil Hinka Smrekarja, znamenitega karikaturista (leta 1942 so

PV 1933, str. 157:
 Mladi Tuma se po slapu drsa v tolmun.
 ✍ Hinko Smrekar

PV 1934, str. 25: Vinjeta Elko Justin

neškodljivega, priletnega umetnika ustrelili italijanski okupatorji).

Smrekar je v svojem značilnem slogu narisal dve ilustraciji: na prvi se kmet in kmetica smejeta mestno oblečenemu turistu Tumi za njegovim hrbtom, na drugi pa se mladi Tuma, po tedanji modi oblečen v suknjič in dolge hlače, veselo drsa po zadnji plati po slapu v tolmun. Pisalo se je leto 1882 in očitno je Tuma že tedaj zganjal tisto, kar danes imenujemo »canyoning«, spust po soteski ... Kdo je torej začetnik te modne zadeve? Odgovor je v Planinskem vestniku 1933!

Za ta letnik je Smrekar narisal še vinjeto, simbol piparjev, in za članek Henrika Lindtnerja Planinski piparji risbo, na kateri pipar v irhovkah, s klobukom in z dolgo palico, okrašeno s planinskim cvetjem, objema mladega moža čez rame in ga vabi iz temne izbe v svetlo naravo. Vidimo ju s hrbtne strani, v temnem okviru vrat, za njima pa s soncem obsijano gorsko pokrajino, torej motiv, ki ga v likovni umetnosti pogosto srečamo – tudi v filmu, v katerem John Wayne odhaja iz temne lope v sončno deželjo Divjega zahoda ...

Smrekar je narisal še pogled na Šent Jošt in vinjeto sedeče žene, ki opazuje gorsko pokrajino, potem pa v Planinskem vestniku ni več sodeloval. Naslednje leto, 1934., se je pojavilo novo ime: Elo Justin, grafik in ilustrator, lesorezec z občutkom za nasprotja med svetlim in temnim, za rahlo elegično razpoloženje in elegantno linijo. Ilustriral je članek o turnem smučanju (avtorica Mara Mohorič). Snežna planjava, porisana s smučinami, je motiv, ki naznanja vedno bolj popularni zimski šport, smučanje. Še dolga leta pa so se v Vestniku pojavljale Justino-

ve razpoloženske vinjete, poetične podobe domišljajskih gorskih vrhov, skal in rož, ki jih je vedno prijetno pogledati. Majhne mojstrovine z značilnim ovalnim oblakom v ozadju.

Letnik 36 je prinesel dragoceni članek, bolje rečeno, razpravo dr. Rajka Ložarja Slovenske planine v risbi in sliki s številnimi reprodukcijami, ki pomenijo temeljno delo na področju »planinskega« slikarstva na Slovenskem: vsi, ki smo kdaj pisali o njem, smo se oprli na Ložarjevo pionirsko delo.

Ta letnik je prinesel še nekaj: humoristično pisanje Janka Mlakarja Nekaj o morfologiji planincev z znamenitimi karikaturami slikarja in kiparja Nikolaja Pirnata. Ta je upodobil klasične osebnosti, pravzaprav kreature slovenskega planinstva: »Navadnega planinca«, »Planinskega vriskača«, »Planinskega voluharja« in »Planinskega grabeža«. Njihove potomce še vedno tu pa tam srečamo po naših gorah in planinskih postojankah.

V letniku 39 se je prvič pojavil Vlasto Kopač, pripadnik nove alpinistične generacije, študent arhitekture pri prof. Plečniku. S svinčnikom narisana risba jugozahodnega grebena Planjave z

PV 1936, str. 230: Navadni planinec (Homo alpinus vulgaris) Nikolaj Pirnat

PV 1947, str. 69: Plezalec v sneženi steni
 ✎ Marjan Keršič-Belač

Macesnovca z vrisano smerjo zimskega vzpona je bila začetek njegovega dolgoletnega sodelovanja v Planinskem vestniku. Njegove perorisbe sten in vrhov s smermi vzponov, tehnične risbe, vinjete, zemljevidi in zapisi domačih imen pričajo o izredno dejavni osebnosti, tesno povezani z gorami. Odlikuje jih čista, precizna, mehka linija šolanega arhitekta. In seveda poznavanje gora »iz prve roke«. Aktiven je še danes, pri dva-
 indevetdesetih letih!

V letniku 40 so njegove risbe z odprave Akademskega SPD v Durmitor, v letniku 41 pa risbe za članek Slavka Peršiča Cepin, planinčevo orodje.

Nato je sledil pretres: druga svetovna vojna, okupacija in razkosanje Slovenije. Planinski vestnik je – v omejenem obsegu – še izhajal. Še vedno so bile v njem nostalgične Justinove vinjete gorskih vrhov, toda ti so bili za prebivalce »Ljubljanske pokrajine«, ki so tedaj sestavljali bralstvo vestnika, nedostopni. Pisci so obujali spomine in odkrivali dolenske in notranjske »ture« v obdobju, ko je bil ogrožen obstoj malega naroda in so prav spomini pomagali preživeti in obenem vzbujali upanje. Tako je Gregor Skalar (psevdonim, za katerega še nisem čisto

prepričan, čigav je) za letnik 42 napisal List iz cepinovega dnevnika. Cepin polomljen leži med staro šaro, gospodar pa, še slaboten in neboljšen, okreva po padcu v gorah. Težko je, toda cepin se že veseli dneva, ko bosta spet skupaj šla v sončne gore ...

Arhitekt in slikar Boris Kobe, ki je v tem letniku prispeval tudi druge ilustracije, je na tej upodobil ropotarnico, polomljen cepin, okovanke, različno šaro in pogled skozi okence na lastnika cepina, ki mu pomaga mlado dekle. Času in besedilu primerno je v ospredje narisal mišnico, v katero leze miška.

Kopač je v letniku 43 prispeval risbe Dolomitov in Mt. Blanca, v začetku letnika 44 pa risbo Škrlatic. Ker je sodeloval v odporu in bil izdan, so ga januarja 1944 odpeljali v koncentracijsko taborišče Dachau. Živ je dočakal konec vojne in v Planinskem zborniku 1945, ki ima na začetku Pirnatovo risbo partizana s puško, že najdemo Kopačevo risbo vzpona na Pik Stalina.

Konec vojne je pomenil veliko prelomnico. Tudi za Planinski vestnik, katerega ime se je za dve leti spremenilo v Gore in ljudje. Naslovno stran je oblikoval in izrisal Vlasto Kopač, ki je bil tudi sicer navzoč z risbami in ilustracijami: načrtom za bivak pod Skuto, risbami stare kočice pod Kamniškim sedlom, Gran Paradisa in Grivole ter zahodnega pobočja Velike Planine s fonetično zapisanimi domačimi imeni, pa tudi z ilustracijami za Modčev članek Skozi okno v Planjavi in prav tako Modčevo Novodobno spuščanje po vrvi.

Bogate in kakovostne ilustracije so tudi v letniku 1947. Največji delež je spet Kopačev (Zatreb bistriške doline s fonetično zapisanimi domačimi krajevnimi imeni, Pik Engelsa in Pik Marksa, Skuta z Dolgih sten, Piz Bernina, številne vinjete). Prav ta mala tihožitja je treba posebej omeniti, saj so na njih predmeti iz vsakdanjega življenja in dela pastirjev in drvarjev, domačinov iz bistriškega konca, ki so mu bili še posebno blizu. Drvarska sekira in cepin, čedra, mehur za tobak, dereze žabice, lesena krošnja, pastirske cokle, sami predmeti, ki so naglo izginjali in jih je Kopač ohranil v podobi in naši zavesti, kot je pozneje ohranil tudi prastaro arhitekturo Velike Planine in značaj pokrajine, za katerega se je kot arhitekt posebej zavzel.

V tem letniku revije Gore in Ljudje se je prvič pojavil kot pisec in ilustrator veliko ime našega alpinizma, mladi Marjan Keršič Belač, ki je kar sam z risbami opremil svoji zgodbi iz težkih sten, tesnobni in dramatični. Takrat je bilo zanj značilno heroično razumevanje alpinizma, verjetno pod vplivom filmov Luisa Trenkerja, ki jih je gledal kot mlad fant že pred drugo svetovno vojno. Njegova risba je bila ostra, še trda. Razpoloženje, ki diha iz njegovega besedila, je skušal še poudariti tudi z držo in gibi figur in mračno atmosfero.

Naslednje leto, 1948., je bil stari, dobri Planinski vestnik spet nazaj. Med opisi plezalnih vzponov je bil prijetna sprememba članek dr. Antona Debeljaka o potepanju po Gorjušah s karikaturro avtorja članka in dr. Jožeta Rusa, delo akad. slikarja, odličnega risarja Franceta Uršiča.

Marjan Keršič Belač je v tem letniku narisal južni raz Turske gore in vinjete, podobne tistim, ki jih je nekoč vrezal v les Justin. Z risbo Deschmanove koč, starega Šestovega Planinskega doma in Tožbarjevega znamenja v Trenti pa se je prvič - in tudi zadnjič - pojavil v Planinskem vestniku eden najbolj samosvojih in duhovitih planinskih piscev, odlični lesorezec in slikar, tudi sam alpinist, Edo Deržaj.

V letu 1949 je Pavel Kunaver, tako kot že večkrat prej, z akvareli in risbami popestril svoje članke o naravnih znamenitostih naših gora, Marjan Keršič Belač pa je risal ostre vrhove igel nad Chamonixom.

Je pa zato letnik 1952 naravnost razkošen. Marjan Keršič Belač je ilustriral članek Francea Avčina O raznih načinih varovanja z vrvjo. Tisti brhki plezalec (po Belačevi Plezalni tehniki je bila optimalna višina 170 cm!) v žametnih pumparicah, debelih (rdečih) volnenih doko-

lenkah, plezalnikih in platneni sivi vetrovki, prepasan z vrvjo, ki prikazuje pravilno varovanje, je bil seveda Belač sam. Resnici na ljubo pa anatomija človeškega telesa - kadar je šlo za risbo - ni bila njegova najmočnejša plat, če vemo, kako dobro jo je obvladal v treh dimenzijah, torej v kiparstvu.

V tem letniku je zbudila pozornost mlada študentka slikarstva in odlična plezalka Aleksa Ivanc, avtorica risb v članku Stazike Černič Septembrski dnevi. Pozneje se v Vestniku ni več pojavila, podobno kot drugi priložnostni avtorji, ki so v hipu zažareli in potem izginili. Redki so bili tisti, ki so več let dajali ton likovni plati revije; med njimi je gotovo na vidnem mestu Vlasto Kopač, ki je prav v tem letniku prispeval eno svojih najlepših podob: gorski reševalec nosi ponesrečenca po strmi stezi v dolino, tovariš z vetrovko s kapuco na glavi stopa za njim, vreme je slabo, viharno. Kopač je prizor narisal po spominu, svobodno, za model sta mu bila Joža Čop, ki nosi, in Boris Režek, katerega veliki nos na temnem obrazu gleda izpod kapuce.

Kopačeva je bila tudi risba južne stene Skute, novost pa so pomenile njegove velike začetnice z gorskimi motivi, ki so krasile članke še več nadaljnjih letnikov. Pripravil je tudi naslove v obliki napisnega traku, okrašenega s planinskimi motivi, za rubrike, kot so Društvene novice, Iz planinske literature in Razgled po svetu. Za 60-letnico slovenskega planinstva pa je naredil spominsko kompozicijo s Triglavom, lovcem, pastirjem - oba sta v noši iz 18. stol. - in poleg njih še sodobnim smučarjem in planincem (oblečenim po modi petdesetih let).

Tudi naslednje leto, 1954., je bil njegov delež največji: velike začetnice, razpoložnjske vinjete, naslovnica, ... odlikuje ga prav občutek za podrobnosti, s katerimi učinkovito ustvari razpolo-

Vinjete Vlasto Kopač

ženje. Stara plezalna orodja, cepini in kladiva z lesenimi ročaji, ročno kovani klini in težke železne vponke – vsi ti predmeti na njegovih risbah dihajo poezijo, čar minulosti. Za zdaj si še težko predstavljamo podobno tihožitje iz supermoderne plezalne opreme iz športnih trgovin!

V letniku 1955 še vedno najdemo Kopačeve začetnice, Jakčevega Kurirja na pohodu (iz leta 1948), Kunaverjeve ilustracije njegovih naravoslovnih člankov in Franca Krajcarja, ki je že prej prispeval perorisbe sten in vrhov z vrisanimi smermi, tudi impresivne risbe Stola v negativu (1947).

Letnik 1956 je prinesel opis velikega zimskega podviga: Prvi zimski vzpon po Prusikovi smeri v severni triglavski steni! Besedilo Milana Pintarja je dopolnil Marjan Keršič Belač in njegove perorisbe v značilnem slogu so se prav suggestivno ujele z dogajanjem.

Letnik 1957 je prinesel veliko spremembo že na naslovnici Planinskega vestnika, ki je bila dotlej tradicionalno likovno oblikovana: fotografija je nadomestila risbo. Tudi Kopačevih začetnic v tem letniku ni več. Čeprav so v njem še risbe štirih pohorskih koč Vilka Mazija, pa risbe planinskih rož v članku Toneta Wrabra in še kaj, je očitno, da so se časi spremenili. Zato je vredno omeniti Življenjepis Petrovega nahrbtnika, duhoviti prispevek Mirana Marusigga v letniku 1959. Tako kot v preteklosti je tudi tedaj urednik za ilustracijo članka, ki ima bolj humor-

Dr. Anton Debeljak in dr. Jože Rus Franc Uršič

no vsebino kot običajni popisi podvigov planincev in alpinistov v gorah, pridobil akademsko šolanega slikarja, uveljavljenega karikaturista, in tako se je Smrekarju, Pirnatu in Uršiču pridružil še Bine Rogelj. Zelo dobra izbira! Tako, kot se je začel, se ta pregled štiridesetih let tudi končuje – s karikaturou.

Že v letnikih 1960 in 1961 je namreč popolnoma prevladala fotografija, kako pa je bilo v naslednjih desetletjih – o tem prihodnjič.

Napisi naših gora

V času praznovanj obletnice naše revije smo veliko govorili tudi o boju naših prednikov, da bi ohranili naše gore slovenske. Danes seveda v naših gorah nikjer več ni kažipotov v tujih jezikih. Vendar sem pred nekaj leti v Sloveniji odkril kažipot DÖAV (Deutscher und Österreichischer Alpenverein), ki je verjetno že izredno častitljive starosti. Našel sem ga pod zemljo, v Hankejevem kanalu v spodnjem delu Škocjanskih jam. To je del jame, ki ni dostopen javnosti. Tja le redko zaidejo samo jamarji po predhodnem dogovoru z upravljavci jame. Zanimivo, da je pred dobrim stoletjem planinsko društvo tam notri uredilo zavarovano plezalno pot in jo očitno tudi po planinsko opremilo. Večina varoval je že v zelo slabem stanju, precej jekla je že prekrila siga, ta napis pa je prav zanimiva zgodovinska posebnost.

Andrej Stritar

Velikan na Ekvatorju 📷 Stane Klemenc

Kilimandžaro 2004

Na streho Afrike

✍️ Andrej Zorman

Sanje so postale resničnost – po devetih mesecih priprav smo trije gorniki: Tomaž Permanšek, Damjan Sekuti in Andrej Zorman, 16. januarja 2004 ob pol sedmih zjutraj v nemogočih razmerah stali na strehi Afrike, 5895 metrov nad morjem!

Želja po obisku

O obisku Kilimandžara smo začeli razmišljati med sestopom z Mont Blanca. Preteklo je leto in pol, želja je iz tleče iskricke prerasla v goreč plamen. Šli bomo. Končna odločitev o obisku gore je padla spomladi leta 2003. Ko smo udarili v roke, smo si razdelili še naloge: Za obisk tako mogočne gore je treba postoriti marsikaj že doma – od zbiranja informacij o gori do nakupa letalskih kart. Treba je utrditi telo, opraviti obvezna cepljenja ... Ko želja po gori dozori, cena v denarju ni več tako pomembna; treba je iti in pika. Ima pa naše matično podjetje Johnson Controls-NTU, d. o. o., posluš tudi za take do-

sežke. Tako smo 12. januarja z letalom odpotovali v Arusho, drugo največje mesto v Tanzaniji, od koder je do vstopa v Nacionalni park Kilimandžaro le dobri dve uri vožnje.

Domačini so, dokler se jih ne navadiš, prava mora. Ljudje so revni, »bogati« turisti pa prinašajo denar, tako tudi od nas poskušajo iztrgati kakšen šiling. Po utrujajočih formalnostih v mestu se končno odpravimo proti gori. Med vožnjo začne pršeti prvi dež, največja značilnost naše ga pohoda ...

Najvišja afriška gora leži le 330 km južno od ekvatorja, tehnično ni preveč zahtevna, težave so lahko z višinsko boleznijo. Ognjeniško goro Kilima Njaro, oziroma Bleščečo goro v jeziku svahili, sestavljajo trije ugasli vulkani, najmlajši in najvišji je Kibo, 5895 metrov nad morjem. Gora je znana po spektakularnem pogledu na večni sneg v osrčju Afrike. Vendar zaradi globalnega segrevanja ozračja plačuje davek; znanstveniki napovedujejo, da naj bi se ledenik na kraterju stopil do leta 2020 ...

Dostop v Nacionalni park Kilimandžaro je 1900 metrov nad morjem, tu se je treba prijaviti, plačati vse pristojbine, čakajo nas vodnik Richard, njegov pomočnik Astor, ki je hkrati tudi kuhar, in pet nosačev. Čez nahrbtnike vržemo

pelerine. Prvi dan nas čaka približno osem ur hoje. Iz deževnega gozda se bomo povzpeli do višine 3700 metrov do kočice Horombo, kjer kljub veliki višini zaradi obilnega deževja še vedno uspeva nizko rastlinje. Naslednji dan se dvignemo še za tisoč metrov, kjer je kočica Kibo, se tam spočijemo kolikor se da, ponoči pa začnemo odločilen naskok na goro. Bomo zdržali? Kakšno bo vreme ...?

Odločilni naskok

Opolnoči se pojavi Astor, pomočnik našega vodnika Richarda. »Twende sasa, gremo zdaj,« pravi. Pa gremo! Ne bom se obrnil pred vrhom, pa če me pobere!!! Nič ne obstaja, samo vrh, Uhuru peak (uhuru v jeziku svahili pomeni svoboda). Me bo osvobodil želje po njem? Hodimo počasi, a vendar hitreje kot druge skupine. Zadaj pazi Richard, mi trije na sredi, spredaj gre Astor. Stopam v prvi sneg, v njegove stopinje. Ničesar ne vidim, le lučke spredaj in zadaj. Zabliska se! Richard pravi, da je nevihta daleč. Ni pomembno, na vrh, na vrh ... Leva, desna, leva,

desna ... Dohitimo nekega vodnika in njegovo stranko, takoj se dvigneta in jo na vse pretege brišeta naprej. PREHITRO! Čez pol ure ju srečamo, punca bruha. Adijo, verjetno se ne bomo več videli, morala boš obrniti! Čutim žejo in pomanjkanje energije, nekje v nahrbtniku je čokolada, manj je je, kot se spomnim, naredim še požirek vroče čokolade iz termovke. Tudi Damjan je žejen, ponudim še njemu, Tomažu, Astorju, Richardu. Do vrha je še daleč, termovka pa že skoraj prazna. Na hitro vanjo natlačim sneg – ostanek tekočine ga bo stopil. Ajde, gremo dalje, gora se postavlja vedno bolj pokonci, mrzlo je, steza se vije v neskončne serpentine. Spet žeja. Poskusim brozgo iz stopljenega snega – neužitno. Če ne bom bruhal zaradi višine, bom pa zaradi nagravnega okusa. Adijo, tekočina! Pljuča delajo kot kovaški meh, srce že dolgo poslušam v ušesih, telo pa hoče naprej. Le kaj ga žene? Pamet že ne! Spet serpentine, jih bo sploh kdaj konec? Veter brije okrog ušes, kapuco nazaj na glavo, leva, desna, leva, desna ... ŽEJA! Kdaj bomo že prišli do Gilman's pointa (tam se steza spet položi, do vrha je od tam še

Sneg na Kilimandžaru 📷 Miro Štebe

Celotna ekipa – zadaj Kibo

uro in pol)!? Pogled na višinomer; daleč je še, po celi večnosti hoje se številke komaj kaj predstavijo ... Ne vem več, kaj je huje, mraz, žeja, izčrpanost. Ni pomembno. Gremo naprej, na vrh, na vrh. Veter s sabo nosi vedno več snega in vedno bolj trd je. Ko pridemo z gore, se ne bo treba briti; gora nam bo obrila še kožo. Ko se steza za kak korak položi, si z desnico zastiram lice, da malo ublažim bolečino; ne vem, ali me boli od mrzlega vetra ali od snega, ki tolče v obraz. Verjetno od obojega. Zebe me v prste, spustim palice in stiskam pesti, da si ogrejem prste. Kje je ta frdamani Gilman's point!!! Gremo dalje! Na višinomer nočem več pogledati, je predaleč pod oblekami, veter naj ostane zunaj.

Končno, Gilman's point, na 5685 m. Največja strmina je za nami, veter pa šele tu dobi svojo moč. O sožitju z Goro ni več govora, zdaj je le še vprašanje, kdo bo koga. Na hitro potegnem na noge še vetrne hlače, na roke palčnike, pogledam v temo okrog sebe, kaj zdaj, gremo naprej? Brez dvoma, če bo le Richard hotel. Tomaž si natakne čez rokavice debele nogavice, čez pa še palčnike. Pameten dečko! Na vrh!

Od tod naprej piha še bolj, stopinje sproti spihuje, žeja je potisnjena v ozadje, telo uboga moč volje. Piha tako, da je težko zadeti uhojeno stopinjo v snegu. Palčniki so zmrznjeni, prsti bolijo; dober znak: Dokler bolijo, ne bo ozeblin. Skrbi me; če bo na vrhu tako vleklo, ne bomo naredili niti ene fotografije.

Čas? Čas ne obstaja več. So samo prazne stopinje pred mano. MORAM jih zapolniti s svojimi čevlji. Gibanje je le še avtomatizem, ne vem, od kod energija, počasi se dani, veter popušča. Še malo, pa bo. Pa še malo. SRANJE, tole še ni

vrh, še malo! Leva, desna. KJE JE VRH? Tamle, je to vrh? JE, pravi Richard, leva, desna, v neskončnost.

Končno, olajšanje!!! Uhuru: zdaj vem, kaj je svoboda. Notranji boj je končan, premagal sem samega sebe. Sploh ni šlo za boj z Goro, ampak za boj s samim sabo (to sem pogruntal kasneje, doma).

Šestnajstega januarja 2004, ob pol sedmih zjutraj, smo v nemogočih razmerah prišli na vrh najvišje afriške gore, na KILIMANDŽARO, 5895 m! Ves čas smo hodili v slabem vremenu - niže nas je pral dež, više gori je mrzel veter nosil s sabo pomrznjen sneg.

Ob svitu, tik pod vrhom, je Gora popustila. Veter ne piha več tako neznosno, sneženje ponehava. Čudovitega razgleda, po katerem gora tako slovi, ni, megleno je. Na hitro se poslikamo in takoj začnemo sestopanje, to pa zaradi izčrpanosti ni kaj dosti lažje od vzpona.

Navzdol gre zelo hitro, še vedno pa čutim pomanjkanje kisika, pljuča in srce delajo z vso paro. V krvi ni nič več energije, žeja me daje. Čim prej do Kibona, tam bom pil in počival. Richard opozarja; sončna očala na nos. Čeprav je megleno, ima sonce tukaj gori neznansko moč; kasneje imamo vsi opečene nosove. Pri Gilman's pointu malo počijemo, slikamo. Damjan se usede, a ga Richard takoj nažene nazaj na noge. Če zdajle tukaj zaspi, je vsega konec... Utrujeni, žejni, a zadovoljni končno pridemo nazaj do kočice na 4800 metrih. Od štiridesetih planincev nas je ta dan na vrh prišlo samo deset!!!

Glavni cilj projekta je dosežen; zdravi smo se vrnili v domovino, pa še na vrhu Kilimandžara smo bili!

Zakaj tja gor?

Odgovora še ne vemo. V nas preprosto raste želja, ko je dovolj močna, moramo iti. Torej bomo odgovor še naprej iskali, predvsem tam gori, visoko, mogoče kdaj tudi v Himalaji ...

Zahvaljujemo se vsem, ki so nam pomagali pri uresničitvi tega projekta, še posebej pa generalnemu sponzorju, našemu matičnemu podjetju, JOHNSON CONTROLS-NTU, d. o. o., iz Slovenj Gradca. ○

Kilimandžaro

⇒ Andrej Zorman

Nasveti za pohodnike

Že od doma smo najeli agencijo, s katero smo odšli na goro in kasneje tudi na safari. Kar se je dalo, smo plačali od doma. Za štiri-dnevni pohod boste plačali več kot 500 \$ po osebi, za to pa dobili vodnika, kuharja in nosače, prenočišča na gori, hrano in del pijače, zavarovanje za reševanje z gore in vstopnino za nacionalni park. V ceno niso vštete napitnine za vodnika, kuharja, nosače, ki so zanje edini vir zaslužka. To vas bo stalo še 80 do 100 \$ po osebi.

Formalnosti pri vstopu v nacionalni park Kilimandžaro

Tukaj vas čaka popolna ekipa. Pridružijo se vodnik, kuhar in nosači. Ti so poleg svoje opreme pripravljene nositi še 18 kg. Od nas poberejo kup podatkov. Pristojbine za vstop bo plačal vodnik (brez njega se v park ne sme), če ste denar nakazali že prej. Na gori se je treba strogo držati urnika, sicer lahko ostanete brez prenočišča, če ostanete dlje, kot ste načrtovali, pa boste plačali še kazen! Če je pohodnikov veliko, lahko vse formalnosti vzamejo kar nekaj časa.

Opis poti Mandara

Od vstopa v nacionalni park Kilimandžaro (1900m) do koč Mandara (2700 m)

Čas hoje 3 do 4 ure. Po večini lepa steza, lahko je blatna in spolzka med dežjem ali po njem. Blaža uvodna poldnevna hoja skozi deževni gozd, možen obisk kraterja Maundi, 15 minut od koč. Večina pohodnikov tukaj prvič prenoči.

Od koč Mandara do koč Horombo (3700 m)

Hoje za 5 do 6 ur, dobra steza s pogostejšimi strmimi deli. Drevja ni več, hoja po goličavah, razgledi se odprejo. Od vhoda v park do sem je brez težav možno priti v enem dnevu. Če se odločite za to, prevzemite del bremena od nosačev, kljub temu boste hitrejši od njih. Z malo sreče boste med potjo nalete-li na opice »blue monkeys«, čeprav so v resnici temnorjave in črne.

Od koč Horombo do koč Kibo (4800 m)

Hoje spet za 5 do 6 ur, steza enaka, le rastlinja ni več. Če je vreme lepo, lahko med potjo občudujemo vrhova Mawenzi in Kibo. Sredi poti je še zadnji izvir vode. Pametneje je na kočah kupovati ustekleničeno. V domačih gorah vas ob postankih obišče planinska kavka, tukaj pa belovrati krokar, ki je precej večji. Sicer pa imata oba enako poslanstvo: da počistita za vami. Kljub temu za sabo ne puščajte ničesar. Narava naj gre svojo pot, kot некоč ...

Od koč Kibo do vrha; Uhuru Peak (5895 m).

Vzpon začnemo okrog polnoči, hoje od 6 do 10 ur. Steza se postavi pokonci, hoja po melišču, dokler ne pridemo do roba kraterja, naprej dokaj položno. Najtežji del. Če je vreme ugodno, ste nagrajeni z razgledom, ki vzame še tisto malo sape, ki vam je tukaj gori ostala.

Tukaj lahko pričakujete razmere kot v Alpah: temperature pod lediščem, veter in sneg.

Point Lenana (Mt. Kenya)

**Drugo najvišje pogorje
črne celine je dostopno tudi
običajnim hribolazcem.**

✍ Marjan Žiberna 📷 Miro Štebe

Z Mihom sva Kenijo obiskala v mesecu februarju, ko je sušna doba v svojem polnem razcvetu, rastlinje pa zaradi tega nekoliko manj. Osnovni namen obiska te bivše angleške kolonije na vzhodu afriške celine sicer niso bili hribi, bilo pa bi napak, če si človek ne bi vzel časa tudi zanje. Seveda če ima z njimi količkaj veselja. In hribi v Keniji so taki, da vzbujajo veselje.

Želela sva na Mt. Kenyo, vendar ne na najvišji vrh pogorja, da ne bi bilo morebitnih nespozorazumov. Prvič: Mt. Kenya je pravzaprav pogorje vulkanskega porekla, ki se nahaja kakih 150 km severovzhodno od Nairobija, prestolnice države. Najvišji vrh je s 5199 m Batian, Nelion jih ima 5188. Ta dva vrhova sta dostopna le s plezalno opremo in z nekoliko izkušnjami.* Ta dejstva so mnogim prav dobro znana. Drugič: Dejstvo, da sva z Mihom ljubitelja gora, a o plezanju ne veva ničesar, sicer ni prav dobro znano, a sva ga pač morala vzeti v zakup. Za hribolazce najinega kova je rezervirana Point Lenana, nekakšen pomožni vrh. Če bi na njej sezidali petnajstmetrsko zgradbo (povsem bi torej zadoval že stanovanjski blok), bi človek zlezal nanj in se okitil s pettisočakom, tako pa ostaja brez te trofeje. Point Lenana ima pač svojih 4985 m, kvečjemu malce manj kot več. V preteklosti, pred milijoni let, so se namreč te gore dvigovale več kot 6000 m visoko, a se zaradi erozijskih vplivov sicer zelo počasi, a nenehno znižujejo.

*V resnici je treba obvladati plezanje do IV. stopnje. (Op. ur.)

Leopard pri šotoru

Point Lenana je zelo blizu glavnih dveh vrhov, pot do njih pa je mogoča iz različnih koncev; sami smo se odločili za prečkanje pogorja. Pridružil se nama je namreč Robin, Anglež z osebnim višinskim rekordom okrog 400 m, s katerim smo v Kenijo skupaj prileteli iz Londona nekaj dni poprej. Robin je načrtoval šestmesečno potepanje po Afriki, najine siceršnje popotne želje pa so bile skromnejše, a tako kot njega so tudi naju mikali hribi. Kasneje se je število udeležencev naše osvajalske ekspedicije povečalo še za dva člana; priključil se nam je še izraelski par s približki imen Efrat in Janiv. Ker si njunih imen nikakor nismo mogli zapomniti, sta se morala sprijazniti z imeni Eufkrat in Tigris. Bilo jima je še kar všeč.

Iz vasi Chogoria, od koder se začenja ena od treh poti proti vrhu in nosi ime po njej, je do vstopa v nacionalni park Mt. Kenya kakšnih 30 km. Nad odločitvijo, da se do tja pripeljemo s terenskim vozilom, sem sam malo negotoval, a na srečo ne dovolj, da bi me ostali upoštevali. Zaradi te nepoštene, četudi demokratične zmage večine nad manjšino, sem se sprva počutil opeharjenega za hojo skozi afriški gozd. A ko smo ta gozd, ki ni ravno ustrezal mojim idiličnim predstavam o tem, kako mora pravi afriški gozd izgledati, opazovali iz terenca, sem bil tele pogruntavščine z demokracijo pravzaprav zelo vesel. Zaradi nje nam je bila prihranjena dolgočasna hoja po prašnem, grdo razdrtem kolovozu skozi že omenjeni gozd, ves presušen, dolgočasen in nezanimiv, povsem nasproten mojim pričakovanjem.

Šotor smo postavili ob vstopu v nacionalni park Mt. Kenya, ta pa se nahaja kar visoko, višje od troglavega slovenskega očaka. Izraelca, ki sta se izkazala kot prijetna družba, sta se zavlekla v svoj šotor, z Robinom Hoodom pa smo se zalezli v svojega; seveda nisva mogla iz svoje kože in sva imenu najinega tovariša dodala še priimek legendarnega junaka iz Sherwooda. Najbrž pa ni bil njegov zelo neposreden potomec, saj so nam Robina Hooda predstavljali kot čvrstega korenjaka, tale Robin, ves bledečen, pegast in suhljat, pa ni dajal prav korenjaškega videza ... Sam bog vedi, kaj si je o nama mislil on in s kakšnimi imeni naju je sam pri sebi opremil.

Mt. Kenya

Vsekakor je bil Robin Hood ml. nekam zdelan in je kmalu zaspal, z Miho pa sva šepetaje klepetala. Nenadoma je Robin skočil pokonci in se odmaknil od stene šotor. Previdno je potipal in ko sva prestrašeno vprašala, kaj je, naju je obvestil, da je nekaj prislonjeno na šotor, in da čuti pritisk na nogi. Nato sva se plašnega otipavanja polotila tudi midva, a nisva mogla zatipati ničesar. Miha je zato predlagal, da je zunaj leopard. Ker leopard ni ravno silil v šotor, smo se sčasoma pomirili in zaspali. Vendar pa je Robin še v središču Nairobija urno pogledal na vse strani, če je pogovor nanesel na leoparda. In pogovor je na to zverino kakopak nanesel večkrat ...

Prvi dan do Mintosa

Zjutraj je sledilo plačevanje potrebnih vstopnin v park, pri čemer te »nategnejo v luf-tu«, a ker je šlo le za nekaj zelencev, nas v slabo voljo niso mogli spraviti. Izraelska deklica, Evfrat, si je omislila nosača. Za nahrbtnik, ne zase. Nato smo se zložno odpravili proti Mintosu, cilju našega drugega dne, ki se nahaja na višini 4200 m. Pot je pretežno položna, a človeka nekoliko zdela nahrbtnik, malo pa tudi višina, vendar pa razloga za kakšno posebno stokanja ni bilo, saj je stvar po svoje manj zahtevna kot kakšen resnejši vzpon v slovenskih hribih.

Počasi smo lezli navzgor in Robinu spet ni bilo prizanešeno z mukami, tokrat s telesnimi. Nahrbtnik in redek zrak sta ga grdo zdelovala. »Samo misel na Rachel me drži pokonci,« je povedal ob počitku. Razumevajoče smo pokimali, ljubezen je pač močna in lepa stvar. Ob naslednjem počitku je Robin zastokal »I wanna go home.« Zaskrbelo nas je zanj, pred njim je bilo še skoraj šest mesecev Afrike, domotožje pa je lahko močno, vendar pa ne tako lepo čustvo kot ljubezen do Rachel.

Na Mintosu, kot se imenuje kraj z majhno kočico, smo si postavili šotor. Kočica je namenjena prenočevanju vodnikov in nosačev; prenočevanju podgan sicer ni namenjena, a ko smo pomolili svoje nosove skozi njena vrata, je bilo naše enotno prepričanje, da so pravi podnajemniki tega pločevinastega bivališča prav te, meni neljube, sive glodalke.

Robin je legel na trebuh (svoj, tu ni bilo druge možnosti pa tudi prave volje ne) in se brez posebnega navdušenja lotil špagetov, ki sva jih z malo potrpežljivosti skuhala z Mihom, saj plinski gorilnik zaradi redkejšega ozračja ni deloval s kakšnim posebnim navdušenjem. Čez čas mu je glava žalostno omahnila vanje, a jo je kasneje vzel ven in se zavlekel v šotor. Špagete je pustil v laseh. Resno nas je zaskrbelo. Višin-

ska bolezen je lahko precej nevarnejša od domotožja in celo od leoparda, ki se za lastno zabavo prisloni na šotor. Sam najbrž v življenju še nisem videl bolj zdelanega človeka.

Vendar pa si je Robin preko noči čudežno opomogel. Našel se je tudi nosač, ki je bil pripravljen nositi njegov nahrbtnik za majhne denarce. Robin je bil odličen pogajalec in to je lastnost, ki je v Afriki izjemno uporabna; lepo je bilo v njegovi družbi, ko se je bilo treba pogajati. Tako je denimo ceno za prevoz s terencem, ki sva jo z Mihom v kake pol ure vnetega pogajanja zreducirala z 80 na 60 dolarjev, Robin v naslednjih dveh minutah zbil še za trideset dolarjev. Midva sva bila sicer opeharjena za ponašanje s svojimi pogajalskimi spretnostmi, toda prihranjeni zeleni izumi ameriške demokracije so to več kot odtehtali. Po nekaterih jasnih znakih bi bilo mogoče celo sklepati o Robinovih škotskih koreninah, a nama je zagotovil, da prihaja iz Bristola, kar ni ravno na Škotskem. Malce moteče je bilo, da je občasno skušal kaj prihraniti tudi na najin račun, ampak o tem ne bi razpredal ...

Avstrijska kočica pod vrhom

Avstrijska kočica, najvišje stoječa kočica črne celine, cilj drugega dne našega potepanja, se

Point Lenana

☞ Marjan Žiberna

Za povratno letalsko vozovnico je treba odšteti okrog 180 tisoč tolarjev. Vizum (50 USD – okoli 10.000 SIT), je mogoče dobiti na letališču oz. na večjih kopenskih mejnih prehodih. Lahko pa ga uredimo že doma (informacije na spletnih straneh našega zunanjega ministrstva www.sigov.si/mzz/). Pred odhodom je potrebno cepljenje proti rumeni mrzlici, priporočljivo pa tudi proti hepatitisu A (Inštitut za varovanje zdravja – IVZ, Trubarjeva 2, Ljubljana, www.sigov.si/ivz). Informacije o vzponu na Mt. Kenyo: www.ewpnet.com/mkroute.htm.

Nekatere cene: dovoljenje za dan bivanja v parku Mt. Kenya znaša 15 USD (3000 SIT). Vstopnino plačamo na izbranem vstopu v

park. Za vzpon in spust potrebujemo tri do štiri dni. Nosači, ki jih najamemo ob izhodiščih za vzpon (v vaseh Chogoria ali Mutindwa, če izberemo Chogoria Route, v Naro Moru River Lodgeu, če gremo po Naro Moru Route, in v Bantu Lodgeu, če izberemo Sirimon Route), stanejo približno 10 USD (2000 SIT) dnevno. Nosijo do 18 kg in lahko služijo tudi kot vodiči. Napitnina (1 do 2 USD – 200 do 400 SIT) je v navadi.

Upoštevati je treba, da je Point Lenana kljub tehnični nezahtevnosti vzpona visoka gora, ki bi se ga ne smeli lotiti ljudje, ki kondicijsko niso dobro pripravljene, imajo zdravstvene težave in pomanjkljive izkušnje z gorami.

nahaja na višini 4790 m, in če se zemljepisna dejstva niso bistveno spremenila, tudi v Evropi ne boste našli koče na večji višini. Danes je bil Robin spet v slabi koži. Eden od nosačev je zmajal z glavo in dejal »ictulejtforhim«. Pa ni bilo prepozno, manj nas je skrbelo kot prejšnji dan in Robin je res spet čudežno okreval.

Vsem, ki ležejo na Point Lenano, toplo priporočajo ogled sončnega vzhoda in tudi mi smo se ravnali po tem priporočilu. Temperatura se ponoči spusti na nekaj stopinj pod ničlo, zato se je najbolje zaviti v spalno vrečo in pohlevno čakati jutra na klopeh v koči. Meni se je seveda pokvarila zadruga na vreči prav tu in v neoskrbovani koči sem zaradi tistega nesrečnega »fršlusa« prešklepetal noč in nestrpno čakal, kdaj bom lahko vzel pot pod noge in se ogrel s hojo. Malo po peti uri smo res zlezli pokonci in se napotili proti vrhu, do katerega je slabo uro vzpenjanja ob ledeniku, enem od desetih, kolikor jih je najti na območju celotnega pogorja. Ledenik, ki je le nekaj deset kilometrov oddaljen od ekvatorja, pa ni ravno vsakdanja stvar. Robin nas je spet presenetil, ogledu sončnega vzhoda in vrhu pa sta se morala odreči Izraelca; Evfrat se je počutila precej klavrno in Tigris je ni želel pustiti same.

Ko smo soncu, ki je malo po šesti uri začelo na veličastno kičast način svojo vsakodnevno pot čez nebesni svod, posvetili dovolj pozornosti, jo je malo zahteval zase tudi Robin. Stisnil mi je fotoaparata v roko in se postavil pred križ, ki označuje vrh. Izpod obleke je potegnil zvezek, v katerega je sicer pisal svoj afriški dnevnik. Odprl ga je in postavil pred prsi. »I love Rachel« je pisalo in jaz sem nekajkrat škljocnil. »Ta vrh posvečam Njej,« je še dodal Robin Hood. Sklepam, da moram Njej zapisati z veliko začetnico ...

Sledil je spust do Avstrijske koče, pa do MacKinders Campa, Naro Moruja, vožnja v Nairobi, pa kakšno pivo, pogovori o leopardu ... ◉

Radi smo radio...

Trudimo se za pravičnost in resnico.

Robert Božič, voditelj

V planinski oddaji Doživetja gora in narave mu lahko prisluhnete vsak četrtek ob 10:15. Na Radiu Ognjišče.

* »Prepozno je zanj.« (Opomba lektorja.)

Moja pot na veliko, a malo goro

Kako lahko tudi Mahavšček preseneti človeka

✍ Barbara Klavžar

Mahavšček (ali Veliki Bogatin, kot ga včasih tudi imenujejo) je skorajda nepomembna gora, kot bi lahko rekli, če nanj pogledamo s terase Komni. V ogrlici prvih treh spodnjebohinjskih vršacev se skorajda izgubi. Prepoznaven je sicer po svoji lepi piramidasti obliki, pa vendarle – nič posebnega na prvi pogled. Gora kot gora, bi lahko rekli meščani, ki so se tistega vročega poletnega jutra ukvarjali predvsem z mislimi, kako pretentati vse te kolone vozil, ki so se vile proti morju. Pa so se znova zmotili. Kot da niso vedeli ...

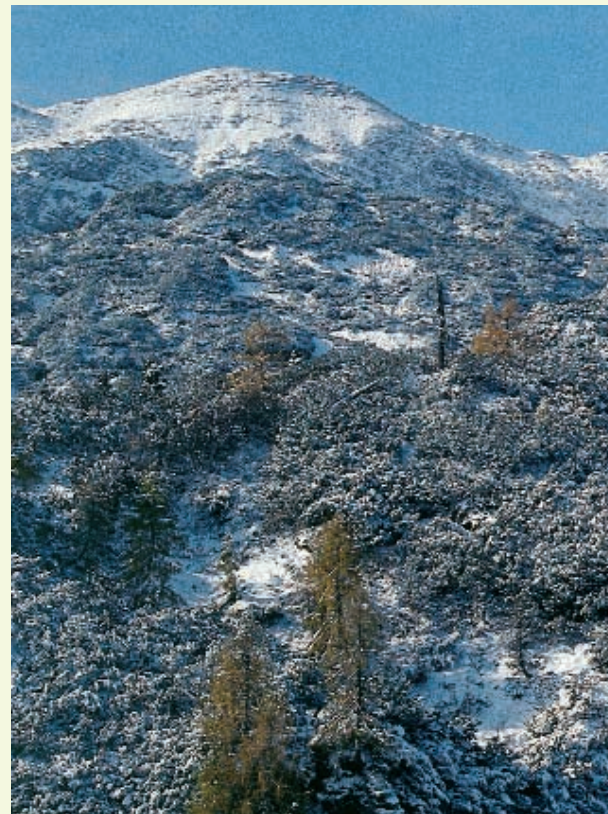
Nekaj nama je manjkalo

Midva pa sva tipala v zgodnjem jutru med enodnevnimi pajčevinami na stezi med Ukancem in Savico. Zadrževala sva dih vsakokrat, ko naju je stresala jutranja svežina, kot da bi se z njo želela napolniti in je vsaj nekaj zadržati za čas, ko se bova spet vrnila v dolino in bo spodaj srebro kazalo krepko čez 30 stopinj. Šla sva na to pot in jo jemala sicer spoštljivo kot vsako drugo do sedaj, pa vendarle je bilo čutiti, da je prav tista lagodnost, ki v počitniškem času veje iz ljudi, nekako trkala na vrata nečesa novega. »Morava nekam,« sva sklenila večer poprej. Poležavanje na obali jezera pač ni za naju. To sva vedela, toliko sva se že poznala in se nekako včasih celo zbalala najine drugačnosti od te množice, ki to zmore. Z ene strani na drugo ... Ves ljubi dan.

Zakaj sva izbrala prav to pot? Kdo ve. Običajno sva izbirala opise poti, ki se končujejo z opozorili, češ da so samo za zelo izurjene ali da niso za vrtoglave. Skratka zračne ferate, kjer se misel zlije z telesom v eno samo usklajeno delovanje. Ker drugače ne sme biti. Tiste druge bova pustila za na stara leta, sva pogosto govorila. Saj ne, da bi podcenjevala planince, ki se podajajo na te poti! Kje pa! Vedno znova sva se našla v tih želji, da bi nama bilo nekoč dano biti kot

ti starejši planinci, skorajda staroste, ki jih srečujeva, ko počasi, a preudarno stopajo po poti navzgor. In kjer je čutiti iz vsakega njihovega koraka novo misel. Novo modrost. Tiho umirjenost, zadovoljstvo, ko gredo morda že ničkolikokrat po isti poti in jim tega ni žal. Ker vedo, da je prav vsak korak pomemben. Ah, tega midva še ne znava! Neučakana v svojem svetu, ki te vabi znova in znova v nove izzive, sva pogosto pozabljala na preproste stvari. V dolino sva s teh najinih pohodov sicer znova in znova nosila zaklade miru v sebi, prerešettane misli in nove sklepe, ampak – nekaj nama je manjkalo. Ali pa je bilo vsega preveč in tega nisva znala umestiti. Ali pa je bil to le nemir sodobnega človeka, ki naj bi bil že skorajda moderen!?

Na terasi Komne že ujameva sladkoben vonj kave. Ah, te razvade, si misliva. »Midva pa ne bova, kajne,« iščeva potrditev za svoje junaštvo v očeh drug drugega in nato pod vogalom kože

hitro zavijeva navzdol. V goščavo. Tudi takale goščava, ki sega skoraj čez glavo, z vonjem rose na svežih listavcih, nama je bila skorajda nepoznana na najinih prejšnjih poteh. Trentarske strmine, kjer se oprijemaš smolnatih, na tisoče načinov od snega in vetrov prepletenih borovcev, s pogledom, begajočim do naslednjega kupčka kamna, ki mu le nekdo pred tabo (kdo ve kdaj nazadnje) ve ime, so nama bile bolj domače. »Bolj za naju,« pogosto govoriva. Še ne povedane skrivnosti iz Zlatorogove pravljice. Kot da bi se zavestno skrivala v neke druge vloge, se mi je včasih dozdevalo. Ali pa je to napravil brbotajoči vsakdan? Umakniti se, rešiti svojo dušo!? ... Gosto goščavje v meni prebudi nemir. Nič ne vidim čez, zatohlo je, skorajda glasen je šepet listja. Na stezi pred mano se nenadoma pojavi ptica! Velika, kot večja rasa, temno rjave barve, z nekaj rdečkastimi dodatki, prav mirno rasa pred mano. Kot da se ji ne bi mudilo, videti pa je tudi, da letenje ni ravno njena vrlina. Ves čas pa je diplomatsko nekaj metrov pred nama, tako da si je ne morem dobro ogledati, pa tudi fotografirati ne prav podrobno. Sprašujeva se, kam bi spadala. Poznavalsko ocenjujeva, da je morda samica divjega petelina, pa se nama ven-

darle zdi, da je zelo pogumna za ta sramežljivi rod ptic, ki ga ljubezen zmede le za tistih nekaj dni na leto, sicer pa se previdno skrivajo pred človekom. Tudi najina ptica se prav na vrhu, ko se odpre pogled na planino pred nama, nenadoma izgubi v goščavju in naju pusti spet sama.

Ob preglasnem bitju srca se trenutek lahko razblini

Planina Govnjač se počasi odpira pred nama. V ostankih trav, značilni flori je še moč začutiti nedaljno prisotnost črede. Gole ostanke vojnih poslopij krasijo, skorajda že prekrivajo rožnate cvetice, iznad njih še puhti jutranja zora. Kot da narava sama poskrbi, da se hudo prekrije! Ozirava se proti severu, češ: »Tisti bi moral biti Mahavšček.« Zemljevida se nama ne ljubi vleči iz nahrbtnika. Pogledujeva na greben in s prstom črtava po zraku pot, po kateri naj bi jo najhitreje ubrala proti vrhu. Kot da bi se nama res kam mudilo! »Le kaj zamujata,« se nama s svojim predirnim žvižgom poroga ptica ujeđa. Nato sva se vendarle odpravila po markirani potki, po robu hriba navzgor, med travami in cvetjem. Človek se ogleduje levo in desno, stopa

Mahavšček in Bogatin Marjan Bradeško

predse, se meni sam s seboj in drugim, iz glave včasih podi melodijo, ki ti je najbolj odvratna in po možnosti poceni, pa seveda kar ostaja in ostaja ... Še par korakov po ravnici nad strmino, ko padeva kot dva najbolj nepovabljeni gosta v najbolj idiličen kraj, kar sem jih srečala v naših gorah! Obstaneva, molčiva, se čudiva raju pred nama. Manjši in veliki balvani leže naključno raztreseni po široki, amfiteatrski dolini, izza svojih bivališč si dva čudaka mirno ogledujejo svizci. Ko jim požvižgava nazaj, se poskrijejo v svoje rove, pa počasi spet pokukajo ven. Tako gostih in mehkih trav, tistih pravih gorskih šopov bilk, še nisem videla! Kar sedel bi mednje in upal, da bi se lahko z njimi stopil v eno. Težko je najti prave besede, zaporedje misli in uloviti v njih vse tiste poglede, ki ti jih vrača narava, ko se kdaj znajdeš v takem kotičku, kjer ti srce kar zatrepeta od strahu, da bi se znal tak trenutek razbliniti, če bi preglasno zabilo! Stojiš in čakaš, kot da se bo še nekaj zgodilo. Nekaj velikega. V takih trenutkih se spomniš, kako nepomemben si. Samo obiskovalec. Samo trenutek. Trenutek, ko ti je bilo dano za trenutek pogledati v ta zaklad. Včasih nato odhajaš od tam s skorajda solznimi očmi. Ker mineva. In drugič s

pogosto obujajočo se mislijo: »Ja, sem se bom pa še vrnil!« Govoriš si, da prideš že ob letu, da si našel svoj kotiček iz sanj, da ne boš nikomur povedal za to, da se lepota ne umaže. Midva pa sva se čudila. Vsak po svoje, vsak v sebi. Presenečena sem bila, da me je taka skorajda sprehajalna potka obdarila s takim darom mirovanja in čudenja. Darovi, ki sem jih sicer sprejemala od matere gore, so bili bolj individualistične sorte – občutki zmagoslavja nad lastnim duhom in telesom, adrenalinski šok, ki pride za tabo, misli na prebrane opise poti. Tukaj pa sem med vsem tem Njenim okrasjem našla Njo. Na eni strani ostro, krhko in neusmiljeno steno, a na drugi strani skriti zaklad, ki se daje na pogled le tistemu, ki ji ponižno prisluhne. Ponižno, z velikim spoštovanjem. Vključuješ se lahko v maratonske pogovore o prehojenih in preplezanih poteh, tistega pravega pa pogosto ne čutiš.

In nekega dne obstaneš ...

Dokler nekega dne ne obstaneš, sam s sabo, preprost v svoji minljivosti in skrušen od stavkov, ki ti jih na vsakem koraku pripoveduje nori sodobni svet in med katerimi ne znaš več naj-

V trdi zimi na Mahavšček (levo), desno Bogatin 📷 Andrej Stritar

Bogatin in Mahavšček (1977 m, 2008 m) ↗ Andrej Stritar

Dostopi:

Čez Bogatinsko sedlo:

S Komne gremo mimo Planine Na Kraju po markirani poti proti Krnu do Bogatinskega sedla, 1803 m. Tu se obrnemo levo in po širokem slemenu v pol ure dosežemo vrh Bogatina. Nadaljujemo v isti smeri navzdol na preval pod vrhom, od tam pa naprej na Mahavšček. Vrhu Bogatina se lahko izognemo po prečni poti na južni strani. Nezahtevna markirana pot, 2 uri.

Čez planino Govnjač:

S Komne sledimo markirani poti proti Voglu dobre četrt ure navzdol do ostankov planine Govnjač. Tam jo ubereмо proti jugozahodu po markirani poti proti Mahavščku. Ta nas čez kotanjest svet pripelje na greben vzhodno pod Mahavščkom, od koder

imamo do vrha še razgleden sprehod. Nezahtevna markirana pot, 2.30 ure.

S planine Dobrenjščice: Do planine Dobrenjščice pridemo iz doline Tolminke po markirani poti ali po nekoliko krajši nemarkirani varianti bolj desno. S planine imamo proti vrhu dve možnosti, obe neoznačeni in zahtevni, primerni le za dobro izurjene. Prva sledi stari, že precej zaraščeni vojaški poti do glavnega grebena pri Vrhu Škrlji vzhodno od Mahavščka (podrobnosti v vodniku Tineta Miheliča: Julijske Alpe), druga pa staremu lovskemu prehodu, ki je celo nekoliko zavarovan, bolj levo naravnost proti vrhu Mahavščka (podrobnosti v vodniku Vladimirja Habjana: Manj znane poti slovenskih gora).

Zemljevid: Bohinjsko jezero, 1 : 25.000, PZS; Julijske Alpe, vzhodni del, 1 : 50.000, PZS.

Bogatin in Mahavšček (tudi Veliki Bogatin) sta prva vrhova v verigi Spodnjih Bohinjskih gora vzhodno od Vratca oz. Bogatinskega sedla. Piramidasti Mahavšček se dobro vidi z obeh strani, s severa s planote Komne ter z juga visoko nad dolino Tolminke. Menda je bil tu nekje doma Zlatorog, saj naj bi bili njegovi zakladi zakopani v pobočjih Bogatina. V preteklosti so zato tam v resnici iskali zlato. Danes pa so za nas obiskovalce iz doline veliko večje bogastvo prijetni trenutki v nedrjih pristne narave, kot so opisani v članku.

Koči:

Dom na Komni, 1520 m, dostop od Savice po markirani poti 2.30 ure.

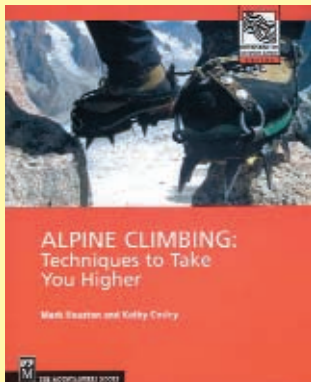
Koča pod Bogatinom, 1513 m, pol ure hoje oddaljena od Doma na Komni.

ti tistega čisto svojega. »Bodi prvi, bodi edini, poskrbi za svoj užitek, zdaj je čas ...« nas bombardirajo z besedami na vsakem koraku. V kakšnem takem trenutku, kot je bil ta moj, pa se človeku pogosto vse podre. Vidiš, da pravzaprav nisi tako najboljši in edinstven in prvi, k čemur naj bi bil vsaj mlad človek poslan iskat svoj cilj, ampak da si pravzaprav lahko tako zelo srečen sredi nekaj velikih balvanov, svizcev, ki žvižgajo, ker se te pravzaprav bojijo, in z eno platenko že malo postane vode! Kdo rabi oblačila po zadnji (gorski) modi, po možnosti z etiketo s ceno, z mobitelom, ki ti samo še kave ne zna skuhati ...! Seveda je pomembno, da se ima človek rad, pa da imaš rad drugega, pa da je še kakšen, da ima rad tebe, ampak ... Ali ne bi bilo prav nujno uvesti v program odraščanja tudi nekaj dni, ko bi se mladega človeka morda celo prisililo, da bi jih preživel SAM, brez mobilnega telefona, računalnika, avta, McDonaldsa, energetskih napitkov, morda celo brez sočloveka?! Štela sem se namreč med (skorajda) odrasle, zrele, odgovorne, izoblikovane osebnosti, skorajda v trku s tridesetimi, pa se mi zdi, da mi je en tak dan dal misliti o marsičem, da me je preprosto – presenetil. Samo pred seboj. Ne vprašajte me, kaj se je novega zgodilo v moji glavi. Ne vem. Morda le pogled na mojo majhnost ali vsaj enakost pred sobitji, pa na veličino ljubezni in/ali spoštovanje do narave, vse in nič.

Korak proti gori in proti sebi

Pot sva po nekaj urah, preležanih v tišini, in mehkih travah, tiho nadaljevala. Tako ali tako nisva našla nekih – tistih besed. Pa na vrh Mahavščka, pa naprej do njegovega velikega brata Bogatina in krog nazaj – do Komne in doline. Krasen izlet, kjer sva srečevala nedeljske obiskovalce in tiste druge, ki so se že vračali s poti, ki so jih začeli včeraj ali vsaj zgodaj zgodaj ponoči, vendar pa nama nekaj ni in ni bilo prav. Velikokrat v naslednjih dneh sva govorila o tem, kako zelo enkratna je bila ta tura, kako lepa tista dolina, pa si nisva znala odgovoriti, zakaj nama je pustila toliko čudenja. Sva bila res že tako razvajena od nekega sodobnega blišča, ki naj bi ga imela naša življenja, da sploh nisva dojela, da je taka lepota, kamor se povzpneš brez varoval in »taprave opreme«, lahko enako vredna?! Morda pa sva takrat za hip dojela kanček modrosti iz tistih počasnih korakov starejših – »ta pravih« planincev? ...

Še mnogokrat v dnevih in mesecih po tem sem razmišljala o teh občutkih. Ko pa sem prebrala, kam se je pogled g. Miheliča poslednjič zaziral, so postali ti moji občutki potrebni izliva na papir. Morda še vedno nisem našla vseh pravih besed, a je bilo vredno. Kot je vreden prav vsak korak proti gori in proti sebi. In ne zaslepimo ga s bleščečim svetom in ne izgubimo ga. Kdo ve, koliko jih še imamo. ◉

Novo v seriji Mountaineers Outdoor Expert Series:

Kathy Cosley & Mark Houston: Alpine Climbing: Techniques to Take You Higher (Mountaineers books, 2004).

Napotki za alpiniste, ki že poznajo osnove in si drznejo več.

Doslej so v seriji že izšle knjige:

Ice & Mixed Climbing: Modern Technique

Climbing: Expedition Planning

Climbing: From Gym to Crag: Building Skills for Real Rock

Climbing: Training for Peak Performance

Rock Climbing: Mastering the Basic Skills

*Divja grapa Boràl
della Besàusega*

Najlepši bivak na svetu

Dolomiti po »trentarsko«

✍ in 📖 Marjeta Štrukelj

Podnaslov, ki pritegne, zapelje, povabi. Opis poti: »Zelo naporno!« Natančen opis: v knjigi 100 najljubših zavarovanih plezalnih poti po osebni izbiri, ki jo je za tiste, ki znajo nemško, pripravil Eugen E. Hüsler. Za preostale pa ..., če se znanje vaše nemščine žal konča že z besedami »šporget, šefla, zajla, raufnk«, znanje italijanščine pa z »dormire, tempo buono, aqua« in še nekaj malenkostmi s »porko« za podporo, vas bo

skozi opise popeljala sistematična urejenost glavnih podatkov, na pot pa pospremila prijaznost domačinov. Torej, v knjigi nemščina, na terenu italijanščina, v rokah pa zemljevid Tabacco 022, Pale di San Martino.

Ne, ne, dragi moji, tako mondeno se ta pustolovščina ne bo končala, tam čisto severovzhodno so na zemljevidu manj znane Pale di San Lucano. Greste po cesti Belluno, Agordo, Taibon, Forno di Val, nato po vrisani markirani poti do bivaka Margherita Bedin (2210 m) in na-

prej v Pradimezzo do Cencenigha. Ne boste si namreč želeli od bivaka nazaj po isti poti in boste morali zaupati avtobusu; glede na izkušnje pa se v teh krajih tudi palec dobro obnese. Toda počasi, zdaj ste šele v Fornu di Val (ozirate se v smer, v katero ste namenjeni, in brez slovarja vam je jasno, da forno pomeni peč); nasproti male vaške oštarije (nad vrati piše »Osteria«) je na soncu krasno parkirno mesto za vas. Domačini so prijazni, kar iz gostilne pokličejo soseda, ki pozna pot. In potem v kamnolomu ne zaide - na levo in na vrhu še enkrat na levo.

Strma in dolga pot

Zazdelo se vam bo, da so pretiravali, ko so se trudili z opisom »molto difficile« (zelo težavno). Kljub trojnemu ogrevanju bo lepo. Sonce in peč na hrbtu ne bosta nič v primerjavi z žerjavico pričakovanja, saj boste na poti v najlepši bivač na svetu z osebo, s katero ste si želeli tja. Tudi šest ur in pol vam ne bo več moglo do živega, ko bo bahavo umestil v zelenje svoje čare ognjeni cvet bohodne lilije. Fotoaparati bo kar sam »škljocal«, ne boste ga ustavili, čeprav boste vedeli, da vam elegantno prazni denarnico. Saj bilobil tudi dosti stane, se boste hitro potolažili in pritisnili še tisti špiček tam gori, da vas bo čarobnih 10 x 15 spomnilo na zaklade, s katerimi se postavlja ta vzpon.

Vse za žejo, lakoto, temo, mraz, veter, dež, spanje, prvo pomoč in crkljanje, celo čelado, palice, nekaj vrvi in »rištngo« za samovarovanje ste vzeli seboj, prav kakor ste razumeli avtorja opisa, le štedilnik ste pustili doma, ker ste na internetu odkrili opis udobja bivaka. Tistemu norcu, ki trdi, da je pot namenjena samo alpinistom, niste nasledili. Toda glej ga, zlomka, nekdo vam je pot postavil pokonci in do Punte Piloj na 1416 m si ne boste več oddahnili. Potem pa v grapo na 1360 m in boste na konju. Počaaaaaasi! Ne zaletavajte se. Na levi sta dva nezgrešljiva možica, markacije ni. Kar pogledajte, za ovinkom ni nič. »Ti, a imajo gamsi žage?« »Ne bi vedel!« »Potem pa pridi za menoj!«

Zaznali boste nekaj prepletkanih markacij. Kdo-ve-kdo v kdo-ve-kakšnem sporu? Pot tu in tam izgublja svoj trdni značaj, zato pa se bo vaš

krepi ob misli, da ste se iz Kurje doline na Mokricu in z nje spravili brez markacij - težko, a po nekoliko nižji ceni kot nedavno avtor opisa v PV. Pot iz Kurje doline sicer ni pogoj za tole tukaj, pomaga pa. Voda. Dobro dene, čeprav je ni v opisu. Končno boste v grapi. Markacije bodo pogostejše, a tam tako ali tako ni mogoče zaiti - steni sta stopili strašljivo skupaj. Agner na vaši levi, ki se ga vse doslej niste mogli nagledati, vam bo iz grape Boral della Besausega kazal le še eno rebro. Pogled se bo vzpenjal na levo in na desno, a vedno znova pristal na edino možnem dolgem položnem snežišču pred vami. Naklon se bo počasi dvigoval in prav zahrbtno se bo prikradel strah - kaj, če ne bo šlo brez derez? Rešila vas bo prava »štala«. Česa takega še niste videli. Umazan sneg, kamenje, da ... a od kod toliko trave, prsti? Vse vam bo jasno naslednji dan, ko boste spremenili perspektivo, tedaj pa boste srečni, ker je krajna poč, prek katere boste morali, še obvladljiva brez večjih akrobacij in tehnik.

Šele tedaj se boste spomnili na čelado; da samovarovala nosite s seboj zaradi popolne oblike in stabilnosti nahrbtnika in avtorjeve umestitve poti med plezalne, se vam še ne bo sanjalo. Prav tako se vam ne bo sanjalo, kje je izhod iz mišnice, v kateri ste se znašli. Obračali boste glavo, vrat vas bo bolel. Nič ne pomaga bolj od trentarskih izkušenj, vključno z upanjem, da ni tako hudo, kot je videti. Potem presenečenje. Prehod na desno je sicer izpostavljen, vendar tako preprosto, da se vam bo kar čudno zdelo, da ste tako cincali. Še z oznakami tam ne bo krize. Teže je z barvo za ovinkom. Pokonci in v trave. V trave in pokonci, na Col del Bus. Od vsega opisa vam bo jasna samo še ena beseda: »naporno«. Ne, kje pa, ni še konec. Mimo Corna del Bus na desni, a tedaj boste res na konju. Kot v pravljici in kot se spodobi; tam ne manjka princev in princes, niti vodice, kaj šele rož, sten, skal z dobrimi oprimki, ki vas odnesejo mimo čakajočih možicev sanjam naproti.

Čudovita noč v sanjskem bivaku

Ja, kaj pa vam je kar naenkrat? Postajate čudno mehki v kolena in rosi okoli oči. In vaš pri-

Bivak Margherita Bedin

jatelj? Kot desetleten pobalin bi prekopicaval kozolce po zeleni trati. Še in še bi srkala panoramo, se objemala in smejala. Prelepo je, da bi nespretno pero kaj spravilo skupaj, zato bo bolje, če boste še naprej strmeli v Civetto in pihali kot dih tanke meglice nazaj proti Pelmu; zdelo se vam bo, da bi se je lahko dotaknili z rokami, pihali boste v meglice, da bi odkrili pot v nedrjih, v katerih vas je gostila v neki drugi pravljici, ali pa se obračali in že sanjali novo, saj vas je možati Agner zapeljeval lep kos dneva. Stare želje po Moiazzi se bodo kradoma prerivale v ospredje. Le od kod jim pogum? Pazite! Ker je že drugič tako domača in blizu vas, ni postala prav nič lažja!

Bivak. Nič zlaganega ni v naslovu. Sedeli boste na leseni klopi za mizo, pravo leseno mizo, ne kakšnim kovinsko zvenečim nadomestkom. Na plinskem kuhalniku bo zavrela voda za juho, kavo, čaj, vi pa boste kar strmeli v vrhove in se izmenoma čudili razgledu in oknom - velikim steklom, ki omogočajo spogledovanje na toplem (Civetta = spogledljivka, je bilo napisano v nekem PV). Brbota zvečer, brbota zjutraj, seveda, ni treba paziti na vsako kapljico. Zbiralnika se niti dotaknili ne boste, ker je v bližnji kotanji še sneg. Velik lonec ga boste pristavili, pa robček iz blaga boste uporabili za filter. Ne boste zavrgli ostanka. V knjigo pa boste poleg svojega imena ponosno pristavili ime svoje dežele, ker ste po

čudoviti zvezdni noči počistili za seboj vse, ampak res prav vse, in prepustili bivak novi pravljici. Pospravili boste in preverili znova - na štedilniku je prosojna sled posušenih kapljic; zmočili boste papirnat robček in nato še do suhega zbrisali - zaradi vseh, ki se trudijo in s toliko ljubezni skrbijo za najlepši bivak na svetu, v katerem čistoča in red ne zaostajata za umno konstrukcijo in bleščečo panoramo. Pa zaradi iskric. Iskric upanja, da bomo nekoč tudi v naši deželi tako vzorno pospravljali bivake in zimske sobe! Ni vrag, da veliko iskric ne bi enkrat vžgalo! Saj nam ne manjka razgledov, ki napolnijo dušo, da prekipeva od radosti, ljubih domačih oblik, ki se jih srce ne more nasititi, ki bi jih božali pogledi od jutranje zarje prek večernih zatonov daleč v zvezdne noči, brez konca.

Prijetna vrnitev v civilizacijo

Domotožje vam bo pregnalo pogled v grapo. Stali boste, strmeli, iskali včerajšnji izhod iz grape in ne boste mogli verjeti, da ste se res prav tam vzpenjali, da je žice za vzorec in klinov na vsej poti manj, kot imate prstov, ali pa so še pod snegom. Ostalo vam bo uganka, kako se je opis divje in lepe »trentarske« poti znašel v knjigi zavarovanih plezalnih ... Brez dvoma je avtorjeva ljubljenska. Kot na dlani se vam bo razkrila feratarska duša, ki je vesela varoval, ko je »gosto«, a

navsezadnje vendarle najbolj od vsega ljubi divjino. Do Pradimezza je pot prek gozdov, pašnikov in številnih planin prav prešerno lahka in menda jo je navzgor moč prehoditi v štirih urah – to tudi za navzdol ni sramota, še posebno, če vas nenehno navdihuje ne samo narava, ampak enkrat za spremembo tudi človek. Na planini Malga d'Ambrusogn v opuščeni sirarni z vedno odklenjenimi (ne odprtimi!) vrati boste občudovali predmete, ki bi pri nas najbrž že davno odšli s kakšnim priložnostnim zbiralcem, tam pa vas bodo počakali z vpisno knjigo, klopco pred ognjiščem in skromno žimnico na podestu. Brez obveznih smeti, pločevink in plasten. Kar tajali se boste in nekega lepega dne se boste vrnili, da bi dognali, s čim so cepili rod, ki tam uspeva. »Prometa« bo kar nekaj. Prejšnji dan še gamsjih kakcev niste našli, zdaj pa se vam samote ne bo bati.

Tudi na planini Malga del Torcol so vrata odprta – tam nastaja manjši lokal, če se da soditi po številu novih miz in klopi; nekaj točilnemu pultu podobnega še tešejo, vendar ni nikogar na delu, da bi ga vprašali. Spoštujejo nedeljo, ali pa vsi delajo v Mercatorju, kdo bi vedel? Najbrž bodo znali tudi s koprivami pred hišo.

Pradimezzo je prijetna vasica, stisnjena v breg, vsa sončna in topla. Prva hiša na poti navzdol vam z markacijo vabeče ponuja prehod skozi zasebno dvorišče brez pasjih napisov o prepovedi za dvonožce. Počutili se boste precej

bolj zaželene kot v bližnji okolici Polhovega Gradca, kjer ste se za prost prehod laže sporazumeli s psom, kot bi se – glede na napis – z gospodarjem, če bi ga srečali. Te poti z Grmade ne boste ponavljali, zagotovo pa bi srčno radi še enkrat videli vasico, pripeto pod Pale di San Lucano.

Pricapljali boste na cesto, za kilometer ali dva hoje do Cencenigha boste preleni. Vozni red avtobusa ne bo natančno usklajen z vašim prihodom, tako da se vam bo nakazovala možnost za vnovično srečanje z domačini ali: kdo bi vzel dva smrduha z velikima nahrbtnikoma s ceste v svoj avto? Da ni trajalo več kot pet minut, pravite? Bla, bla, bla ... V oštariji nasproti parkiranega avta pa točijo najboljše pivo? Bla, bla, bla ...

P. S.: Da ne bi kdo po pomoti napačno razumel tega članka. Pri nas imamo zelo lep oziroma najlepši bivak pod Špikom, toda ne v konkurenci vedno odklenjenih postojank. Zanj se trudi ga. Mihaela Oman, ki vam v Martuljku prijazno da ključ in včasih potisne v nahrbtnik še rjuhe, da bo ja lepo. Prepričana sem tudi, da jedilnega pribora ne pregrne s čistim prtikom nihče drug kot ona sama. Nisem je spraševala, ali ji kdo pomaga in čigave bi še lahko bile zasluge, vsekakor pa (kakšno leto ali dve po tem) izkoriščam priložnost in se ji prisrčno zahvaljujem, saj je bil pogled na Špik še lepši in vzpon na Malo Ponco prijetnejši prav po njeni zaslugi. ◉

Bivak Margherita Bedin – Prima Pala di San Lucano (2210 m)

↻ Andrej Mašera

Pale di San Lucano so majhna gorska skupina v Dolomitih, ki leži v skrajnem severovzhodnem delu večje in veliko bolj znane skupine Pale di San Martino. Na vzhodu je omejena z dolino Val Cordèvole, na jugu z Valle di San Lucano, na severu pa z dolinama Val di Gardes in Valle del Tòrcol. Glavna značilnost je njena izredna divjina in prvobitnost, kjer navpične, do 1500 m visoke stene prepadajo proti jugu v brezdanje globine doline Valle di San Lucano. Stene so v spodnjem delu gosto porasle in težko prehodne, nad njim pa preha-

jajo v prvovrsten, rdečkast dolomit z odlično skalo (ob vznožju sploh ni melišč). Med stenami so vrezane tri večje, skoraj neprehodne grape grozljivega videza – I Boràl. Ta svet je namenjen predvsem vrhunskim alpinistom, ki so tu speljali številne, tudi ekstremno težavne in zelo dolge smeri, sicer pa so Pale di San Lucano v splošnem vrvežu Dolomitov prava oaza miru. Gorniki – nealpinisti se lahko brez večjih težav povzpnejo na Monte San Lucano, 2409 m, najvišji vrh skupine in na Primo Palo, na kateri stoji bivak Bedin, edini znak civiliza-

cije v tem področju. Vzpon do njega z juga se odlikuje po izredni dolžini in hudih naporih. Vsekakor pa je vreden truda: tura je veličastna in nikoli pozabljena gorska pustolovščina v enkratnem gorskem okolju.

Pristop do izhodišča: Mejo z Italijo prestopimo pri Novi Gorici ali Sežani in se po avtocesti Trst – Benetke zapeljemo do Portogruara, kjer zavijemo desno ter mimo Pordenona in Vittoria Veneta pridemo do Belluna. Tu nadaljujemo po dolini Val Cordèvole do Agorda (nagl. na prvem zlogu) in še malo naprej do kraja Taibòn, kjer zavijemo levo po lokalni cesti do vasice Forno di Val, 660m, na začetku doline Valle di San Lucano.

Vzpon: Malo za zadnjimi hišami vasice Forno di Val, pri opuščnem kamnolomu zavijemo desno po makadamski cesti, ki se dviga ob njem. Malo višje nad vrhom kamnoloma, za cestnim ovinkom poiščemo na levi ozko stezico, ki se vije skozi smrekov gozd do razcepišča, kjer nadaljujemo po levi stezi. Ta gre nekaj časa dokaj zmerno navkreber proti zahodu, potem pa se začne strmo dvigati v okljukih. Ko pridemo iz gozda, kmalu dosežemo kamnito in zagruščeno grapo, po kateri se naporno vzpenjamo med skalnimi stolpiči I Pilói. Kakih 80 m pod navpično steno, ki zgoraj zapira grapo, prečimo 100 m v levo po travnati polici do škrbinice Forcella dei Pilói, kjer zagledamo navpično vzhodno steno Seconde Pale, ki se dviga iz grape Borà della Besàusega. Sledi dolgotrajen in orientacijsko zelo zapleten sestop v grapo. Najprej po stezici malo sestopimo, potem pa prečimo po izpostavljenih policah v levo, kjer si pomagamo z oprijemanjem rušja. Ko pridemo do strme grape, gremo po njej navzgor kakih 100 metrov proti navpični steni, ki se dviga nad vrhom grape. Pri podrtem drevesnem deblu zavijemo levo ven iz grape in prečimo do travnate rame. Z nje v strmem cik-caku sestopamo počez v smeri Boràla do naslednje rame, kjer naletimo na ostanke ruševin stare pastirske kočice. Zopet malo sestopimo, nato pa prečimo strma travnata pobočja po policah in čez globoke grape, dokler končno ne stopimo v

dno Boràla della Besàusega, veličastne in grozljivo globoke grape, ki se zajeda med navpične stene Prime in Seconde Pale di San Lucano. Po njej se vzpenjamo čez grušč, balvane in majhne zelenice kakih 200 m, dokler ne postane zelo ozka, temačna in tesnobna. Tu naletimo na večno snežišče, na katerem ležijo skale in obilo osušene trave. Po snežišču čim hitreje (nevarnost padajočega kamenja!) zmerno strmo navzgor 100 metrov do robne zevi, ki je lahko v pozni sezoni precej široka in težko prehodna. Sledi plezanje čez 20 m visoko skalno stopnjo (nekaj klinov, I. tež. stopnja) do zelo izpostavljene skalnate in nato travnate police, ki pelje desno ven iz grape in po kateri se iz temačnega Boràla umaknemo na sončna, južna pobočja gore.

S police se povzpnejo po skalnatem žlebu, višje pa prečimo v desno pod steno z značilnimi temnimi nišami na široko ramo, poraščeno z rušjem. Nadaljnja pot se počasi prelevi v strmo vzpenjanje po cvetličnem vrtu do široke zelenice Bus, poraščene z rušjem, med katerim se vije stezica. Desno zgoraj vidimo stene vršiča Corno del Bus, 2071 m, pot pa zopet zavije v skalnat svet, kjer nam pri prehodih čez skalovje pomagajo tudi umetno vsekani stopi. Ko priplezamo v višjo, manjšo zelenico, zagledamo visoko gori skalnate vršiče, ki nakazujejo, da bomo kmalu na cilju. Še malo po

razčlenjenem skalovju, zopet s pomočjo vsekanih stopov, potem pa se strmina končno umiri na široki travnati planoti, kjer takoj zagledamo rdeče pobarvani bivak Bedin.

Sestop: Sestop po isti poti ni priporočljiv, pa tudi malokdo začuti željo po njem. Zato bomo sestopili po poti št. 785, ki se s Prime Pale najprej spusti do sedla Forcella Besàusega, 2171 m, nato pa se spusti na slikovito planino Malga d'Ambrusògn, 1700 m, ki leži v zatrepu doline Valle del Tòrcol. Po dolini nato sestopimo do vasice Pradimezzo, 873 m in dalje po cesti v Cencenighe v dolini Cordévo-le. Najdemo se sicer precej precej daleč od izhodišča (8-9 km), nazaj se vrnemo z avtobusom ali avtostopom.

Najprimernejši čas: Od začetka junija do konca oktobra, oz. do prvega snega. V vročih poletnih mesecih se turi raje odpovejmo, ker zna biti izredno vroče.

Težavnost: Zelo zahtevna (delno označena in za vzorec zavarovana) pot, izjemno dolga in naporna ter orientacijsko zelo zapletena tura. Orientacijo nekoliko olajšujejo obledele, večinoma redke markacije, ponekod prebarvane sivo, posamezni možici, predvsem pa se moramo zanesti na lastni nos. Tura je primerna izključno za izkušene gornike z odlično kondicijo. Tehnično plezalske težave ne presežejo I. tež. stopnje, kljub temu je priporočljivo, da imamo s seboj poleg ostale opreme za zahtevne vzpone tudi krajšo vrv, za varovanje na izpostavljenih odsekih.

Dolžina ture: Vzpon: 6.30 – 7 ur, sestop 3.30 ure; skupaj 10 – 11 ur. Dvodnevna tura.

Literatura

Visentini Luca: Pale di San Martino. Athesia, Bolzano.

Bonetti Paolo, Lazzarin Paolo: Dolomiti – Il grande libro dei sentieri selvaggi. Zanichelli, Bologna.

Hüsler Eugen E.: Klettersteigführer Dolomiten. Bruckmann, München.

De Biasio Ettore: Pale di San Lucano. Luca Visentini Editore, Cimolais.

Zemljevid

Pale di San Martino. Tabacco 022, 1:25 000.

Po polici ob vzhodni strani stolpa pelje pot ven iz temačnega Boràla

Odmevi na januarski uvodnik

Pismo PD Tržič

Spoštovani gospod Andrej Stritar in uredništvo PV!

K pisanju me je spodbudil uvodnik v PV 1/05, v katerem sicer legitimno trkate na ekološko vest posameznikov in institucij, še posebno tistih s planinskim »pedigrejem«. Vse lepo in prav, če bi ostalo samo pri trkanju na vest! Vsakdo ima pravico do svojega mnenja, načina življenja in osebne filozofije. In če bi bilo vse to izpovedano v kakem fantazijskem prostem spisu, tudi ne bi bilo nobene škode! Škoda pa nastane, ko tak spis postane uvodnik stanovske revije, ki jo že dolga leta bolj ali manj rad prebiram.

Z vsebino Vašega tokratnega uvodnika je nekaj hudo narobe!

V sicer dokaj »splošni« vsebini mrgoli kup napačnih, nepreverjenih, celo prirejenih dejstev. In ko ta »dejstva« vsaj ne bi bila podkrepljena s popolnoma enostranskim, ozkim in nepoznavalskim pogledom avtorja!

Tu nastane škoda: uvodnik postane domišljjski spis in vpliva na javno mnenje tistih bralcev, ki drugačnih dejstev ne poznajo in ki ne zmorejo (podobno kot avtor) širšega pogleda na problematiko ter slepo verjamejo napisanemu.

Že v uvodu avtor vrže v isti koš vse »ceste«, za katere »v zadnjem času zremo vedno pogosteje« in ki vodijo do »naših« planinskih postojank. Pri tem pozabi na vse (verjetno iz nevednosti, ne namerno) tiste nove ceste, ki vsak dan nastajajo po gozdovih v istem planinskem okolju, za katere pa edino ekološki heretiki, planinska društva, niso čisto nič krivi (gradijo jih namreč lastniki gozdov). Očitno so dovolj skrite, da jih pravoverni planinski okoljevarstveniki ne opazijo?!

Najbolj problematična pa se mi zdi vsebina zapisa o »cesti do ruševin Doma na Zelenici v Karavankah«, ki me je prazvaprav še najbolj zbolela in zaradi katere sem se odločil napisati to pismo.

Lastnik omenjenega doma je »neko« PD Tržič. Po požaru decembra 1999 so bile ruševine bolj ali manj odstranjene spomladi leta 2000. Do julija 2003 smo Dom delno usposobili in odprli začasno zavetišče, ki je v ustreznem času odprto. Hkrati smo izdelali projektno dokumentacijo za dograditev, trenutno smo pa v fazi zbiranja sredstev (razpisi, donacije ipd.), ki je danes za ubogo ljubiteljsko društvo velik zalogaj.

Izvajalec graditve ceste na Zelenico je sicer res najemnik Doma na Zelenici, vendar tudi najemnik tamkajšnjih žičniških naprav in predvsem v tej funkciji – za potrebe smučišča na Zelenici – tudi investitor in graditelj omenjene ceste.

- »Cesta do ruševin doma na Zelenici« sploh ni cesta do doma, ampak je cesta za potrebe smučišča na Zelenici.

- Investitor in izvajalec je najemnik smučišča na Zelenici in nikakor ne le najemnik »ruševin« doma!

- Omenjeni investitor in izvajalec graditve »ceste« nikakor ni »verjetno potencialni investitor v obnovo doma, ki si je menda želel olajšati graditev«.

- PD Tržič je edini lastnik in investitor v obnovo Doma na Zelenici.

Nova cesta na Zelenico zarezana v gozd desno nad smučiščem

Andrej Stritar, več slik na http://www.drustvo-mws.si/sl/fotogalerija/f_zelenica_2004.html

- Z graditvijo ceste PD Tržič nima popolnoma nič! O projektu smo bili obveščeni prek medijev, niti za soglasje nas niso vprašali.

Poleg tega, da osvetlim situacijo, sem želel še poučiti avtorja o tem, da se danes planinska društva zelo težko prebijajo, da je edini vir sredstev za njihove dejavnosti gospodarjenje s planinskimi domovi, da s težko prisluženimi sredstvi, odrekanjem in prostovoljnimi delom (ki je danes žal prej izjema kot pravilo) vzorno urejajo planinske poti na okoliške vrhove, skrbijo za vzgojo (tudi ekološko) planinskega podmladka, po svojih močeh pomagajo alpinistom, GRS, vodnikom itn.

Ravno zaradi zavedanja pomembnosti gospodarske dejavnosti društva poskušajo omogočiti čim boljše razmere zanjo in v dobri želji, da bi zadovoljila vse, tudi okoljevarstvene zahteve, kdaj pa kdaj sklenejo tudi kakšen kompromis ...

Da ne bo pomote: tudi jaz sem med prvimi, ki bi stopili v »prvo vrsto boja za ohranjanje narave«, vendar ne utopično idealistično, ampak zavedajoč se realnosti. Med drugim tudi realnosti in nujnosti obstoja »podjetništva in ekonomije« gospodarske planinske dejavnosti, saj bi brez te planinska organizacija zagotovo težko preživela! Ali pa sploh ne bi in bi bilo kar naenkrat polno »ruševin« planinskih domov, zaraščenih in neoznačenih (nevarnih) planinskih poti ... v našem prelepem gorskem svetu pa še več nereda in anarhičnih dejanj, na katera še opozarjal ne bi več nihče.

Glede na to, da je zagotovo tudi avtor omenjenega uvodnika dobro misleč gornik, naj vzame mojo kritiko kot konstruktivno željo razširiti obzorja planinskega duha in vnesti med nas tudi več zaupanja in poštenosti. Vsekakor pa kot željo po konstruktivnem in ne a priori destruktivnem sodelovanju ter sestopu ekoloških idealistov na realna tla. S tem bomo ohranjanju naravnega okolja še najbolj koristili! ●

*Marjan Salberger,
predsednik planinskega društva Tržič*

Spoštovani gospod Salberger!

Če vas prav razumem, se pravzaprav strinjate z mano: novih cest v gore ne bi smelo biti. Popolnoma se tudi strinjam z vami, da so še veliko hujši od planinskih društev gozdarji in lastniki

gozdov. Omenil jih nisem predvsem zaradi krutih omejitev glede dolžine uvodnika.

Hvala za vsa pojasnila glede trenutnega stanja na Zelenici. Res se nisem niti trudil iskati vseh podrobnosti, saj je bil moj namen predvsem sprožiti razmislek o tej problematiki, ne pa reševati ta konkretni problem.

O nekaterimi vaših stališčih pa se je po mojem vredno pogovoriti. Pravite, da moramo biti pripravljeni sprejemati kompromise glede podjetništva v gorah zavedajoč se realnosti, ne pa utopično idealistično. Načelno je seveda treba v življenju vedno delati kompromise, toda v tem primeru, se mi zdi, gremo predaleč. Napačna se mi zdi filozofija, da bi zaradi gospodarskega razloga preživetja društev morali dovoljevati posege v naravo. S tem je v načelu nekaj narobe! V družtvih se družimo zaradi ljubezni do gora, do narave. Da pa bi za preživetje teh društev naravo počasi spremenili v navadno civilizirano dolinsko okolje? To filozofijo je treba temeljito prevetriti in postaviti na novo! Če je pogoj za preživetje društva to, da po cesti vozi pivo do svoje kočice in ga tam prodaja, potem je bolje, da takega društva sploh ni. Kajti po mojem s takim početjem dolgoročno razveljavi smisel svojega obstoja. ●

Andrej Stritar

Pismo KVGN UO PZS

Spoštovani gospod Andrej Stritar!

V uvodniku Planinskega vestnika št. 1/2005 z naslovom ZAKAJ NOVE CESTE V GORAH je bilo zapisano, da Planinska zveza Slovenije ni storila ničesar, pač pa so zagnale vik in krik vse preostale nevladne organizacije. Ker Planinska zveza Slovenije ni zgolj »Dvoržakova 9«, ampak jo sestavlja več kot 250 članic, ki se vse po svojih močeh in znanju trudijo za ohranitev narave, še posebno gorske (tudi tisti planinski društvi, ki se vam ju ni zdelo vredno niti poimenovati), tudi in predvsem z usposabljanjem in vzgajanjem svojega članstva, je očitno, da je ost članka usmerjena v vodstvo PZS in njeno komisijo za varstvo gorske narave pri UO PZS. Da vodstvo PZS in pristojna komisija nista storila nič, pa ne drži, zato je bil uvodnik za slovensko planinsko in drugo javnost zavajajoč.

Ker je tudi dejavnost slovenskih planincev, ki so z velikim trudom nadelali in skrbijo za več kot 7000 km planinskih poti in več kot 160 planinskih postojank in hkrati množično obiskujejo gore, da ne omenjam drugih, neorganiziranih obiskovalcev gora, velika obremenitev za gorski svet, je gotovo prva skrb slehernega planinskega društva, drugih članic PZS ter organov PZS, predvsem komisije za varstvo gorske narave pri PZS, da sami s svojimi aktivnostmi ne obremenjujemo narave, še posebno gorskega sveta. Pri tem se moramo namreč zavedati, da svojo dejavnost izvajamo pretežno v okolju, ki ni naša lastnina, pa nas vseeno vsi lastniki – država, cerkev in posamezniki – razumejo in spoštujejo tradicijo ter številne oblike našega delovanja, čeprav gradimo in označujemo poti, ustvarjamo odpadke, povzročamo odplake, zabijamo kline, napenjamo vrvi, povzročamo erozijo, uničujemo travišča itn. Jasno je torej, da pri nobenem posegu v naravo, tudi v primeru, ki ga opisujete, nismo in ne moremo biti stranaka v postopku in tako ne moremo »biti bitke« na način, ki ga opisujete, saj za to nismo niti usposobljeni niti pristojni, lahko pa strpno in argumentirano izražamo svoje mnenje, ne da bi se pri tem s komer koli povezovali v kakršno koli »koalicijo« in se nanjo sklicevali. Naš položaj je ravno zaradi naših planinskih aktivnosti, ki tudi niso vedno prijazne do gorskega sveta, vendarle specifičen, zato ne želimo in ne moremo kar vse povprek in brez razloga iskati »sovražnikov«, tako na ravni lokalnih skupnosti kot na ravneh institucij države, civilne družbe in posameznikov. Naše »orožje« in moč je usposabljanje strokovnih planinskih kadrov; pri tem nam izdatno pomagajo tudi »država« in lokalne skupnosti. Ti bodo skrbeli, da ne bo predvsem nam samim kdo očital, da ne varujemo gorskega sveta. Vzgjajali bodo članstvo v planinskih društvi, načrtovali do okolja prijazne planinske poti in kočje ter vodili planince v gore na način, ki bo prijazen do gorskega sveta. Naš lastni zgled je gotovo na prvem mestu. Tako ne bomo nikoli kar slepo sledili nikakršnemu »črednemu nagonu« pri različnih pozivih ali politizacijah posameznih posegov v naravo, ampak sami ugotavljali, kdaj in kako bomo ravnali in ukrepali. Dovolj smo odgovorni in ozaveščeni.

S tem namenom komisija za varstvo gorske narave PZS že tri leta izvaja nov program in izobražuje varuhe gorske narave, druge komisije pa druge strokovne planinske kadre, ki imajo vsi v programih tudi varstvo narave; kar 18 jih je, planinska društva in meddruštveni odbori pa imajo že od leta 1951 gorske stražarje. Ravno po obvestilu enega izmed tako usposobljenih je pristojna Komisija za varstvo gorske narave UO PZS na svoji 12. seji, 9. novembra 2004, obravnavala grob poseg v naravo na Zelenici in ga tudi obsodila. Zbrali smo potrebne podatke in posredovali svoje stališče predsedstvu UO PZS. Objavljeno je bilo v 12. številki Obvestil PZS 22. decembra 2004 in na spletnih straneh PZS, skupaj z odgovorom predsednika PZS, mag. Franca Ekarja, mag. Ireni Mrak (Mountain Wilderness Slovenije) in člankom Iztoka Tomazina z naslovom Uničevanje ali razvoj Zelenice. Prav tako je predsednik PZS posredoval pri ministrstvu za okolje, prostor in energijo ter regijski inšpektorici. Upam, da je članke v Obvestilih PZS, ki so uradno glasilo slovenskih planincev, slovenska planinska javnost zasledila in si o njih ustvarila svoje mnenje. Poudariti pa moram, da je v Komisiji za varstvo gorske narave PZS skrb za ohranitev občutljive gorske narave vedno bila in vedno bo. To je razvidno tudi iz našega programa in opravljenega dela. Samo zato je bila tudi ustanovljena in imenovana. ●

Rozalija Skobe, načelnica KVG N UO PZS

Spoštovana gospa Skobe!

Veseli me, da je KVG N UO PZS v tem primeru reagirala, hkrati pa naj poudarim, da ost mojega uvodnika nikakor ni bila usmerjena zgolj na ta ali oni del planinske organizacije. Hotel sem kar v vseh nas sprožiti razmislek o našem delu in poslanstvu, potem bomo pa lažje postavili in izvajali skupne cilje. Izrabil bom priložnost ter ponovil del tistega, kar sem že zapisal v uvodniku, pa očitno ne dovolj jasno. Žal se ne morem strinjati z vašo trditevjo, da PZS »ni in ne more biti stranaka v postopku«. Naj ob tem povem, da si služim kruh kot visok državni uradnik in zato zelo dobro vem, kako država (torej uradniki in politiki) deluje »od znotraj«. Kot pijanec plota se moramo držati paragrafov, najbolj pa se bojimo negativnih glasov javnosti in

medijev. Zato imajo vsi tisti zunaj oblasti, ki si upajo na glas povedati svoje mnenje, izjemno moč. Če bi torej kdo na javni razpravi o Prostor-skoureditvenem načrtu območja Zelenice, ki je zagotovo bila pred nekaj leti, dvignil glas proti cestam in če bi bil še dovolj spreten, da bi svoje mnenje spravil v medije, bi zelo verjetno ceste že takrat prepovedali. Pa tudi ne vidim razloga, zakaj se za tak cilj ne bi povezovali v koalicije in si tako krepili moči. Saj tako naša družba danes

deluje na vseh področjih. PZS se zato po mojem ne sme skrivati za trditvijo »za to nismo usposobljeni niti nismo pristojni«. Če hočemo izbojeva-ti okoljevarstvene bitke, se moramo zanje ustrezno usposobiti in se jih lotevati tam, kjer se zmagati da. Seveda pa moramo pred tem vedeti, kaj so naši skupni cilji. Če primerjam vaše pismo s pismom gospoda Salbergerja, pa nisem čisto prepričan, da smo znotraj PZS usklajeni. ○

Andrej Stritar

O cestah v Fužinskih planinah

Kot odmev na uvodnik v januarski številki Planinskega vestnika smo prejeli tudi dve pismi o cestah znotraj Triglavskega narodnega parka. Objavljamo tudi komentar o navedbah v prvem pismu (drugo smo dobili tik pred zaključkom redakcije), ki nam ga je na našo prošnjo v imenu uprave TNP poslal Martin Šolar.

Z velikim zanimanjem sem se seznanil z uvodnim člankom PV 1/2005. Ker pa vem, da je v njem nekaj napak, mi ne zamerite dobrohotnih opozoril.

1.) Cesta na planino Krstenico:

Nikakor ne drži, da »so jo izpeljali v letu gora 2002«. V letu 1989 sem naletel na terensko vozilo zelene bratovščine - lovcev in čuvajev Triglavskega narodnega parka - na planini Krstenica, in sicer spodaj, kjer po gozdni stezi prideš s planine Blato. Hranim sliko. Takrat je lovec in čuvaj v Triglavskem narodnem parku pripeljal v lovsko kočo na Krstenici osebe, ki so v tistem obdobju zasedale pomembne politične položaje. To se je ponavljalo še nekaj let po osamosvojitvi Slovenije. Pripeljal jih je večkrat na leto. Prav tako je lovec in čuvaj Triglavskega narodnega parka vozil na Krstenico lovce iz tujine. Sčasoma je začel prodirati še više in pristal sredi planine. Če je še kakšen star pastir na planini Krstenici, bi vedel o zeleni bratovščini, lovcih, in njihovih gostih v koči marsikaj povedati. Znano mi je, da so takrat Bohinjci govorili: Če smejo tako delati varuhi Triglavskega narodnega parka in oblastne strukture, zakaj bi mi morali na planino nositi na hrbtu ali tovoriti na

vozeh? Kolikor sem spremljal dogajanje, so se Bohinjci »okorajžili« in najprej peljali s traktorjem na planino »basengo« - leta 1995 -, prav tako tudi za selitev v dolino. Pozneje so vozili tudi med pašo gor in dol.

2.) Cesta na Planino pri Jezeru:

Tudi ta pot ni bila narejena v letu gora 2002. Bohinjec, ki je oskrboval kočo na planini, je najprej tovoril s konji od Planine Blato naprej. Sčasoma pa je s traktorjem začel prodirati više. Ker so mu pri tem delale napoto skale, jih je vsako leto nekaj zavrtal in razstrelil. To se je dogajalo že v letu 1989 in pozneje. Tako se je pot lepo počasi širila, veliki in močni traktor je prodiral vse više in pristal na planini Jezero. Ob tem naj povem še tole: lovci in čuvaji Triglavskega narodnega parka so od 1976. naprej budno spremljali vsakršno početje tujih prišlekov na območju parka v Bohinjskih gorah. Vneto so prijavljali najemnike pastirskih stanov, ki so se trudili te vzdrževati in jih ohraniti. Drži pa, da so najemniki te pastirske stanove po večini uporabljali samo poleti, za počitnice. Tudi ko je najemnik takšnega stana kupil deske ali skodle v Bohinju in so mu jih Bohinjci s konji pripeljali na planino, so prihajale ovadbe lovcev in čuvajev narodnega parka, za njimi pa tudi do desetčlanske komisije, ki so na kraju samem zasliševale najemnike pastirskih stanov, ker naj bi sekali in na planinah delali skodle in žagali deske. Ko sem o tem govoril s poštenimi Bohinjci, so mi povedali, da čuvaji in lovci v Triglavskem narodnem parku ne trpijo, da bi se kdo dalj časa zadrževal na planinah, ker jih na-

Cestna zapora na začetku ceste proti Planini pri Jezeru
leži polomljena ob strani Andrej Stritar

jemniki pastirskih stanov ovirajo pri nečednih poslih - lovu. Od 1973. do 1999. sem imel priložnost vsako leto približno dva meseca preživeti v Bohinju, sicer z razmaki, ne zaporedoma. Tako mi je dogajanje kar dobro znano.

*Z lepimi planinskimi pozdravi,
Jože Hauptman*

Prav zanimiv je uvodnik PV 1/2005 z naslovom »Zakaj nove ceste v gorah?« Zanimiv, ker je nujno pojasniti nekaj zgodovine te tematike. Precej sem se že motal po bohinjskem kotu, če bo zdravje, se bom še naprej. Glede ceste na Planino pri Jezeru je prav poznati nekaj zgodovinskih dejstev: kočo na Planini pri Jezeru so Bohinjci po »uspeh« socialističnih petletkah opustili. Načrt graditve cevovodov za pošiljanje mleka s planin Viševnik, Dedno polje in Planine pri Jezeru v dolino je izpuhtel in kočna na Planini pri Jezeru je bila dolga leta zaprta. Nekje okoli 1971 so jo dali v najem nekemu župniku, ki je med počitnicami vodil mladino v gore in mu je kočna s 50 preprostimi ležišči, skromno kuhinjo in sanitarijami z greznico prišla prav, saj je pocenila bivanje. V letu 1974 je na Planino Jezero z Velega polja prišel »gospod«, ki je takrat skoraj izključno sam s svojo družino uporabljal protokolarni objekt, ki še stoji nad Velim poljem. Ko je ta »gospod« na Planini pri Jezeru zvedel, kdo ima tamkajšnjo

kočo v najemu, je ukazal, naj Bohinjci takoj pretrgajo najemno pogodbo. Bohinjci so ukaz izpolnili še isti dan. Kočo na Planini pri Jezeru je potem prevzelo neko planinsko društvo. Razlika pa je bila očitna: prejšnji najemnik je kočno skrbno vzdrževal, čistil je tudi dimnik. Kaže pa, da novi najemnik ravno za čiščenje dimnika ni poskrbel, saj so se po nekaj letih poleti vnele saje v dimniku. Na streho, krito s »šinkeljni« - škodlami - je padla iskra, dom je pogorel, osebje doma se je iz njega rešilo v copatih. Čez nekaj časa so kočno začeli obnavljati. Obnovljena pa ni v enakem obsegu kot prej.

In zdaj k stvari: cesto na Planino Jezero je počasi, toda vztrajno širil domačin iz Bohinja, po mojem vedenju precej pred 1990. Vsako leto je zavrtil nekaj skal na poti in jih razstrelil. Ironija je bila, da so lovci in čuvaji Triglavskega narodnega parka hodili mimo razstreljenih skal, vedeli, kdo to počne, in molčali. Molčali, ko je prišel velik traktor in goseničar na Planino pri Jezeru. Molčalo je tudi vodstvo planinskega društva, ki upravlja kočno. In molčal je tudi izvajalec, saj si je hkrati prav lepo preuredil pastirski stan v počitniško hišico. Naj povem še nekaj: jezero na Planini pri Jezeru je bilo čudovito čisto gorsko oko. Ko je kočno po odsložitvi omenjenega župnika prevzelo planinsko društvo, pa je v nekaj letih »zacvetelo«. Čistost je izginila, jezero je postajalo rjavo in bohotile so se alge.

Bohinjski pastirji so vedeli povedati, da so iz koč preusmerili odplake v jezero in posledice niso manjkale. Nekaj let po obnovi pogorele koč so bili priča čudnemu »krtovanju« na planini. Na veliko so kopali prek planine v tretjo dolino, v tej pa so naredili ponikovalnico. Odtlej odplake in fekalije ne gredo ne v greznico (ki jo je stara koč imela!) ne v jezero, pač pa v ponikovalnico. Verjetno se nihče ne zaveda posledic ravnanja planinskega društva, ki koč upravlja. Kje so naravovarstveniki in druge pristojne institucije, katerih naloga je ugotavljati in zagotoviti, da bodo vodna zajetja ostala čista? Ponikovalnica koč na Planini pri Jezeru je ekološka bomba – pomislimo na vodna zajetja na Vojah in še kje v Bohinju. Ob graditvi tega »idealnega projekta« so hodili mimo čuvaji in lovci Triglavskega narodnega parka, v koči so bili privilegirano postreženi in so molčali.

Vsekakor se ne strinjam, da vozijo na Planino pri Jezeru avtomobili. Tudi če bi imeli lovilce olja ne! Da pa se tu napraviti red: na

S terencem na planino
Krstenico ☞ Andrej Stritar

izhodišču – parkirišču pri Planini Blato – postaviti zaporo. Bi bila stvar rešena? Morda, morda pa tudi ne. Morda bi se spet našel kak bohinjski veljak, ki bi zaporo uničil, kot je z velikim traktorjem uničil zaporo, ki je bila pred leti postavljena ob vstopu na Planino Blato.

Na svidenje na Planini pri Jezeru!

Boštjan Ogrin

Komentar Triglavskega narodnega parka

Z uvodnikom v 1. številki se povsem strinjam in se kljub temu, da včasih napišem tudi kakšno kritično o gorništvu, zavedam, da problemi hoje v gore in alpinizma niso nič v primerjavi z drugimi grobimi posegi v gorski svet, kot so na primer omenjene ceste. TNP je imel prvih deset let po ustanovitvi leta 1981 težke porodne težave in je le mukoma uveljavljal prave parkovne interese. V devetdesetih letih pa so se stvari že v mnogočem izboljšale. O gradnji cest v hribe smo na veliko opozarjali, pisali pritožbe in prijavljali. S tem smo si nakopali še dodatnega sovražnika – gozdarje, ki večinoma podpirajo te gradnje z opravičilom, da gre za vlake za spravilo lesa.

Gospod Hauptman je napisal svoj pogled na gradnje teh poti, ki sicer veliko pove, v marsičem celo drži, prispevek pa predvsem na dan vleče vsem znane in več kot 10 let stare stvari.

Res je, da so se poti (lahko jih imenujemo tudi ceste) v Fužinske planine postopoma širile v zadnjih dvajsetih letih. Iz nekdanjih »furmanskih poti« so nastale vlake za spravilo lesa in traktorske poti, po katerih se pa lahko pripelješ tudi s terenskim avtom. Na TNP hranimo debele arhive naših nasprotovanj takim posegom, prijave inšpekcijam in podobno ... Rezultat je bil pa tak, da smo bili na ta način zaviralci domačinov, ki tam gori gospodarijo z gozdovi in planinami. Enak primer je tudi razširitev poti na Planino pri Jezeru, ki je bila z naše strani obsojena, so pa gozdarji na podlagi svojih predpisov rekli, da gre za vlako in da jo lahko razširijo. Za tem so pa tudi ljudje iz naših – planinskih vrst. PD Integral, ki ima koč na Planini pri Jezeru, je podprlo kmeta, ki jih oskrbuje, da zaradi novega in večjega traktorja razširi pot.

Žal držijo tudi očitki o voznjeh lovcev, vendar se na srečo nanašajo na pretekli čas. Nadzorniku lovcu, ki je to počel, je bil že v začetku devetdesetih let zato odvzet terenski avto, lova tam gori od leta 1994 ni več in nadzornik, ki je to počel je bil leta 1998 zaradi teh in drugih nepravilnosti odpuščen iz naše službe, zgubil pa je vse pritožbe do vrhovnega sodišča.

Martin Šolar, TNP

Slovenska smer
na Nangpai Gosum 1 (7351 m)

Negotova usoda

Vzpon na Nangpai Gosum

✍ Rok Blagus 📷 Urban Golob

Glavo naslonim na sneg, zaprem oči. Začnem se tresti. Premaknem prste na nogah in rokah. Veter se neusmiljeno zaletava vame. Ali pa jaz vanj, ne vem več točno. Misli so motne. Želim odpreti oči. Ne gre. Led je trepalnice vkoval v eno. Snamem rokavice, s prsti pomagam odpreti oči. Prsti so takoj trdi od mraza. Pa kje je zdaj dan?!? Dan, s katerim bo prišlo sonce in vsaj malo toplote! Že štiri ure hodimo v popolni temi. Luna je že davno izginila za obzorjem, le zvezde in čelna svetilka, ki jo je mraz zdelal še bolj kot mene, nam kažejo pot. Pot, za katero je povsem vseeno, ali se konča na vrhu ali pa kar tukaj! A srce hoče drugače! Toliko truda je bilo že vložnega v ta vzpon! Toliko odrekovanja v zadnjem mesecu, toliko neprespanskih noči! Vrv se napne. Nadaljujem. Cepine zatikam v trd sneg, noge postavljam drugo pred drugo in pazim, da ne hodim preblizu roba grebena. Zopet se ustavim. Zopet me začne tresti.

Zopet migam s prsti na rokah in nogah v upanju, da se vanje vrne življenje. Kje je sonce?

Proti goram

Sonce je sijalo večino časa odprave, ki je na pot v Nepal odšla 23. septembra 2004. Bilo nas je osem: vodja odprave Urban Golob, njegov pomočnik Uroš Samec, Tadej Golob, Urban Ažman, Samo Krmelj, Rok Blagus, zdravnik odprave Žare Guzej ter spremljevalec Marjan Žiberna. Po opravljenih formalnostih v Katmanduju in težavah z vremenom, ki je preprečilo vse polete v Luklo, izhodišče za odprave v ta del Himalaje, smo 30. septembra končno sedli v star ruski vojaški helikopter. Poleg nas je bilo v njem še več kot 400 kilogramov opreme in nekaj ameriških ter kanadskih alpinistov, ki so načrtovali vzpon na Ama Dablam. Obrazi okoli mene so bili zaskrbljeni. Nemo smo čakali na vzlet. Dvignili smo se, a se že v naslednjem trenutku spustili nazaj na pisto. Ali je vse v redu? Verjetno smo pretežki. Včeraj, ko so na letališču tehtali našo opremo, sem pod vsak tovor podstavil nogo, da bi za prevoz plačali čim manj. Se-

daj, ko vem, da so se želeli le prepričati, da helikopter ne bo preveč obtežen, sem nemalo zaskrbljen in prepričan, da danes ne bomo leteli. Jutri pa bo zopet slabo vreme in spet bomo ves dan preživeli v hotelu. Ponovno se začnemo premikati, tokrat vedno hitreje in kmalu smo v zraku. Pod nami se v vsej svoji lepoti kaže dežela, polna zelenih terasastih polj, hribov in dolin, le visoke gore se sramežljivo skrivajo v meglenem objemu.

Nervoza je med tistimi, ki so že bili v teh krajih, naraščala. Bližali smo se Lukli, letališču, kjer se letalo, ki se ne ustavi dovolj hitro, zaleti v zid na koncu neverjetno kratke makadamske piste, in kjer letalo, ki pri vzletu ne doseže dovolj velike hitrosti, pade v prepad. Nam se na srečo ni zgodilo nič od naštetega in kmalu smo v prvem lodgeu že jedli zajtrk. Kamiju, našemu kuharju, in Padamu, njegovemu pomočniku, je do poldneva uspelo zbrati nosače in tako smo lahko že isti dan zapustili ta sicer precej neprijazen kraj.

Nikoli več v Himalajo

Drugi dan dostopa nas je pot vodila nekaj časa po levem, nekaj časa pa po desnem bregu reke, prečkajoč mnoge večje in manjše mostove, ki so za ljudi nekaj običajnega, za živali, ki so poleg človeških hrbtov v teh krajih edino prevozno sredstvo, pa prava nočna mora. Takí morajo biti tudi za osebe, ki iz takšnih ali drugačnih razlogov potujejo na njihovih hrbtih. Nekaj podobnega je doživljal Uroš ob vračanju v dolino. Zaradi hudih omrzlin ni mogel hoditi in tako je najprej potoval na hrbtih nosačev, nato na jakovem in nazadnje še na konjskem hrbtu. Kaj je doživljal na teh majavih mostovih, ki se dvigajo tudi več kot trideset metrov nad reko, si lahko le predstavljam!

Šesturna hoja nas je pripeljala do središča pokrajine Kumbu, visokogorskega mesteca Namče Bazarja. Mestece je v preteklosti cvetelo predvsem zaradi trgovine, danes pa zaradi turizma: tu se dobi jabolčni zavitek in druge iz Evrope »uvožene« sladkarije, do jutra se je mogoče zabavati v najvišje ležečem pubu na svetu, ure in ure dolgo si lahko povezan na svetovni splet ... Vse to 3400 metrov nad morjem, dva dni ho-

da od prvega letališča in deset dni od najbližje ceste!

Pot nas je nato vodila mimo mestec Thame in Arye na ledenik Sumna, kjer smo 3. oktobra na 5100 metrih postavili bazni tabor. Dva dneva kasneje smo se prvič podali proti gori. Otvorjeni s težkimi nahrbtniki smo najprej šli po prelepi travnati ravnici, ki pa so jo kmalu zaprla strma pobočja do takrat še neosvojenega šesttisočaka Dzasampatseja. Na tem mestu smo se spustili na ledenik, ki je bil pokrit z nedojemljivimi količinami kamenja. Večje in manjše skale so se med našo hojo neprestano premikale, v glavi je razbijalo, zraka je bilo malo, nemalokrat je malo manjkalo, da bi padel, poti ni bilo videti konca, pijačo sem imel na dnu nahrbtnika. »Mater, pa ta Himalaja, nikoli več!« sem preklinjal malo potihem, še več na glas. Poti je bilo po dobrih petih urah, tik pred dokončnim živčnim zlomom, na srečo konec in tik pod večnim ledom smo na višini 5550 metrov postavili tri majhne šotore. Drugi dan smo se odpravili po ledeniku mimo razpok in serakov na sedlo, od koder smo dobro videli steno. »Težko bo, a mogoče!« smo se strinjali čez nekaj ur v velikem jedilnem šotoru.

Siti zarečenega kruha

V naslednjih dneh nas je ostalo samo še pet, Urban G. je moral zaradi zdravstvenih težav žal v dolino. Po dvodnevnem počitku smo bili zopet na poti proti šotorom pomožne baze. Tokrat je šlo mnogo lažje. Lahek nahrbtnik, pljuča, polna zraka, tudi skale se niso več tolikokrat premaknile! Nato se še dobro naješ in napiješ in vse kletvice in slabe misli o Himalaji so pozabljene.

Pod opasjo na približni višini 6100 metrov, zavarovani na glavno vrh, napeto med kline, metulje in ledne vijake, kopljemo polico. Bivakirali bomo. Žal smo samo še štirje. Urban A. je moral zaradi težav s prebavo že zjutraj odnehati. Ostali smo z dnem začeli plezati in po sedmih urah smo prispeli na mesto, ki je bilo daleč naokoli najprimernejše za bivak. Smo na grebenu sredi stene, odmaknjeni od vsega, čemur se stena odreče in pošlje v dolino, nad nami je streha iz snega in ledu, pogled na vzhod pa se konča na Everestu in

Uroš Samec v enem izmed ključnih mest Slovenske smeri, v ozadju Everest in Lotse 📷 Samo Krmelj

njegovem malo nižjem sosedu Lotseju. S cepinom najprej razbijem led, Tadej pa ga z lopato vrže po bregu navzdol. Po dveh urah je ležišče urejeno. A kakšno ležišče! Trije se stisnemo drug zraven drugega, sedimo, zaviti smo v spalne vreče, noge pa nam bingljajo čez rob. Levo od mene sta Samo in Tadej, desno je velika skala, še bolj desno pa Uroš, ki lahko celo slabo leži. Po neskončnem čakanju, kinkanju, dremanju, spanju, haluciniranju, premetavanju z ene strani na drugo, miganju s prsti na nogah se za Everestom končno pokaže luna. Še malo. Še malo čakanja, kinkanja, dremanja, haluciniranja, premetavanja. Obzorje postaja vse svetlejše. Kmalu se pokažejo prvi žarki. Sonce! A sedaj moramo hiteti! Stena nam že pošilja prve pozdrave. Nekateri nas le za las zgrešijo. Srečo imamo.

Počitek v bazi se je zaradi slabega vremena z načrtovanih dveh dni raztegnil na štiri, v tem času pa se je Tadej odločil, da naslednjič ne gre več z nami, pač pa bosta z Urbanom srečo in znanje preizkusila na Dzasampatseju. Tako smo 16. oktobra na ponovno aklimatizacijo odšli samo še trije.

Konec je. Nimamo več nikakršnih možnosti. Poizkušam se premakniti, ne gre. Ležim na stranici šotora, pod mano je 600 metrov stene. Misli so motne od utrujenosti. Na srečo! Šotor je postavljen na snežnem balkonu sredi skalne sto-

pnje, del šotora, ki predstavlja moje današnje bivališče, visi v zraku, Uroš in Samo si ljubezen s stiskanjem izkazujeta nekoliko višje, vsi pa se zanašamo vsak na svojo pomožno vrvico, vpeto v glavno vrv, ki je vez med nami in steno. Potem, ko nam je na začetku novi nepredelani sneg vzel ogromno moči, nam je v strmejšem delu kljub težkim nahrbtnikom šlo dobro in resno smo začeli razmišljati o vrhu. Lahko nam uspe že v tem poizkusu! A osrednjega snežišča ni in ni bilo konec. Sonce je iz nas vleklo zadnje ostanke vlage, stena se je vztrajno in brez voznega reda otresala bremena in nam ga pošiljala v dar, teža nahrbtnikov je opravila svoje. Vse počasneje smo napredovali. Upanje na vrh je počasi, a vztrajno plahnelo, misliti je bilo potrebno na bivač. Zopet se poizkušam premakniti. Ne gre. Poizkušam s polnimi pljuči zajeti zrak. Ne gre. Pod skalno stopnjo smo imeli srečo. Nekoliko desno smo uzrli na skale napihan sneg, ki je tvoril nekakšen balkon, kjer bi lahko z nekaj truda stal šotor. Na vrhu balkona smo se najprej zavarovali. V skali je v ta namen kmalu tičalo nekaj klinov in metuljev, vse skupaj pa smo povezali z glavno vrvjo, na katero smo se privezali s pomožnimi vrvicami. Nato smo začeli ravnati ploščad. Kako dolgo traja, da človek zravnata tri kvadratne metre! Vsak udarec s cepinom, vsak premik noge je skrajni napor! Rezerv v mišicah res ni več veliko. Nad

nami pa je še ključni raztežaj, pa dolgo strmo snežišče, pa dolg, strm, nevaren greben, pa zaključno snežišče. Vsega skupaj je še skoraj tisoč metrov! Konec je! Nimamo več nikakršnih možnosti! Ko je šotor končno »postavljen«, mislimo le na spanje, suho grlo bo moralo počakati. Pride jutro, ki nam povrne nekaj optimizma. Opremo za bivakiranje s Samom pustiva kar pod skalnim skokom. Pričnemo se spuščati pod steno. Kako utrujajoči so lahko spusti po vrvi! Kako utrujajoča je lahko pot čez ledenik! Kako utrujajoče je hoditi do baze! Žeja, suho grlo, tako suho, da ne morem več požirati. Okoli mene pa vsa ta voda! Kako moreča je misel, da bo potrebno vse preplezati še enkrat, da bomo morali še enkrat prehoditi vso to pot, da bo zopet treba zmrzovati, da spet ne bomo nič jedli, da bomo spet žive tarče padajočega leda in kamenja!

Vodnjak želja

Vse skrbi in more pa človek hitro pozabi. Že naslednji dan, po dobro prespani noči, po dobri večerji in po neomejenih količinah čaja je bilo vse pozabljeno. Ostala je samo še želja, želja, preplezati steno in stopiti na vrh.

19. oktobra, kmalu po zajtrku, so se v bazo vrnili naši junaki. Dan prej sta Tadej in Urban kot prva stopila na vrh 6295 metrov visokega Dzasampatseja. Ob šestih zjutraj sta zapustila šotor na sedlu na 5620 metrih, po preplezanem zahtevnem skalnem skoku, strmem snežnem razu ter strmem vršnem snežišču pa sta ob 12.45 stopila na vrh. Plezala sta v modernem slogu, prosto in hitro, na vrh, ki se je upiral vse do 21. stoletja. Do sedla ju je spremljal Marjan, ki se je nato čez dva dneva odpravil domov. Nemalo smo mu zavidali, da bo že kmalu videl domovino, domače, jedel domačo hrano in pil domače mlado vino. Ostali smo vedeli, da bo naš naslednji poizkus tudi zadnji. Bo vreme držalo?

Kako počasi danes tečejo sekunde! Že ponoči sem se ves čas premetaval. Misli o zaključnem vzponu mi niso dale miru. Vreme, počutje, zdravje, tehnične težave, višina, čas, vrnitev, vzpon, vrh. Vse je bilo zavito v oblak negotovosti. Gotovo je le nekaj. Želja. Želja, da stopim na vrh in vidim Tibet, pa Čo Oju, pa bazo, pa da ne bo treba narediti nobenega koraka navkreber več, pa da bo

končno konec skrbi! Stvari, ki si jih tako močno želim, da ponoči v strahu tečem iz šotora in opazujem nebo. Ali se še vidijo zvezde? Pomirjen se vračam v šotor, a misli mi zopet napolnijo vprašanja, na katera ne poznam odgovora. Nato pride jutro. Vreme je lepo, a z dna misli kljuva dejstvo, da tako ne bo večno. Naj zdrži le še nekaj dni!

Vreme je držalo in kazalo je, da bo tako še nekaj časa. 21. oktobra smo bili zopet na poti čez ledenik do šotorov pomožne baze. Dan smo začeli uro prej kot običajno, ker smo v pomožni bazi hoteli ujeti še nekaj sončnih žarkov. Čakala nas je namreč še mokra oprema zadnjega poizkusa, ki jo je bilo treba posušiti in pripraviti za zadnji vzpon. Vsi smo se zavedali, da je to naša zadnja možnost, 29. oktobra smo imeli namreč rezerviran let iz Lukle v Katmandu, 2. novembra smo zapuščali to mistično deželico na daljnem vzhodu. Bo dovolj časa?

Sedim na v led izkopani polici, Samo sedi pred šotorom, Uroš v njem neutrudno topi sneg. Pili bomo. Prvič po dnevu in pol mi bo po grlu stekla topla pijača. Včeraj, ko smo priplezali na rob stene in na v oster greben vkopano polico iz snega in ledu postavili šotor, ni nihče niti pomislil na pijačo. Popadali smo v spalne vreče in kljub stanovanjski stiski, ki je vladala v šotoru, spali do jutra. Jutro nas je prehitelo in s Samom sva brez pijače odšla naprej. Želela sva se prepričati, ali je greben preplezljiv. Imela sva srečo! Opast, po kateri je hodil Samo, se ni podrla, na strmejših mestih je bil sneg vsaj za silo predelan. Po dveh urah plezanja sva dosegla plato na višini 6800 metrov. Od tu do vrha ne bi smelo biti več večjih težav. Vrh je bil tako blizu, da bi se ga lahko dotaknila! A žal sva morala nazaj. Tako dehidrirana nisva imela nobenih možnosti! Spijem še nekaj čaja. Z mislimi sem zopet na koncu skalne stopnje. Za mano je petdesetmetrski raztežaj. Visim na treh v skalo slabo zabitih klinih, izogibam se padajočim kosom ledu in varujem. Oči so vlažne. Ko me dosežeta, Uroš prevzame vodstvo. V nadaljevanju plezamo po strmem snežišču, prav počasi se bližamo robu stene. Uroš je čez! Dereva se za njim, a ni odgovora. Ko še midva prideva na greben, vidiva, zakaj mu ni do pogovora. Prav nič ni tako, kot smo pričakovali. V nadaljevanju nas čaka še precej plezanja, nekaj lažjega kot do tu, a zaradi opasti in nepredelanega snega mno-

go nevarnejšega, tudi velike ploščadi, ki smo jo videli iz baze, ni. Sta samo dve steni, ki se združujeta v eni črti! Samo mi poda ostanek juhe, ki pa je je premalo za potešitev lakote in žeje. Gledam v nebo in glava je zopet polna črnih misli. Oblačnost, ki nam je od juga že ves dan grozila, nas je sedaj povsem zajela. Postane mrzlo in drug za drugim se natlačimo v šotor. Čez čas se na platnu zasliši prasketanje. Sneži! Konec je, jutri bomo šli samo še v dolino! Pa tako blizu smo! Negativne misli ponoči prežene luna. O oblakih ni več sledu. Vreme bo držalo. O tem smo sedaj povsem prepričani. Opolnoči ne zdržim več. Z nečim se moram zamotiti. Kuham čaj. Ne zavre in ne zavre. Popijemo ga kar mrzlega in se začnemo pripravljati za odhod.

Začetek zadnjega dela vzpona nas pripelje na začetek zgodbe. Bila je to zgodba, polna vetra, mraza, nešteti korakov, neprestanega premikanja prstov, nenehnega boja s samim sabo; zgodba, polna teme, strahu, vztrajanja. In sonce je prišlo. Njegovo moč smo začutili šele tik pod vrhom. Zadnji koraki so bili pravo olajšanje. Na vrhu smo! Spoznal sem odgovore na skoraj vsa vprašanja, ki so me razjedala v zadnjih dneh. Konec je negotovosti, trpljenja, neprespanih noči, stradanja, plezanja navkreber! Je samo še nepopisna sreča, sestop, pomirjujoča, doživetij in vtisov polna hoja v dolino, jabolčni zavitek in vse ostale sladkarije v Namče Bazarju, pica in pivo v Katmanduju, objem najbližjih na Brniku in iskre v očeh.

V dneh od 21. do 24. oktobra 2004 so se Uroš Samec, Samo Krmelj in Rok Blagus kot prvi z južne strani povzpeli na vrh 7351 metrov visokega Nangpai Gosuma I (Passang Lhamu). Novo smer so poimenovali Slovenska smer in jo ocenili s VI, 5, M, 1550 m. Za doseg zastavljenega cilja so potrebovali 20 ur efektivnega plezanja, 10 ur

Dzasampatse (6295 m)

pa za sestop. Pred tem sta Urban Ažman in Tadej Golob 18. oktobra opravila prvi pristop na 6295 metrov visoki Dzasampatse po prvenstveni smeri, ki sta jo poimenovala Mali princ. Ocenila sta jo s TD+ oziroma V+, M5, 650 m.

Izvedba odprave ne bi bila mogoča brez naslednjih sponzorjev in donatorjev: DZS, Terme Čatež, KOTG pri PZS, Vzajemna, Mobitel, BTC, Krka, 3 Gen, AO Ljubljana-Matica, Avtokleparstvo Štojs, MOL, Magneti, Casino Portorož, Ferro Črtalič, Avtoplus, Mesarstvo Krušič, Kopt, Acroni, AO Radovljica, Občina Radovljica, PD Gorje, Treking šport, Annapurna. Iskreno se zahvaljujemo vsem! ◻

Strah

Šraufu ob skorajšnji desetletnici

✍ Mitja Košir

Bučanje voda v rečnem koritu in vse bolj kopna prisojna pobočja so na ves glas naznanjali pomladno bujenje narave. Prebujajoča se pomlad je vsako leto nekaj lepega, meni pa tisto dopoldne ni bilo do razmišljanja o tem novem rojevanju, o tej prvobitni lepoti, ker sem bil še ves pod vtisom kratkih minut izpred nekaj mesecev, v prejšnjem decembru; minut, kratkih, pa vendar menda vsaj dotlej najdaljših v mojem življenju, ko sva s Šraufom za hip videla prek meje večnega.

Vzpenjal sem se po skoraj kopni grapi proti sončnemu robu, ki se je ostro črtal na modrem nebu. Prvič sem bil v visokih hribih, odkar so mi sneli mavec z noge, posledico zdravljenja tistih nekaj kratkih minut. Z vsakim izmed redkih najdenih predmetov iz takrat izgubljenega in očitno povsem raztreščenega nahrbtnika sem znova bolj in bolj podoživljal najino takratno drugo rojstvo ...

»... dan se je nagibal v večer in skozi raztrgane oblake se je tu in tam pokazala zvezda. Kako svetle so zvezde po viharju, ko se naravne sile spostijo in umirijo.

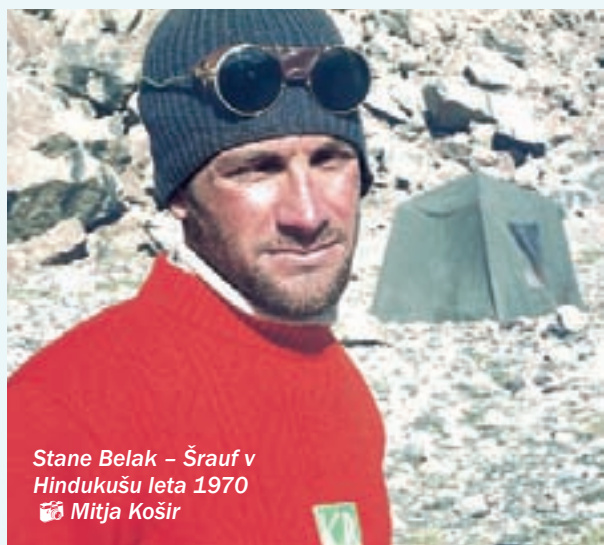
Na novo zapadli sneg je segal krepko prek kolen, ko sva s Šraufom utirala globoko gaz proti dolini. Skrbela naju je strma in globoka grapa nekje na polovici poti, vendar sva vedela, da bova morala prek nje. Na oni strani je gozd in tam bova na varnem.

Naj tvegava?

Saj nimava druge izbire, saj veva, da nazaj v varni bivak pod Dolkovo špico ne moreva več, predaleč je in previsoko.

Danes dobro vem, da tudi človek instinktivno čuti nevarnost, vendar mora najprej kaj hudega doživeti in seveda preživeti, da se mu čuti izostrijo. Takrat naju je bilo strah, a nisva natančno vedela, zakaj ...

Za hrptom sem naenkrat zaslišal značilen, rezek pok. Tako počí kloža. Zvok, ki sem ga že

Stane Belak - Šrauf v
Hindukušu leta 1970
✍ Mitja Košir

večkrat slišal, ko sem iz varne razdalje opazoval divjanje snežnih plazov. To je bil podoben zvok, z eno samo, pomembno razliko. S Šraufom nisva bila na varnem. Premikajoča se gmota snega naju je potegnila v svoj uničujoči vrtinec. Konec. Konec? Niti dobro živeti še nisva začela. Zakaj konec?

Nič več ni bilo strahu, le začudenje nad nenadnostjo dogodka. Kot bi bila potešena radovednost, kakšno je videti »tisto«. Toda človek vendarle ne popusti kar tako, in medtem ko naju je plaz s fantastično hitrostjo (tako se mi je vsaj zdelo) nosil v dolino, se je spet pojavil strah, tokrat tisti živalski, samoohranitveni, ki daje divjo, nenavadno moč. Bojeval sem se, se upiral, hotel sem se izvleči iz smrtnega objema. Biti, živeti, to se mi je v tistih trenutkih zdelo nekaj najlepšega in za vsako ceno sem to moral ohraniti ... Tedaj se je snežna gmota začela umirjati, dokler se ni popolnoma umirila. Odprl sem oči. Nič, le tema. S prosto roko sem kopal pred svojim obrazom in v trenutku odstranil tanko plast snega. S temnega, jasnega neba so se mi smehljale zvezde, najlepši prizor, kar sem jih kdaj doživel. To so bile zvezde novega rojstva. Nisem si upal niti dihati, nisem si upal premakniti, saj nisem vedel, kje sem, kje me je izpljunil plaz. Takrat se je iz teme priplazila prikazen in sočno, na ves glas komentirala najin divji sestop. Šrauf je bil živ. Je bil tudi cel? Je! Pa jaz? Desna noga je bila nekam neubogljiva, a to

je bilo v tistem hipu najmanj pomembno. Tuli-
la sva, menda bolj rjovela, ko se je v nama podi-
ral ledeni steber strahu ...«

Takrat, zdaj že v davnih šestdesetih letih
prejšnjega stoletja, sva imela neverjetno srečo.
Malokdo jo ima. Bila sva v tistem delu drseče
snežne gmote, ki se je zaustavila v gostem ru-
ševju in med nizkimi macesni, glavnina plazu
pa je zgrmela prek visokega skoka globoko v
dno skalne struge, po kateri odtekajo hudourni-
ške vode v Bistrico.

Danes ne smem niti pomisliti, da sta obsta-
jali dve možnosti in kaj bi bilo, ko bi se zgodila
tista druga. Trpko pa je spoznanje, da je veliko
let pozneje pod Mojstrovko usoda pokazala zo-
be v vsej svoji neizprososti. Šraufu ni dala dru-
ge možnosti. Ubila ga je.

Tudi zame je bil to konec neke velike zgod-
be!

(Decembra leta 1995 sta v plazu pod Malo
Mojstrovko umrla Jasna Bratanič in Stane Belak
– Šrauf.) ●

Šrauf in Mitja na vrhu Rakove špice
pozimi 1969 foto Matic Maležič

Marjan Manfreda
Silvo Karo

Martina Čufar
Klemen Bečan
Matevž Kunšič

**V zbirki faktorjev, ki prispevajo k varnosti v gorah,
je odločilna točka pravo oblačilo.**

Izdelujemo: - hlače
- vetrne in velur jopiče
- perilo
- dodatke
- oblačila za športno plezanje

Sedež podjetja: Jalnova cesta 2, 4240 Radovljica, tel.: 04 53 25 555
Trgovina Bled: TC Ljubljanska 4, tel.: 04 57 42 777
Trgovina Radovljica: Jalnova cesta 2, tel.: 04 53 25 552

www.vrh.si

ALPINIZEM

Ledeni utrinek

✍ Darja Grad

Jutro je obetalo. Že res, da me je v želodcu malo stiskalo – a kaj! Ali sem ali nisem?! Vožnja do Mojstrane je minila v občudovanju belih vrhov in seveda ob nepogrešljivi glasbi. Upala sem, da me Klemen res čaka, kot sva bila domenjena. Seveda! Avto je stal pred gasilnim domom, poleg njega se je razgledoval neverjetno suh in »dolg« človek. Bo že pravi! Na hitro sva se predstavila drug drugemu in se rokovala. Nato sva šla. Gazila sva v debelo snežno odejo. Vse naokoli tišina in belina in modrina. Kot v pravljici! Od lepot sem kar malo vzdihovala in prepričana sem, da se je iskrenje snega naselilo tudi v mojih očeh. Prigazila sva do umetnega slapu v soteski Mlačce. Dva zagorjana sta že veselo vlekla vrvi in zabijala cepine. Klemen mi je

pojasnil nekaj stvari o lednem plezanju. Moram priznati, da mi tisto o gibanju v ledu ni bilo čisto jasno. Kdaj se stisneš k steni? Saj je vseeno, bom že kako. Na umetni steni, na kateri veselo visim že pol leta, me drži vse, kar mi pride pod roke, in ni hudir, da ne bi tudi tukaj kam priplezala. Vem, da je bil Klemen malo v dvomih; konec koncev sem le enainštiridesetletna mati štirih otrok ... Zamah s cepinom. Uh, saj drži! Še enega! Tudi ta drži! Gremo! Še noge! Z vso močjo sem zarinila dereze v led. Ej, ljudje moji, tole je nekaj! Kar nisem mogla verjeti, da mi gre tako lepo! Pozorna sem bila na vse napotke, ki sem jih dobila, in – gibanje je bilo čisto naravno. Nič čudnega, če pomislim na naše prednike! Preplezala sem eno smer. Noro! Dobro mi je šlo od rok. In od nog, seveda. Že sem bila v drugi. Tudi v redu. Tretja – tale pa ne bo kar tako! – Malo so me že bolela meča in previs je zahteval svoje. Milo sem se ozirala dol h Klemenu, pa se nič ni menil zame. – Veš kaj, Darja! Dan je prečudovit, ni sledu o ljubljanski megli, potrudi se še malo, dihaj in zabadaj cepina in dereze. »V najslabšem primeru bom obvisela,« sem spodbujala samo sebe. Malo sem se zaplezala. Te obetavne bližnjice ... nazaj! Zelo sem bila zadovoljna, ko sem pririnila do vrha. Alo! Klemen me spet priganja – še eno lahko! Dobro. Kar malo utrujena sem preplezala še zadnjo smer. Res mi je bilo v užitek in moram reči, da je bilo laže kot na umetni plezalni steni. Prijetno utrujena sem zapustila sotesko. Bilo je prima! Poskusite tudi vi kdaj! ○

**TRGOVINA
POHODNIK**

UŽITKI V NARAVI

Specializirana trgovina za pohodništvo, gornišтво, alpinizem in potovanja.

**POHODNE HLAČE
SCHOELLER POHODNIK**

in

**GORE-TEX
JAKNE Z VELURJEM**

Tel.: 01 5852630, Fax.: 01 4280429

www.univet.si	pohodnik@univet.si

**Univet d.o.o. Šmartinska 152
Hala A, zg. pritličje**

**ZA PLANINSKA DRUŠTVA
POPUSTI IN AKCIJE**

Vzhodna »stena« Grebenca Andrej Pečjak

Zimske radosti Male Mojstrovke

Butinarjeva, Pripravniška, Župančičeva ...

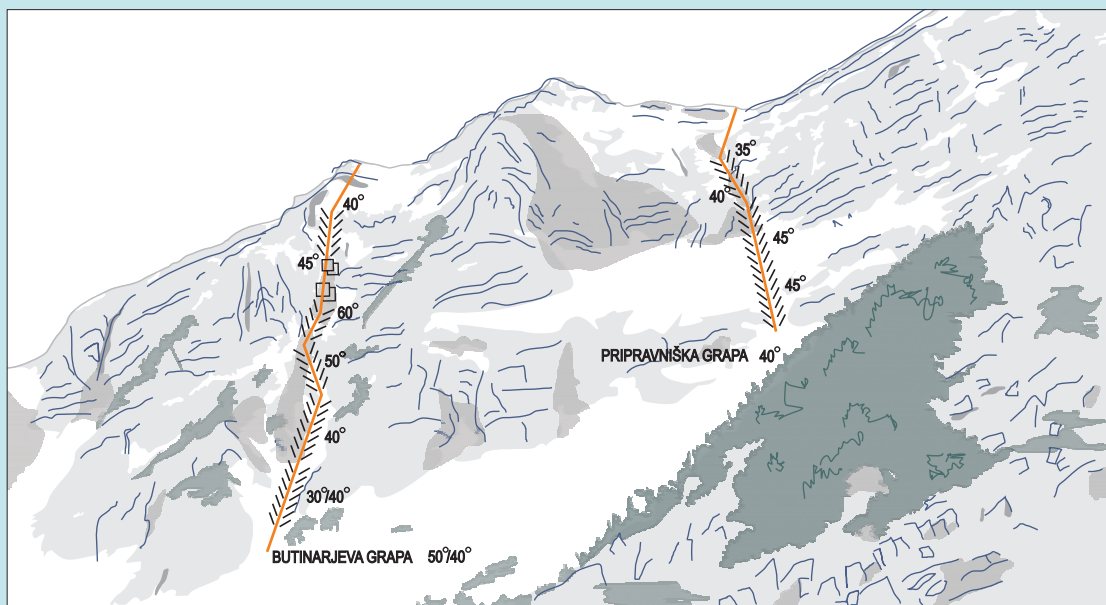
 Andrej Pečjak

Kam bi peljali skupinico tečajnikov, ki jim želite pričarati občutke zimskega vzpona, hkrati pa mora biti smer dovolj kratka in varna, da lahko popoldne ob pivu že razpravljate o dosežku in imajo vsi občutek, da so nekaj splezali? Kam naj se pozimi napotijo rahlo odcveteli alpinisti, da dosežejo vrh po smeri in ne po poti in da se jim povrne občutek za zimsko plezanje? Kam naj fant alpinist pozimi pelje dekletič tečajnico, da ji bo razkril lepote zimskega alpinizma brez zmrzovanja na varovališčih in brez ozeblin? In ne nazadnje – kam gredo plezat na začetku decembra vsi tisti Gorenjci, ki si želijo zimskih vzponov, pa nikjer še ni razmer? Odgovor je jasen: v eno od smeri v vzhodni steni Ma-

le Mojstrovke, ki v razmerah, ko ni dosti snega, ponujajo vsega po malem, kadar pa je snega dovolj, so priljubljen cilj alpinističnih smučarjev.

Mala šola zimske tehnike

Vzhodno »steno« Grebenca (hrbta, ki se vleče od škrbine Vratca, kjer poteka normalna pot, do grebena Male Mojstrovke) prerežeta dve izraziti grapi, ostale pa tečejo po policah proti desni in od tam naravnost navzgor skoraj v vrh Male Mojstrovke. Skrajno leva grapa, ki je izrazita le spodaj, zgoraj pa je nekakšna travnata stena, nosi ime prvega plezalca Marka Butinarja, ki jo je preplezal davnega leta 1958. Morda jo je kdo plezal že prej, pa tega ni posebej omenil, čisto gotovo pa je, da je bila od takrat do danes ponovljena že nešteto krat na vse mogoče nači-

Risba: Barbara Žižić

ne, v zimah z veliko snega pa tudi presmučana. Dvestometrski smeri vodnik pripisuje naklono od 40° do 60°, kar večinoma drži. Spodnji del je izrazita grapa, prekinjena z majhnim skokom, ki je v normalnih razmerah zalit s snegom, v zgodnji zimi pa skriva manjši previs, kjer se lahko plezalci preizkusijo v »drytoolingu« oziroma v praskanju s cepini po skali. Nekje na sredini smeri ponovno preseka skalni skok, ki je zelo redko zalit s snegom, obvoz pa je možen po levi ali desni strani. Desna je malo bolj snežena, leva pa navadno zahteva nekaj zabijanja v zmrznjeno travo in zemljo, ki je kot nalašč za »zimsko cepinjenje«. Čeprav je po ocenah v vodničku za Vršič desna nekoliko težja, imata v resnici obe enako naklonino, težavnost pa je odvisna od razmer. Do vrha smeri moramo včasih (odvisno od razmer) malo prijeti za skalo in kar prehitro se znajdemo na robu, pod katerim teče pot na Mojstrovko. Če smo na tesnem s časom, se usmerimo proti levi in že čez dobrih 20 minut smo lahko na Vršiču, tisti bolj zagnani pa se lahko odpravijo še na vrh Male in Velike Mojstrovke. V dobrih snežnih razmerah je možno Butinarjevo grapo »prepikati« v 15 minutah, v slabih pa lahko tura traja tudi dve uri ali več. Posebno zanimiva zna biti, kadar je na tanki podlagi kakih 20-30 centimetrov pršiča ... Kot se za vse grape spodobi, je tudi ta plazovita, in

kdor jo pleza v metru svežega snega, tvega, da ga bodo našli šele spomladi.

Zimski vrtec

Če pogledamo Grebenec bolj proti desni, opazimo še eno grapo, ki se navidez bolj strmo in ozko zarezuje v steno in z Vršiča ni vidna v celoti. To je verjetno najbolj oblegana zimska smer v Mojstrovki, katere ime pove skoraj vse – Pripravniška grapa. Kot se za smer s takim imenom spodobi, je v normalnih razmerah lažja od Butinarjeve in se, ko je dovolj snega, spremeni v stopnišče, po katerem brzijo plezalci in tudi planinci gor in dol. V vodničku piše, da je grapa z naklonino 40° visoka 250 metrov, za smučarje pa se ponaša z oceno S4+. Tistih 250 metrov je bolj dolžinskih kot višinskih ali pa so zraven prišteli še iztek plazišča, nad katerim se smer začinja, naklonina pa v glavnem ustreza opisani. Vendar pozor: smer skriva zanimiv skalni skok, ki, dokler ni zalit, zaustavi marsikaterega plezalca. Ta gladek in previsen skok je videl že marsikaj – polete, prelete, padce na glavo in na ... ki pa se po zaslugi mehkega snega pod skokom in lepega izteka grape ponavadi srečno končajo. Za tiste, ki se ne marajo valiti do vznožja grape, je v previsu zabit tudi klin, ki padce omeji na štrbunk v sneg pod njim. Nekatere naveze, ki so

manj večje zatikanja cepinov ali pa se smeri lotijo z ravnimi cepini, se prekobacajo čezenj tako, kot so si pogosto pomagali predvojni plezalci – soplezalcu stopijo na ramo ali pa jih ti potisnejo za rit preko previsa.

Dodatna nevarnost preži na plezalce takrat, ko je veliko svežega snega ali pa ko se zima že posavlja in sončni žarki obsijejo opasti nad Pripravniško grapo. O plazovitosti se lahko prepriča vsak sam, ko si ogleda iztek grape in količine snega, ki so se očitno od nekdaj privalile na vstop. Marsikateri plezalec se je že neprosto voljno peljal po grapi navzdol in pozno spomladi v talečem se snežišču iskal kose opreme. Ozkost grape, previsni skok in veliko število manjših plezalcev marsikateri vikend povsem »zabašejo« smer, prometni zamašek pa se zato pogosto spremeni v slabo voljo in zmerjanje tistih, ki niso dovolj hitri in veščji. Vendar – kdor ima sam sebe za urnega in veščega, naj se ne gnete s pripravniki v Pripravniški, ampak naj gre raje v kakšno težjo smer, kjer gneča zagotovo ne bo ovira. Če pa se že odpravi dopustovat v Pripravniško grapo, naj bo prijazen in potrpežljiv do začetnikov.

Obe grapi povprečen plezalec v povprečnih razmerah prepleza nenavezan, slabe razmere ali/in obilica manjših izkušenih plezalcev pa včasih zahtevajo tudi varovanje. Klinov (razen tistega v previsu Pripravniške) ni prav dosti, je pa zato veliko možnosti za malo šolo improviziranega varovanja.

Paleta ostalih

Če si radi sami iščete prehode, vam bo Župančičeva smer pisana na kožo. Teče po policah desno od Pripravniške in ponuja nešteto prehodov, od navadne hoje do praskanja s cepini po skali. Konča se z malo strmejšo grapo (50-55°), ki se konča skoraj na vrhu Male Mojstrovke. Kot že ime pove, jo je prvi preplezal Uroš Župančič, vendar po težavnosti ni podobna drugim smerem, ki nosijo njegovo ime. Primerna je tudi v zgodnji zimi, ko so razmere v Butinarjevi in Pripravniški še bolj suhe. Priporočljiv je vstop v zgodnjih ali pa poznih urah, ker je ta del stene dopoldan v soncu in čezenj rado leti kamenje. Pogosto plezalci zamenjajo Župančičevo s Se-

stopno smerjo, ki teče rahlo proti desni med Župančičevo in Pripravniško in je (kot je mogoče sklepati že iz imena) nekoliko položnejša. V dobrih razmerah je večina teh smeri primerna tudi za alpinistične smučarje, tisti bolj turni in manjši alpinistični pa se lahko spustijo po pobočjih pod vstopi smeri ali pa nesejo smuči s seboj in smučajo z Mojstrovke po smeri normalnega pristopa.

Celotno vzhodno steno Grebenca in Mojstrovke preseka še cel kup smeri, ki so zaradi krušljive skale primerne le pozimi, verjetno pa bi se kje vmes našel prostor še za kakšno sodobno smer tipa »malo po skali, malo po ledu, malo po snegu in malo po travi«.

Ta miniaturna stena je tako primerna za »brušenje zob« v zgodnji zimi in pridobivanje izkušenj. Kadar je Vršič prevozen, je dostopa samo dobre pol ure in je zato kot nalašč za tiste, ki si lahko utrgajo le nekaj uric, in za one, ki ne marajo veliko hoje. Tisti pa, ki jim je teh 200 metrov plezanja premalo, lahko začnejo turo z Uroševno grapo v Nad Šitom glavi in nadaljujejo do vrha Mojstrovke po kateri od zgoraj omenjenih grap.

Dostop: S prelaza Vršič naravnost navzgor (ali v območju letne poti na Malo Mojstrovko) pod vzhodno steno Grebenca. 30 min do 1 h, odvisno od snežnih razmer in izbranega cilja.

Sestop: Levo navzdol do škrbine Vratca in na Vršič. 30 min.

Vodniška literatura:

Golnar, T. Vršič, plezalni vodnik. PZS, Ljubljana, 1997. ◦

Izbor »naj«

Tudi letos je Komisija za alpinizem izbrala najuspešnejše alpiniste. Po presoji kategoriziranih alpinistov, alpinističnih kolektivov in članov KA so to postali Tomaž Jakofčič, Tina Di Batista in Rok Blagus. Komisija za športno plezanje pa je za najuspešnejša športna plezalca izbrala Natalijo Gros in Klemen Bečana. M. P.

Vzponi v Koritnici

Sredi januarja (14.-15.1.) so Matej Mejovšek, Tine Cuder in Andrej Erceg v dvajsetih urah opravili drugo ponovitev smeri Mali koritniški medved v Loški steni. Smer jim je postregla s skalo, zmrznjeno zemljo in nepredelanim snegom (ledu je bilo zgolj za vzorec) ter z enim bivakom. V istem obdobju (15.-16.1.) so se v Bavhu mudili tudi Aleš Koželj, Gregor Kresal in Anže Marenč, ki so prav tako z enim bivakom preplezali novo smer Divji lovec – Penzion Bavh (V/5, M6/A0, 1100 m, 16 h). Plezalci pravijo, da za plezanje v tej smeri zaradi številnih trav niso potrebne dobre snežno-ledne razmere; v vsej smeri so namreč preplezali le dva skalna in tri kombinirane raztežaje, vse ostalo pa so odpikali po bolj ali manj debeli travni preprogi.

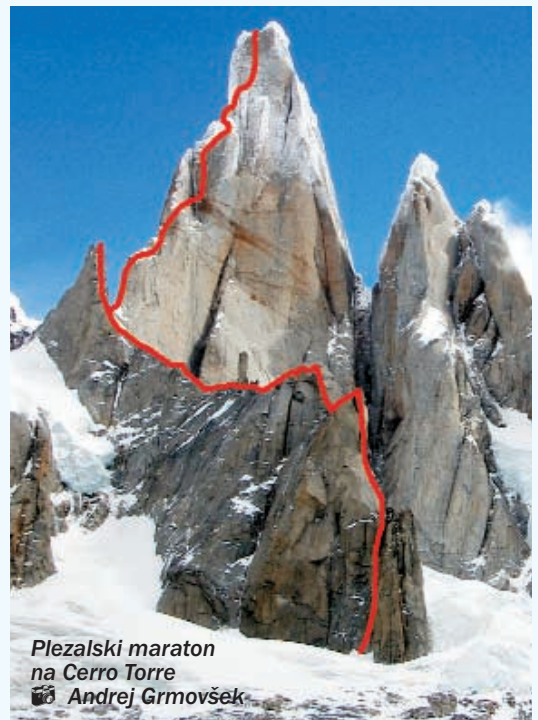
V začetku februarja (6.2.) je Loška stena znova doživela obisk – Tomaž Humar, Aleš Koželj in Gregor Kresal so v Morežu potegnili novo smer Koštrun (V/M5+, 1200 m, 12 h). Po njihovem mnenju gre za lepo in v zgornji polovici dokaj zahtevno smer, ki kljub sorazmerno nizki oceni prav vsakega verjetno ne bo pustila blizu. Smer poteka desno od Ovce (V/5, 1000 m, T. Golob, D. Polenik, 7.-8.2.1998) in je ob Kamniški (V/4+, M6+, 1300 m, T. Humar, A. Koželj in M. Plemeniti, 17. 2. 2004) v Briceljku še druga težka smer v Loški steni, ki je bila pozimi splezana v enem dnevu. M. P.

Odlični vzponi v Patagoniji

Tomaž Jakofčič (Policija RS, Promontana, AAO) in Gregor Lačen (AK Črna) sta konec januarja v Cerru Almirante Nieto poravnala lanski dolg in preplezala novo smer po jugozahodnem razu. 19.1. sta iz baze krenila proti steni. Po štirih urah dostopa po strmih grapah pod zahodno steno Almirante Nieto sta vstopila v raz. Plezala sta hitro in bila ob 14. uri že na najvišji točki prejšnjih poskusov. Vreme se je takrat začelo slabšati, zajeli so ju oblaki, veter pa je bil vse močnejši. Vseeno sta nadaljevala, uspešno našla prehod skozi vršno pregrado in ob 18. uri sto-

pila na 2664 metrov visok Cerro Almirante Nieto. Preplezala sta novo smer Eol z oceno VIII-/VII, VI, 650 m. Ob še nedotaknjenih zahodni in severni steni je Eol prva skalna smer, zaključena na vrhu Cerro Almirante Nieto. Isti dan sta svojo dramo doživljala tudi Mitja Skudnik (AK Črna) in Sašo Prosenjak (AO Slovenj Gradec) v Centralnem stolpu Paine. Do 22. ure zvečer sta po Boningtonovi smeri (VI, A2, 650 m) priplezala na vrh in tako opravila tretji slovenski vzpon na Centralni stolp Paine.

Januarja pa so v Patagonijo odpotovali tudi zakonca Grmovšek, Monika Kambič Mali in Silvo Karo. Po vplezavanju v stenah vršacev Aguja de la S, Aguja Rafael in Exupery sta se Karo in Grmovšek spoprijela s plezalskim maratonom – njuna želja je bila priti na Cerro Torre preko vrha Media Luna, Torre Pereyra in končno po Maestrijevi smeri. Začela sta v smeri Rubio y Azul, 6c, 350 m, po kateri sta prišla na Torre Media Luna, potem pa nadaljevala po še nepreplezanem grebenu in stolpih. Po več raztežajih do 6c+, več kot pol kilometra grebena in dveh spustih po vrvi sta prišla pod drugi stolp. Sledilo je 300 m s težavami do 6c+ na Torre Pereyra, spust po vrvi in po 11 urah plezanja sta bila na sedlu, kjer začne Maestrijeva smer. Z Maestrijem sta začela ob 17. uri, z nočjo sta se znašla v požejenih in ledenih kaminih, proti jutru pa ju je ujel še hud

Plezalski maraton
na Cerro Torre
Andrej Grmovšek

veter. Prvo svetlobo sta dočakala na vstopu v vršni del stene. Ob 10.30 sta stala na Cerru Torre, po 28 urah aktivnega plezanja, kakih treh kilometrih preplezanega terena in okoli 1700 m višinske razlike. Medtem sta dekleti poskušali srečo v Maestrijevi smeri. Mokra skala, hud veter in dež so ju prisilili k umiku osem raztežajev pod vrhom smeri.

Fanta sta se nato spoprijela z Aig. Poincenot (3002 m). Večino Italijanske smeri sta nameravala preplezati prosto, vendar so jima na vstopu najdene stare lestvice še kako olajšale plezanje: »Smer je bila sicer zares lepa, navpična in previsna, vendar pa nikakor ni bilo mogoče »leteti« navzgor, kot sva načrtovala.« Opravila sta prvo ponovitev in prvi vzpon do vrha zahtevne smeri (1300 m, 6c, A3), sicer preplezane v dveh letih opremljanja.

Dekleti sta vmes še enkrat poskusili priti na Cerro Torre. Vnovično prebijanje čez steno, ki vsakič postreže z novimi zankami, se je tokrat obrestovalo – kljub gneči in nesreči, kos ledu je Moniki namreč zlomil tri rebra, sta Tanja in Monika 8. 2. ob 21. uri kot prva ženska naveza sploh stopili na Cerro Torre. M. P.

Slovenski pokal v lednem plezanju 2005

S tekmo v Rušah se je končal 3. slovenski pokal v lednem plezanju. Po štirih tekmah (Češnjica 27. 11., Mežica 30.1., Mojstrana 5.-6. 2. in Ruše 8. 2.) v skupnem seštevkcu težavnosti vodi Klemen Premrl (AO Tržič) pred Anžetom Marenčetom (AO Kranj) in Primožem Hostnikom (AO Tržič), v hitrosti pa Primož Hostnik pred Nikom Šumnikom (AO TAM) in Pavletom Kozjekom (AO Lj.-Matica). Med dekletih se je na najvišje stopničke v težavnosti zavihtela Jasna Pečjak (AO Domžale) pred Nastjo in Anjo Davidovo (obe AO Lj.-Matica), v hitrosti pa se je vrstni red nekoliko pomešal: Jasna se je uvrstila med Nastjo (1.) in Anjo (3.). Če pogledamo še seštevek v zadnjih treh letih zbranih točk v SPLP: v moški težavnosti vodi Klemen Premrl, v hitrosti Primož Hostnik, pri dekletih pa je v obeh disciplinah trenutno najboljša Tanja Grmovšek. Zaključek SPLP bo v Domu športnih organizacij v Domžalah 18. 3. ob 18. uri. Vabljeni vsi ljubitelji lednega plezanja. M. P.

Lukič v M12

Marko Lukič (AAO Kozjak, City Wall, Iglu šport) je 21. februarja v dolini Valchavaranche nad Aosto v Italiji preplezal smer Tsunami, ki je ocenjena z

Marko Lukič v previsnem Tsunamiu

📷 Marko Prezelj

M12. Lukič, ki mu so mu očitno blizu vsa področja plezalstva, je vzpon opravil po štirih dneh poskusov. Izredno previsno smer, sosedo znane Mission Impossible (M11), je pred dobrima dvema mesecema opremil in preplezal v Italiji živeči Škot Scott Muir, ki je preplezal že večino najtežjih kombiniranih smeri na svetu. Lukič je opravil prvo ponovitev Tsunami. Smer, dolga 27 metrov, najprej poteka po vertikalnem delu, kjer je treba pod previsom čez ledeno zaveso, nato pa po velikem stropu s še eno ledeno zaveso na koncu. Glede ocene je Lukič povedal, da jo težko komentira, vendar se mu zdi smer neprimerno težja od vzponov v M10 in M10+, ki jih je opravil pred tem. Plezal je z uporabo ostroge, ki v smeri omogoča zelo atraktivno plezanje. Lukičev vzpon sta s fotoaparatom in videokamero dokumentirala Marko Prezelj in Boris Strmšek, ob tem pa je nastalo nekaj izredno zanimivih posnetkov. B. S.

Gorniški in avanturistični film 2005

Kakor že nekaj let zaporedoma bo tudi letos v Cankarjevem domu potekal kratek festival

gorniških in avanturističnih filmov, ki bo v Kosovelovi dvorani 22. marca ob 18. uri in 23. marca ob 20.30.

Kljub precejšnji nezainteresiranosti nekaterih organizacij s teh področij in na žalost tudi sponzorjev je selektorki Nevi Mužič, ki je najbolj zaslužna, da bomo filme sploh videli, uspelo sestaviti izredno pisan in atraktiven program. V desetih filmih bodo predstavljeni vzpon čez eno najtežjih kombiniranih smeri na svetu Musashi, ženske alpinistke na K2, prosto plezanje v alpskih stenah, BASE-jumperji v Dolomitih, jadrnanje na smučeh čez Grenlandijo, kako postati gorski vodnik v Švici ter celo o film o tem, kako nastane gorniški film, ob tem pa bomo lahko spremljali napore snemalcev in akterjev pri nastajanju filma v El Capitanu in v Cerro Torreju.

Na platnu bodo nekatera znana plezalska imena, kot so Will Gadd, Ben Firth, Hari Berger, Wanda Rutkiewicz, Alison Hargraves, Chantal Maudit, Simone Pedferri, med režiserji pa so med drugimi na seznamu Pierre-Antoine Hiroz, Jeff Rhoads, John Griber, Georg Dehghan in Pat Morrow. Štiri ure atraktivnega filmskega programa so vsekakor vredne obiska, še posebej, ker je kljub veliki priljubljenosti gorništvu to edina tovrstna prireditev pri nas. Več informacij in vstopnice na spletni strani Cankarjevega doma www.cd-cc.si. B. S.

Slovenci na Aconcagui

Letošnja sezona na najvišji gori Andov in obeh Amerik Aconcagui (6960 m) je postregla tudi z nekaj slovenskimi vzponi na vrh. Razmere sicer niso bile naklonjene težjim vzponom, saj je bilo snega izredno malo, zato so se vsi osredotočili na Normalno smer iz baze Plaza de Mulas (4300 m). Bazni tabor, ki ga vsako sezono obišče zelo veliko ljudi, je vse bolj urejen, na voljo je pravzaprav vse od prenočišč, hrane, pijače, interneta, medicinske oskrbe, pa tudi nosačev in vodnikov, urejene so tudi sanitarije in celo tuš. Kljub tem ugodnostim in tehnično relativno nezahtevnem vzponu pa je uspešnost na gori še vedno okoli 25-odstotna, predvsem zaradi posebne klime in hladnega vetra, veliko pa je tudi težav z višino in poškodb zaradi mraza.

Pod Aconcaguo sta bili letos dve večji skupini, ena pod vodstvom Toneta Sfiligoja (11 članov), druga pod vodstvom Borisa Strmška (15 članov), poleg njiju pa še 5-članska celjska ekipa, ki jo je vodil Jože Cajzek, 4-članska ekipa Korošcev ter nekaj posameznikov. Na vrh se je po dosegljivih podatkih povzpelo 26 Slovencev, med njimi tudi tri dekleta. Kot prvi je to letos 23. januarja uspelo Simoni Debeljak, dva dni kasneje je bila na vrhu Simona Pogač, na začetku februarja pa še Irena Mrak. Nekaj zanimivih podatkov in fotografij o letošnji Aconcagui je na spletni strani www.aconcaguo05.odprava.net. B. S.

Simona Debeljak in Simona Pogač na Nidu de Condores (5400 m)

✎ Boris Strmšek

Anderl Heckmair (1906-2005)

Svet je bliskovito obkrožila novica, da je 1. februarja v bolnišnici v Oberstdorfu pri 98 letih umrl Anderl Heckmair, alpinist, gorski vodnik in legenda alpinizma 20. stoletja. V svojem dolgem in izjemno bogatem življenju je preživel malone vse pomembne predstavnike tako imenovanega »herojskega alpinizma«, ki je dosegel vrhunec v tridesetih letih minulega stoletja. Predvsem pa je njegovo ime povezano s severno steno Eigerja, ki jo je s tremi tovariši prvi uspešno preplezal v juliju 1938. Verjetno v gorniški zgodovini ni tako prepletene povezave med goro in človekom: če pomislimo na Eiger, misel takoj povežemo s Heckmairjem in nasprotno.

Anderl Heckmair se je rodil 12. 10. 1906 v Münchnu. Oče mu je padel v 1. svetovni vojni, mati pa s skromno pokojnino po možu v težkih povojnih časih ni mogla preživeti dveh sinov, zato je mali Anderl celo prebil nekaj let v sirotišnici. Pomembnejše formalne izobrazbe si ni pridobil, bil pa je bistrega in živahnega duha, ki ga je izkoristil in razvil do popolnosti ob doživljanju gora; le-te je že zgodaj neizmerno vzljudil ter jim posvetil vse svoje dolgo življenje. Bil je poklicni gorski in smučarski inštruktor, gorski vodnik, vendar mu želja po materialnih dobrinah ni nikoli zameglila osnovnega življenjskega sloga in poslanstva: vse življenje je ostal gorski vagabund, nemiren duh in hvaležen uživalec vsega lepega in dragocenega, kar so mu gore lahko ponudile. Zato je nekje upravičeno zapisal, da je »živel v gorah, od gora in za gore«.

Heckmair je bil predvsem vrhunski alpinist, ki je v svoji dolgi karieri preplezal številne najtežje stene v Alpah, obiskoval pa je tudi gore v Afriki (Atlas, Ruwenzori), Karakorumu, Cordilleri Blanci v Andih, Skalnem gorovju v ZDA in Kanadi, v Mehiki, Grčiji. V Alpah je preplezal najtežje smeri tistega obdobja v Wilder Kaiserju, Karwendlu in Wettersteinu, v Dolomitih (Sollederjevo v Sass Maorju, Solleder-Lettenbauerjevo v Civetti, smer Comici-Dimai v Veliki Cini ...), po vojni leta 1951 pa še Cassinovo smer v Walkerjevem stebru Grandes Jorasses.

V 30. letih prejšnjega stoletja so postali prava obsedenost najboljših alpinistov tedanje dobe »Trije zadnji problemi Alp«. Heckmair se je vključil v »reševanje« z vso zagnanostjo, toda severno steno Matterhorna sta 1931. preplezala brata Schmid, leta 1935 pa Peters in Meier severno steno Grandes Jorasses po Crozovem stebru. Heckmairju je tako preostala le še mogočna, 1800 m visoka severna stena Eigerja, ki si je do leta 1937 zaradi številnih dramatičnih smrtnih nesreč pridobila grozljiv sloves.

Po treh dneh strašnih naporov in dramatičnih trenutkov je mešana nemško-avstrijska naveza Heckmair, Wiggerl Vörg, Fritz Kasperek in Heinrich Harrer 24. 7. 1938 ob pol štirih popoldne v snežnem viharju priplezala na vrh Eigerja. Heckmair je bil ves čas prvi v navezi, brez dvoma glavni junak podviga. Dogodek je izredno odjeknil v svetovni javnosti, Heckmair pa je takoj postal živa legenda. Uspeh je seveda propagandistično izkoristil nacistični režim (skupinske slike s Hitlerjem, povzdigovanje moči arijske rase ...) in to je pozneje v odnosu do Heckmairja vzbujalo tudi nepravilne negativne konotacije. Za Kaspereka in Harrerja vemo, da sta bila organizirana nacistična in celo kandidata za SS, Heckmair pa ni bil nikoli član nacistične stranke in je drugo svetovno vojno pretolkel na vzhodni fronti kot navaden vojak. Bil je svetovljan, prijazna duša, predvsem pa radoživ alpinist, ki mu je bilo gorništvu edini »svetovni nazor«.

Heckmair je bil tudi dober pisec (kako blagodejno gore vplivajo na ustvarjalnost!); njegova prva knjiga Trije zadnji problemi Alp je leta 1952 v slovenskem prevodu izšla pri Mladinski knjigi. Naj mi bo dovoljena majhna digresija: živo se še spominjam, s kakim žarom in nemirom sem jo prebiral kot majhen deček; bila je namreč moja prva knjiga o gorah. Heckmair se mi je takoj priljubil in mi ostal svetel lik vse življenje. Njegovo najpomembnejše delo »Eigernordwand, Grandes Jorasses und andere Abenteuer« (Severna stena Eigerja, Grandes Jorasses in druge pustolovščine) je izšlo leta 2002 v angleškem prevodu pri založbi The Mountaineers Books z naslovom My Life (Moje življenje). Bilo bi zelo lepo, če bi našlo pot tudi v slovenščino.

✍ Andrej Mašera

📖 Boris Strmšek in Tina DiBatista (Eiger)

Zlati cepin 2004

Podelitev zlatega cepina, francoske nagrade, ki jo vsako leto podeljujeta Groupe de Haute Montagne in revija Montagnes za najboljše dosežke v alpinizmu, je letos potekala 25. februarja v Grenobleu. Nagrada je odšla v roke Rusom Aleksandru Odincovu, Dimitriju Pavlenku in Aleksandru Ručkinu, članom ekipe, ki je preplezala Direktno smer v severni steni Kumbakarne (7710 m; smer 2500 m, do 6b, A3/A3+, M6). Med nominiranci sta bila tudi Tomaž Humar in Aleš Koželj s smerjo Mobitelova lastovka - Johanova smer v južni steni Aconcague (6959 m; 2500 m nevarne kombinirane stene, preplezane v alpskem slogu, VI+, A2, M5/M6, 100°). M. P.

V Julijc

Brata Tine in Anže Marenče ter Aleš Koželj so v začetku januarja ponovili Uporniško smer s slalomom v Kanjavcu (IV+/5, A1, M5, 900 m). Za smer so potrebovali ves dan. Že sredi decembra (13.-15.12.) pa so Iztok Bokavšek, Gregor Kresal in Dejan Miškovič opravili 2. ponovitev (prvo v zimskih razmerah) smeri Metropolis (8/A0, A3 - z varian-to, 350 m, 22 h) v severni steni Triglava. Kljub predhodnemu ogledu plezalci niso pričakovali tako zahtevnega zimskega plezanja. V steni je bilo ravno toliko snega in ledu, da so imeli v spodnji polovici smeri dela čez glavo. Ponavljalci so raztežaje ocenili takole: M4+, 75°, 7/A0, 7+, 6/5, 6/5, 8/A0, 7+/A3, 7+/A0, 5+, 4. M. P.

Jesen 2004 v Himalaji

Himalajska kronistka Elisabeth Hawley je poslala pregled odprav v nepalsko Himalajo in obmejna področja Tibeta in Sikima. Največ odprav - 53 - je pritegnil Čo Oju (8201 m), prav vse po klasični smeri s severozahoda. Ne dosti manj (38) jih je poskušalo, po večini uspešno, splezati na Ama Dablam (6812 m), spet vse po klasičnem jugozahodnem grebenu. Tretji po številu odprav (5) je bil Baruntse (7129 m), vse po običajnem jugozahodnem grebenu.

Začuda pa je Everest (8850 m) gostil le dve odpravi, obe s severa in obe neuspešni. Edini poskus plezanja na Anapurno (8091 m), japonski, se je končal s smrtno nesrečo, neuspešni so bili tudi vsi trije poskusi po klasični smeri na Manaslu (8163 m), pač pa je 10 Indijcev po klasični smeri doseglo vrh Kangčendzenge (8586 m).

Uspešne so bile tudi štiri odprave na Pumori (7161 m), tri pa neuspešne, med njimi tudi srbska. Uspešni so bili še Španci na Puta Hiunčuliju (7249 m) v pogorju Daulagirija ter tri odprave (izmed petih) na Himlung (7126 m). Na Dorje Lakpi (6966 m) je tržiška odprava prišla do 6300 m, po vzhodni steni Kumbakarne (Vzhodni vrh,

7469 m) pa solist Tomaž Humar skoraj do 7000 m. Tako je po več slovenskih poskusih še vedno najvišja dosežena točka 7050 m (Vanja Furlan in Bojan Počkar, 1991). Romuni so priplezali do 6500 m na še neosvojenem Janaku (Outlier, 7044 m), zelenem cilju Slovencev. Čehi so se poskusili na Talungu (7349 m) s tremi navezami po treh različnih smereh, a je najvišja dosegla le 6600 m (leta 1991 sta Marko Prezelj in Andrej Štremfelj preplezala prvenstveno smer in opravila 2. pristop na vrh pri aklimatizaciji za Južni vrh Kangčendzenge).

Edini zares uspešni slovenski »nastop« v nepalski Himalaji je uspel odpravi (vodja Urban Golob) na Nangpai Gosum (tudi Pasang Lamu in Čo Aui - različna imena istega vrha, 7351 m), ki so ga 24. oktobra 2004 dosegli Rok Blagus, Samo Krmelj in Uroš Samec. Očitno je bila nepalska Himalaja veliko manj obiskana kot prejšnje čase (povečal pa se je obisk pakistanskega Karakorumu). V maju 2005 bodo Nepalci praznovali polstoletnico prvih vzponov na Makalu in Kangčendzeno. Za večjo privlačnost teh vrhov so takso prepолоvili, tako da znaša le 5000 ameriških dolarjev.

Tone Škarja

Skok na streho Evrope »

Treking in vzpon na Elbrus (5642 m) v maju in juniju 2005.

Le zakaj?

Kmalu bo prišla pomlad in z njo razno cvetje. No, zvončki so že zdaj pokukali izpod snega in ledu. Za njimi bodo prišli – ali so že – telohi, potem kronice, potonike, šmarnice, razne vrste divjih lilij in narcise jurjevke ... Srečala sem znanko. Živim v majhnem mestu, gozd je blizu. Ponosno mi je pokazala, kako je naruvala – ne nabrala, temveč naruvala – zvončke, »Vse, ki sem jih tam našla ...« Nisem si mogla kaj, da ji ne bi rekla, da to ni lepo. Rekla je: »Za na možev grob.« Hudobno sem dejala, da bi mož iz nebes zvončke videl tudi v naravi. Hitro sva se poslovili. Nato sem premišljevala: čebulice zvončkov in kronic dobite v vsaki cvetličarni za majhen denar. Če vse cvetice, ki sem jih našela, pobirate brez korenin, verjemite mi, ne delate nobene škode, saj se večina tega cvetja razmnožuje s koreninami. Vendar me je srce bolelo, ko sem nekoč videla žensko z velikim šopom »zlatih čebelcev« in drugih divjih orhidej, češ, nesla jih bo na grobu. Na grobu ne bo imel nihče nič od njih. Kdor pa hodi po pomladanskih gorskih travnikih, bo videl žalostno opustošenje, saj vsakdo, ki želi to cvetje presajati, meni: »Saj ga je še dosti!« ... Poznala pa sem moža, ki je, kadar so žena ali otroci prinesli domov šopek – res le šopek – zvončkov ali kronic in je v njem našel čebulico, izpuljeno po nesreči, to čebulico vsadil kje v grmovju, v naravi, in so se zvončki razmnožili tam, kjer jih prej ni bilo – dokler spet ni kak preveč strasten nabiralec čebulic poruval ... Bog ne bo vesel zaščiteneh cvetic na oltarju, Marija tudi ne. Pokojnim prav nič ne bodo pripomogle k zveličanju.

Nada Kostanjevic, Ajdovščina

Beli snežni razi nad oblaki

Vsi štiritisočaki Alp po običajnih smereh, Richard Goedeke, prevod Ines Božič Skok, gorniški vodnik, Sidarta, Ljubljana, 2004.

Alpe segajo visoko, visoko nad plast oblakov, in človeka je vedno gnalo tja gor. Vrhov nad 4000 metrov je v Evropi po različnih merilih preko sto (če upoštevamo stranske in manj izrazite vzpetine), v vodniku, ki je nedavno izšel pri založbi Sidarta, pa jih je predstavljenih več kot sedemdeset, večinoma samostojnih in izrazitih. Richard Goedeke je vse vzpone opisal dokaj podrobno, dodatna popestritev so nazorne skice in fotografije, ki kar vabijo v belino. Kot v uvodu pravi prevajalka, Ines Božič Skok, je vodnik podatkovno obsežen – tako zelo, da bi nekatere razdelke zaradi preglednosti kaza-

lo še malo ločiti. Sicer pa vsebina sledi običajni zasnovi, od predstavitve vrha do podatkov o težavnosti (uporabljena je francoska težavnostna lestevica), dolžini, nevarnosti in obliki ture. Sledi sklic na zemljevide, našeta so izhodišča, jedro pa je seveda opis samega vzpona do koč(e) in do vrha; za ključek se bralec še razgleda z vrha in se »ozre« po bližnjih možnih turah.

Vrhovi so razvrščeni po gorskih skupinah, katerih opise uvajajo akvareli Danila Cedilnika – Dena. Najprej se seznanimo z »osamelci«, kot so Piz Bernina (snežni razi tega čudovitega vrha so dali navdih tudi za naslovno in hrbtno fotografijo knjige), Gran Paradiso in Barre des Ecrins, zatem pa se osredotočimo na tri velike skupine, kjer vse kar kipi nad 4000 metrov – Bernske Alpe (s slovitim vrhom Jungfrau, tudi zaradi visokogorske železnice), Peninske Alpe (Monte Rosa, Matterhorn) in skupina Mont Blanca z najvišjo točko Evrope.

Na nekatere od teh vrhov se preprosto »sprehodimo« – edina resna težava pri vzponu je višina. Večji del vrhov pa vendarle zahteva dobro obvladovanje hoje po ledenikih, vzpenjanja po strmih snežiščih in lažjega skalnega plezanja (redko preko II. stopnje po lestvici UIAA). Seveda so nekatere ture tudi pošteno alpinistične, »vzpenjanje« doseže vrhunec prav na koncu vodnika, že po obisku največjega med velikimi – Mont Blanca. Zadnji in najtežji samostojni štiritisočak v knjigi je namreč Aiguille Blanche v slovitem grebenu Peutey. Avtor ustrezno pripravljenega in opremljenega gornika rad usmeri tuda na samotna in oddaljena območja najvišjih alpskih vr-

04 20 14 875 • 04 57 80 662

www.life-trek.com

LIFE TREK

hov, stran od kolon, ki se vijejo na najbolj »modne« štiritisočake.

In kaj bi lahko bilo v knjigi boljše? Vsekakor oblikovanje, saj se preprosto zgodi, da ena sama vrstica besedila »obvisi« na naslednji strani. Prav tako, četudi je prevod res zahtevno delo, moti različno poimenovanje koč - breme: »koča Schreckhorn«, »Schwarzegghütte« in »koča Lauteraarhornhütte« (enkrat »koča«, enkrat »hütte«, enkrat oboje). Podobno je pri omenjanju ledenikov, tudi kakšen sklon je vprašljiv (Jungfrau?, Piz Bernine?). Ne pozabimo pa, da gre za tako rekoč prvo slovensko izdajo vodnika po najvišjih gorah izven Slovenije, če odmislimo »feratarski« vodnik po Dolomitih Bineta Mlača in Zahodne Julijce Andreja Mašere.

Bralec z vodnikom dobi zajeten spisek želja - bodisi povzpeti se na te visoke vrhove ali pa si jih vsaj ogledati iz zelenih dolin. Posebej je potrebno poudariti trdno naravovarstveno usmerjenost avtorja Richarda Goedekeja. Odločno pove, kje so žičnice in smučišča segli previsoko, kje so prevelike množice, obenem pa na vse vrhove ponuja tudi »klasične« pristope povsem iz dolin - tako rekoč iz ravnin severne Italije ali od bregov reke Rhone. Prav te poti, morda le do visokogorskih koč, utegnejo biti danes še bolj osamljene in lepše. Pregledni zemljevid pomembnih vrhov na notranji strani platnic iskanje ciljev močno olajša, prav tako pa tudi kar trije spiski štiritisočakov na koncu vodnika: celoten seznam, seznam v vodniku opisanih vrhov po zahtevnosti in seznam po »napornosti« - premagani višinski razliki. Uvrščanje vrhov med štiritisočake je sicer prepuščeno različnim pravilom, kar lahko privede tudi do dejanj, kakršno je opravil sloviti zbiralec teh vrhov, Karl Blodig. Pri 73 letih se je leta 1932 sam podal na vzpon skozi severovzhodni ozebnik na Aiguille du Jardin, ki mu je še manjkal na spisku - in hitel je zato, ker mu je »grozila« razširitev spiska štiritisočakov.

Marjan Bradeško

Natura 2000 v Sloveniji - Rastline

Natura 2000 v Sloveniji - Rastline, uredil Boško Čušin, založba ZRC SAZU, Ljubljana, 2004.

Knjiga s tem naslovom je izšla konec novembra 2004 in predstavlja pomembno fazo prizadevanj na področju varstva narave ob našem vstopu v Evropsko unijo. Gre za usklajevanje in poenotenje meril z Direktivo Evropske skupnosti za ohranitev naravnih habitatov ter prostoživeče favne in flore oziroma za določitev območij varovanja evropsko pomembnih ogroženih živalskih in rastlinskih vrst, kar nosi ime Natura 2000.

Knjiga je delo štirinajstih vodilnih slovenskih botanikov in njihovega najmanj petletnega dela. Uvodnim poglavjem, ki so jih napisali dr. Tone Wraber, mag. Boško Čušin in dr. Peter Skoberne, sledi opis vrst in predlogov varstvenih območij. Posamezno je opisanih 26 rastlinskih vrst, katerih varstvo je pomembno po sprejetih evropskih kriterijih, pri čemer je zlasti važno, da je v ta seznam vključenih tudi osem rastlinskih vrst, ki so jih predlagali naši botaniki in predstavljajo »naše gore list«.

Vsaka rastlina je predstavljena kot samostojni avtorski prispevek. Opis vsake vrste vsebuje štiri po-

gljiva: natančen opis rastline in okolja, v katerem uspeva, njeno razširjenost, predlog za varovano območje ter načine varovanja. Za planince bo zanimivo, da polovica opisanih vrst spada med gorske rastline oziroma da je največ z Natura 2000 varovanih območij v Julijskih Alpah, Karavankah, Kamniških Alpah in v Dinarskem gorstvu. Seveda delajo knjigo privlačnejšo številne fotografije rastlin in življenjskih okolij ter karte z označenimi kvadranti nahajališč.

Knjiga je znanstveno delo, ki predstavlja našo domovino tudi tujcem, vsebuje namreč povzetke v angleščini, vendar pa je napisana tako, da se bodo v njej znašli tudi planinci in ljubitelji narave, ki jih zanima naše rastlinsko bogastvo. Rastlinska pestrost je pravzaprav presenetljiva ali pa tudi ne, če se zavedamo, da sega naša sicer »majhna« domovina od panonskih nižin preko Alp in dinarskih planot do toplega morja. Ne nazadnje upam, da vemo, da je skrb za naravno okolje dolžnost nas vseh. Zanimivo je, da so v knjigi omenjeni tudi ljubiteljski botaniki, ki so jo obogatili z nekaterimi podatki.

Drago Cenčič

Nov planinski priročnik

Osnove gibanja v gorah in planinah, Bojan Pollak, samozaložba, 2004.

Bojan Pollak je na podlagi izkušenj v hoji in plezanju, vodenju in vzgoji začetnikov ter vrhunskih alpinistov prišel do prepričanja, da je v strokovni literaturi premalo pozornosti posvečene prav osnovam in osnovnim načinom gibanja v gorah. Tako je v knjižici na 130 straneh zbral nasvete za varno gibanje. »Ta knjižica je učbenik za potencialno nevarne dejavnosti in ni napisana kot nadomestilo za tečaje, vodene od pooblaščenih inštruktorjev. Vse zapisano velja predvsem kot PRIPOROČILO in ne kot predpis. V praksi je dopustna uporaba vsega, kar je varno, kar deluje, kar uporabnik obvlada in

kar ne moti in ne ogroža drugih.« In tako začne od ogrevanja pred hojo, tempa, dihanja, počitka, obnašanja v skupini, srečevanja do konca ture in spustitve.

Lep del je posvečen obutvi, saj se različni čevlji in podplati različno obnašajo pri hoji in pri plezanju. Brezpotje je zelo raznolik teren – v razponu med potmi in stenami – in zahteva veliko pozornost. Rušje, grušč, skrotje in trave so nam lahko v pomoč ali pa nas ogrožajo. Kako se zaustaviti, če zdrsneto na mokrem travnatem pobočju? Po statistiki GRS je zdrs pogosto na prvem mestu med vzroki smrtnih nesreč. V knjižici so dragoceni nasveti, kako se ustavljamo. Tudi plezanju je posvečeno posebno poglavje, saj lahko v gorah mimogrede zaidemo v strm in nevaren svet, čeprav smo nameravali le hoditi. Niti uporaba palic ni tako preprosta. Pomagajo nam pri vzponu, pri sestopu nam blažijo sonke in pomagajo pri ravnotežju, lahko pa nas celo ogrožajo. Sledijo poglavja o vozlih, samovarovanju (pas, čelada, varovalni komplet) ter o hoji in varovanju na zavarovanih poteh.

Poglavje o snegu obravnava opremo, hojo in nevarnosti. Obširno so opisani hoja s krpljami, uporaba cepina in derez ter vzdrževanje opreme. Na kratko je predstavljeno tudi plezanje v snegu in ledu, saj nas to lahko doleti tudi na pole-

ti kopnih poteh. Knjižico zaključuje pregled strokovne literature, opis usposobljenosti gorskih vodnikov in posameznih kategorij planinskih vodnikov ter slovarček planinskih izrazov, večpomenskih besed in podobno.

Vsekakor je knjižica lahko zelo koristna tudi za izkušenega planinca, za začetnike in pohodnike pa je zdaj skoraj obvezna. Priročnik je izšel v samozaložbi, kupiti ga je mogoče pri avtorju (Bojan Pollak, e-naslov: bojan.pollak@titan.si, GSM (041) 777 187), na voljo pa bo tudi na PZS.

*Tone Škarja (poobjava z
www.gore-ljudje.net, 1. 2. 2005)*

Planin vrhovi v dalji so goreli

Zlatorog: narodna pravljica izpod Triglava, Anton Aškerc, spremna beseda Dušica Kunaver in Brigita Lipovšek, Imprim, samozaložba D. Kunaver, Ljubljana, 2004.

Šest prizorov, od tega štirje v gorah nad »Trento« (Trento), dva v dolini, ob zeleno modri Soči. Tako si je pred sto leti Anton Aškerc zamislil dramsko pesnitev Zlatorog, Slovencem manj znano izvedbo znane pravljice o zlatorogem kozlu, belih ženah, človeški nečimrnosti in prelepah gorah, v katerih se zgodba dogaja. Dušica Kunaver je pesnitev potegnila iz zaprašenih predalov in jo po točno sto letih (prvič) natisnila v samozaložbi, ob tem pa z Brigito Lipovšek napisala še spremno besedo, iz katere izveemo nekaj o izvoru pravljice in njenih objavah – o prvi Baumbachovi upesnitvi (v nemščini) in prevodu Antona Funtka v slovenščino. Aškerc v svojem besedilu zelo lepo naslika planinske prizore, vzhajajoča jutra nad Bogatinom, pod katerim se dogaja velik del zgodbe ... Pa tudi bučanje nevihte, ki v noči odločitve naznanja hude dni. Bojan, glavni junak, na prigovarjanje demonskega zelenega lovca sklene, da mora pasti kozel z zlatimi rogovi, bitje, ki je v milosti belih žena. Napuh, ki ga žene, jeza na ljubljeno

Vido, ki zanj ne mara več – premamile so jo Lahove zgodbe o čudovitih Benetkah – vse to vodi k nespametnim, nepremišljenim odločitvam, ki kar nekako ne sodijo v idilični svet lesenih pastirskih koč, cvetočih gorskih trat in zlatega sonca. A vendar – človeške strasti in čustva vse prepogosto vodijo v neizbežno pogubo, ne glede na to, da je sreča tu, pred pragom – kot pri Bojanu na pragu njegove pastirske bajte, s katerega ga je zvalila dolina ... V zadnjem, nekoliko apokaliptičnem prizoru Vida objokuje svojo tragedijo ob narasli Soči, po kateri priplava Bojanovo truplo, demonski lovec, tudi sam nekoč zaljubljen v Vido, pa škodoželjno moralizira za grmovjem. Soča odnese tudi Vido, domačini obupano vijejo roke, paše v gorah ni več, kajti Zlatorog je po vseh teh dogodkih upostošil njihove planine ...

V spremni besedi Dušica Kunaver in Brigita Lipovšek primerjata »trentskega« (trentarskega) lovca z resničnim Trentarjem, Ivanom Bergincem – Štrukljem, ki se tudi ni bal ničesar in se je skrivoma povzpел prek Severne triglavske stene. Tudi sam je izginil v valovih Soče in njegova zgodba je zavita v tančico skrivnosti – kot dogajanje v pravljici o Zlatorogu. In pravljico zaradi sporočila označita za brezčasno. Ob tem smo seveda

lahko zadovoljni, da je pesnitev znova pred bralci – četudi bi si želeli nekoliko več spremnega besedila in nekoliko pozornejši pregled (napačno stoletje v uvodu pa še nekaj drobnih jezikovnih napak). Same ilustracije Igorja Ribiča so imenitne, tako da je tudi grafična podoba knjige res lepa.

Čeprav je Zlatorog razril Triglavsko pogorje, se je obnovilo, kajti narava v svoji neizmerni moči vedno znova vstane, vsaj doslej je. Tako lahko tudi danes z Aškerčevim Bojanom vzklikamo: »In naj obseva solnce vas z višave, razsiplje naj po vas svoj zlati žar; oblak naj črn pokriva vaše glave, naj grom bobni, razsaja naj vihar, naj bliski švigajo, ognjene strele nad vami; naj odeva vas pomlad z zelenim plaščem; v prte naj vas bele zavija zima ljuta: Vsakikrat ste mile mi in ljube, ve planine, enako občudujem vas!« Obenem pa je ta hvalnica tudi sporočilo svetu, naj ga ne vodi le napuh – kajti, ko se bo spet razhudil »Zlatorog«, bo morda prepozno.

Marjan Bradeško

Sto let na Idrijskem

Sto let naših poti, Planinsko društvo Idrija 1904-2004, uredila Marica Brezavšček, PD Idrija, Idrija, 2003.

Temačnost idrijskih grap je tamkajšnjega človeka že od nekdaj gnala v višave, proti soncu, svetlobi. Leta 1904 so se ljubitelji hoje v

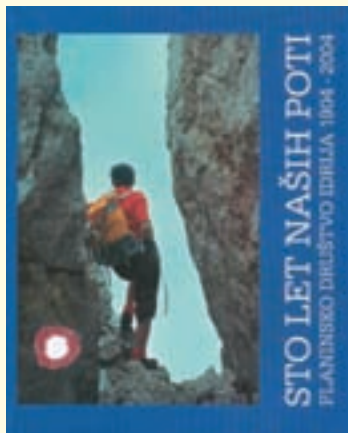
gore tudi organizirali v planinsko društvo (PD) Idrija in tako je to društvo lani praznovalo že sto let obstoja. Ob tej priložnosti so izdali ličen zbornik, ki ga je uredila Marica Brezavšček, fotografsko gradivo pa prispeval Nace Breitenberger s sodelavci. Zbornik na slabih sto straneh povzema zgodovino društva in delovanje posameznih odsekov, zlasti iz zadnjega obdobja društva. Gradivo je predvsem dokumentarno, z veliko dejstev, ki so lepo podkrepljena s črnobelimi in barvnimi fotografijami (vložek), četudi bi nekaj več vtisov z gora zbornik še popestrilo. Izvemo, da je imelo društvo, podobno kot večina društev v Sloveniji, svoja boljša in slabša obdobja, predvsem velik zagon je bil v obdobju 1970-1980. Zanimivo je tudi, da v zadnjem času ni več takega navdušenja, kot je bilo denimo po drugi svetovni vojni – takrat je bila težava denar za prevoz, danes, ko to praviloma ni več ovira, pa pogosto zmanjkuje volje. Kljub vsemu je dejavnost društva opazna, alpinisti plezajo, markacisti označujejo poti (in še jih bodo morali, saj se jim je nekdanja Idrijsko-cerkljanska planinska pot pošteno zarasla, kot piše Rafko Terpin), gospodarski odsek obnavlja kočno na Hlevišah, izletništvo je pred leti spet oživel. Že to, da je več kot trideset prispevkov v zborniku napisalo preko dvajset različnih avtorjev, kaže na še vedno dovolj vneme, da bo planinstvo v idrijskem koncu živelo naprej. O tem, kako zapleten in »razmetan« je svet, prepreden z grapami in dolinami, ki se širijo v vse smeri, kaže tudi relativno velika teža, ki so jo v zborniku dali orientaciji – res, brez nje planincu na tistem koncu lahko trda prede. Beremo seveda tudi o mladinskih planinskih taborih, zanimive so zabeležke mladih s teh taborjenj in tudi z drugih izletov, pa prispevki o različnih pohodih (planinski maraton Pavla, tek na deset idrijskih vrhov ipd.) in srečanjih. Škoda le, ker ni jasno razvidno, po kakšnem ključu je gradivo urejeno, četudi urednica v uvodu pojasni, na kak-

šen način je bilo le-to zbrano in izbrano. Sicer pa je zbornik tudi jezikovno zgledno urejen in ohranja zajeten košček stoletne zgodovine planinstva na Idrijskem.

Marjan Bradeško

Stoletnica PD Idrija

Začetki organiziranega planinstva na Idrijskem segajo v leto 1904 k Maksu Pirnatu - pobudniku oz. ustanovitelju društva. Prve planinske navdušence so zamenjale nove generacije, bolj ali manj zagnane, planinska ideja pa je vse-skozi živela in živi še danes. Tako je v letu 2004 PD Idrija proslavljalo stoletnico svojega obstoja. Vse leto so potekale prireditve in razne akcije z željo, da bi čim bolj slavno-stno zaznamovali ta visoki jubilej. Hkrati pa je bila obletnica tudi priložnost za pogled v preteklost in načrtovanje novega. Društvo z vsemi odseki spet živahno deluje in to je dobra popotnica za drugo stoletje. Aktivni so alpinisti, MO nepretrgano deluje vse od ustanovitve leta 1956, izletništvo je po več sušnih letih spet zaživelo. V edini postojanki, koči na Hlevišah, potekajo temeljita prenovitvena dela, ki bodo predvidoma končana do junija 2005, ko bo društvo praznovalo 50-letnico koč. Za pripravo prireditve je skrbel poseben organizacijski odbor, ki ga je vodil nekdanji predsednik društva Marjan Rupnik ob pomoči UO društva, vodij odsekov in drugih članov društva. Povsod (v ABC-biltenu, na plakatih in drugod) nas je vseskozi spremljal razpoznavni znak, delo Nandeta Rupnika. Že v začetku leta smo v Idrijskih novicah predstavili razvoj društva v stoletnem obdobju, v naslednjih mesecih pa še ustanovitev in delovanje AO in delo markacistov. Rafko Terpin pa je v več prispevkih, objavljenih v Planinskem vestniku, orisal zanimive koticke naše soseščine. Posamezni odseki so na razstavi v izložbi poleg svojega rednega dela prikazali še pregled dejavnosti. 29. maja je MO organiziral srečanje mladinskih odsekov Posočja na Hlevišah,

ki se ga je udeležilo veliko mladih planincev iz okoliških društev. 24. junija, ob občinskem prazniku, smo v Galeriji pripravili slavnostni večer z odprtjem likovne razstave planinskih fotografij Jožeta in Nandeta Rupnika ter Branka Gantarja in risb Rafka Terpina. Bogati kulturni program, ki so ga oblikovali mladi planinci in Idrijski oktet, je povezoval Nace Breitenberger. Osrednja prireditev je bila 11. septembra, ob dnevu planincev, na Hlevišah. Predsednik društva Branko Vidmar je spregovoril o problemih delovanja društva, župan občine Idrija Damjan Krapš pa je izrekel planincem priznanje za njihov nesebični trud pri ohranjanju planinske ideje in za mnoge prostovoljne delovne ure ter podprl prizadevanje društva za obnovo kočne na Hlevišah. Poslanec Samo Bevč se je ozrl v preteklost društva in poudaril njegovo narodnoobrambno vlogo pred prvo svetovno vojno. Predsednik PZS Franc Ekar je društvu čestital za dosežena dela in uspehe. Čestitkam so se pridružili tudi predstavniki sosednjih planinskih društev. Najzaslužnejšim članom so podelili društvena priznanja in bronaste ter srebrne znake PZS. V kulturnem programu so sodelovali pevci okteta iz Godoviča, idrijski registi in mlada harmonikarja, program pa je povezovala Mica Kovačič. Na koncu pa so se predstavili še idrijski alpinisti – gorski reševalci, ki so prikazali reševanje padalca. Za prazničen konec jubilejnega leta je društvo 18. decembra v čajnici Pri Črnem orlu v Idriji predstavilo zbornik z naslovom Sto let naših poti. Knjiga nas s številnimi prispevki (več kot 20 avtorjev) in bogatim slikovnim gradivom vodi po stoletni poti, ki so jo prehodili idrijski planinci od ustanovitve društva pa do današnjih dni. O knjigi in nastajanju le-te so spregovorili urednica in drugi člani uredniškega odbora. Slavnostni dogodek je popestrila krajša kulturna prireditev, ki so jo pripravili mladi planinci s svojim mentorjem Nacetom Breitenbergerjem, ki je bil

hkrati tudi vodja in povezovalec celotnega programa. Ob občinskem prazniku je društvo prejelo najvišje občinsko priznanje – nagrado Jožefa Mraka – za sto let prizadevnega ohranjanja in spodbujanja planinske dejavnosti.

Marica Brezavšček

30 let PD Gorenja vas

V soboto, 29. januarja, smo člani PD Gorenja vas v OŠ Ivana Tavčarja proslavili tridesetletnico društva. Društvo je bilo ustanovljeno decembra 1974, vendar je upravni odbor sklenil, da jubilej proslavimo ob rednem letnem občnem zboru. Na začetku je dosedanja predsednik Matjaž Mrak v nagovoru obudil spomine na delo v minulem obdobju. Predstavniki PZS Jože Stanonik je poleg čestitke društvu povedal nekaj lepih misli o pomenu planinstva. Sledil je krajši kulturni program, v katerem so sodelovali učenci osnovne šole in Gorenjevaški oktet. Kot se za jubilej spodobi, smo se s priznanji in zahvalami spomnili tistih, ki so največ pripomogli k uspešnemu delu društva. Društvena priznanja so dobili: Slavka Čadež, Fani Debenec, Anica Fortuna, Peter Jelovčan, Vesna Miklavčič, Janko Oblak, Zinka Poljanec in Marjan Štremfelj. Zahvale so prejeli: Marmor Hotavlje, Radioklub Marmor Hotavlje, PGD Gorenja vas, OŠ Ivana Tavčarja, podjetje Praktikum, družina Likar iz Čabrač in Peter Omejc. Bronasti častni znak PZS so prejeli Pavle Razložnik, Jana Rojc in Barbara Radič, zlati častni znak pa Miha Debeljak in Boris Klemenčič. Marko Miklavčič, ki je bil več mandatov predsednik društva in ima veliko zaslug za uspešno delo, je postal častni član društva. Med celotno prireditvijo smo lahko gledali videoprojekcijo fotografij o delu društva, po prireditvi pa v avli OŠ še razstavo fotografij z naslovom Blegoš tako in drugače, ki jih je prispeval naš član Milan Kalan. PD Gorenja vas z 206 člani sodi med manjša društva, vendar z

zadovoljstvom opažamo, da število članov ne upada. Društvo oskrbuje in vzdržuje zavetišče na Jelencih pod Blegošem, poglavito skrb pa posveča organizaciji in vodenju izletov in pri tem sodeluje tudi z društvom upokoencev. Spominško-rekreativni pohod ob dnevu zmage na Blegoš pa je prireditev, ki zahteva precej dela z organizacijo in ob lepem vremenu privabi na Blegoš tudi več tisoč planincev.

Franci Fortuna, predsednik PD Gorenja vas

PD Planika Maribor slavilo desetletnico obstoja

Planinsko društvo Planika iz Maribora je na Tojzlovem vrhu praznovalo desetletnico obstoja. Ob tej priložnosti je svojim zvestim članom podelilo plakete, priznanja PZS, pokale in druge nagrade. PD Planika je v desetih letih delovanja organiziralo 659 izletov, ki se jih je udeležilo več kot 22 tisoč pohodnikov, pa tudi veliko drugih dejavnosti, kot so posebne akcije, kolesarjenje, trgatve, morje ... Vsako leto imamo dva planinska pohoda: drugo nedeljo v juliju Andrejev pohod na Okrešelj in prvo soboto v septembru pohod Planike na Pohorje. Zanju so bili izdani tudi dnevnika in značke. V društvu deluje še planinska skupina Tisa. Prirejamo tudi akcijo Pohorje, moj hrib, in izlete onkraj naših meja – v Avstrijo, Italijo, Nemčijo, Češko, Grčijo, Hrvaško ... Vsako leto v avgustu priredimo društveni piknik pod Donačko goro, pri prijaznih Kraljevih. Leta 2002 smo podpisali listino o prijateljstvu in sodelovanju med PD Ericsson Nikola Tesla iz Zagreba in PD Planiko Maribor, in to najprej pod zelenim Pohorjem, na našem pohodu, aprila naslednjega leta pa pri njih, na lepem Slemenu.

Nepozabni so naši pohodniki, ki tekmujejo, kateri izmed njih bo največkrat na društvenih izletih, in nato na koncu leta prejmejo pokale. Tako sta jih že več let zapored

Zdravljica ob desetletnici PD Planika Maribor

dobila Marjeta Rebernak in Oto Pungertl, ki sta bila več kot 60-krat na društvenih izletih. Razna priznanja ob jubileju je prejelo več kot 80 planincev in nekaj gostov: PD Andraž, PD Ericsson Nikola Tesla Zagreb, PD Laško ...

Franci Rajh

56. sklepni občni zbor PD Litostroj

PD Litostroj je raslo s podjetjem in hkrati z njim tudi stagniralo. Najprej - leta 1948 - je delovalo kot sindikalna sekcija (ker PZS še ni bila zrela za priznanje »tovarniškega« PD), pozneje pa tudi kot samostojno PD v PZS. Od začetnih 120 je število članov v letu 1963 naraslo na 611, nato poldrugo desetletje nihalo med 400 in 600, potem pa se skupaj s tovarno skrčilo na 53 ob koncu leta 2004. Vsaj dve tretjini teh je bilo navzočih tudi na občnem zboru ob razpustitvi 27. januarja 2005 v gostilni Klopčič na Litostrojski 53 v Ljubljani. Društvo je zadnjih šest let požrtvovalno vodil Janez Soklič in tudi poskrbel za dostojno in urejeno razpustitev. Večina knjig bo šla v šišensko knjižnico, večina članov k PD Rašica - tja bo šlo tudi nekaj desetisočakov denarnega premoženja. PD Litostroj je bilo v svojem več kot pol stoletja dolgem življenju zelo aktivno na mnogih področjih, tudi v alpinizmu, saj so njegovi člani sa-

morastniško začeli plezati že leta 1948 in prišli vse do Andov, Hindukuš in Himalaje. Janko Ogrič, Lojze Šteblaj in Robert Držan so le tri znana imena izmed njih, zanimivo pa je, da je leta 1959 kot nadarjen smučar začel kariero v društvu tudi Stane Belak - Šrauf (pozneje »matičar«).

Predsedniki PD Litostroj: Vojan Mal (1949 - 50; 1951 - 52); Marjan Smerajc (1950 - 51; 1952 - 57; 1958 - 61; 1962 - 63; 1964 - 65); Franc Križaj (1957 - 58); Vinko Holz (1961 - 62); Stane Vogelnik (1963 - 64; 1965 - 76); Ludvik Šarf (1976 - 80; 1985 - 87); Janez Soklič (1980 - 85; 1987 - 90; 1994 - 97; 1999 - 2004); Milan Likar (1990 - 94); Oskar K.Dolenc (1997 - 99).

Občni zbor se je končal z diaprojekcijo zelo številnih lanskih pohodov in vzponov ter s kratko »sedmino«. Spremembe družbenih zakonitosti vplivajo tudi na rast in razvoj družbenih dejavnosti.

Tone Škarja

Zbor gorskih vodnikov 2005

Letošnji zbor gorskih vodnikov Slovenije je bil v soboto, 12. 2. 2005, v gostilni Kos v Idriji. Po nastopu dekljskega pevskega zbora Radost iz Godoviča ga je pozdravil idrijski župan Damjan Krapš, nato pa je akademski slikar Rafko Terpin, katerega slike so krasile tudi

prostor, v katerem je zbor potekal, ob diapozitivih predaval o grapi Idrijce. Dosedanji predsednik ZGVS Roman Robas je novim gorskim vodnikom in kandidatom izročil znake in izkaznice. Sledila je okrogla miza o vodniških tarifah, gorniških šolah in podaljševanju licenc. Zbor sta pozdravila tudi predstavnik PZS Rudi Skobe in predstavnik GRSS Janez Kunstelj. Uradni del zbora, na katerem so navzoči poslušali poročila za leto 2004, jih sprejeli in razrešili dosedanje organe, je vodil Janez Kunstelj. Sledile so volitve, na katerih so gorski vodniki izvolili nove organe. Novi predsednik ZGVS je Marko Prezelj.

Povzeto po spletni strani ZGVS

Markacisti SOPP

Markacisti Savinjskega odbora za planinske poti (SOPP) so se sestali 22. 1. 05 na tradicionalnem srečanju. Gostila jih je II. OŠ v Rogaški Slatini (Ratanska vas). Na začetku so učenci pripravili kulturni program z igro, plesom in petjem ter predstavili kraj in šolo. Za uvod v delo nas je pozdravil župan občine Rogaška Slatina mag. Branko Kidrič, predstavil občino in nam zaželel uspešno delo. Zbralo se nas je 76, med povabljenimi so bili podpredsednik PZS Adi Vidmajer, predsednik SMDO Jože Kodre, načelnik KPP Tone Tomše ter predstavnik OPP za Koroško Roman Močnik in Podravje Boris Pučko. Na srečanje je prišlo 66 markacistov, ki so zastopali 29 PD, in eden iz PS ŠD Andraž. Največ časa smo posvetili delu, ki nas čaka v tem letu - dopolnitvi katastra planinskih poti. Po zapisu v prvi številki letošnjih Obvestil PZS ima 34 PD 209 planinskih poti. Vendar je v resnici malo drugače, kot se da sklepati po poslanih poročilih, ki jih je posredovalo 30 PD. Na kratko sta bila predstavljena programa usposabljanja markacista in inštruktorja markacista. Letos je prijav za tri tečaje. Potrebna bosta dopolnilo in natis učbenika za markaciste, ker je prva izdaja pošla. Predstavljena

sta bila nova planinska vodnika Posavsko hribovje in Kamniško-Savinjske Alpe. Letos smo dobili lepo izdelan lesen obesek v spomin na 31. srečanje. V novem pravilniku o markacistih piše, da se mora OPP sestati najmanj enkrat na leto. Pojem »srečanje« ni naveden. Le v pravilniku o Knafelčevem priznanju in diplomi je zapisan. O tem poimenovanju in njegovi vsebini se bo morala KPP še odločiti, saj srečanje pomeni družabnost in sestanek delo. Prav pa bi bilo, da srečanje ostane kot ena izmed oblik družabnosti markacistov. Na koncu, med malico, je bilo potrjevanje izkaznic markacista: potrjenih je 90 izkaznic in 21 pripravnikov.

Božo Jordan

Poključski gozdovi

Starejša skupina planincev iz OŠ Ljubečna je preživela planinski konec tedna na Pokljuki. Že v petek, po namestitvi v Vadbenem centru Slovenske vojske na Rudnem polju, se je odpravila na nočno spoznavanje okolice. Spanje v sobah, podobnih tistim, ki so nam znane iz vojašnic, je bilo nekaj posebnega. A to ni bil razlog, da si ne bi nabrali moči za nov dan. Sobotno jutro je dišalo po raziskovanju, zato so se planinci napotili po poključskih gozdovih do Planine Javornik; s te se je dalo nekaj časa opazovati Triglav, a so ga kmalu prekrili oblaki, ki niso napovedo-

vali kaj prida vremena. Planinci pa se niso dali. Pot jih je vodila do Blejske kočice na Planini Lipanca; tam so bile na sporedu najprej zaslужena malica, zatem pa družabne igre. Vreme ni dovolilo obiska Debele pečice, a tudi ta še pride na vrsto. Sestop prek Krucmanovih kont za že »izkušene« osnovnošolce ni bil nič posebnega. Večer je bil družabno-športno obarvan, z nekaj miselnimi igrami. Strah pred napovedano deževno nedeljo je bil odveč, saj je dopoldanski pohod do planinske kočice na Uskovnici in nazaj minil brez kapljice dežja, preseñtilo je le nekaj grmenja; ko pa so udeleženci sezuli svoje planinske čevlje in končali planinske aktivnosti, se je kot iznenada »usulo od tam zgoraj«. Le kdo se je dogovoril za takšen vremenski program?

Petra Gregorc

13. nočni pohod z baklami na Mrzlico

Planinsko društvo Trbovlje je v soboto, 4. decembra 2004, organiziralo – tokrat že trinajstič – zimski planinski pohod z baklami na Mrzlico (1122 m). Udeležilo se ga je več kot 1300 udeležencev, med katerimi je vse več mlajših ljudi. Največ jih je prišlo iz Trbovelj, precej pa tudi iz Hrastnika in Savinjske doline, pa tudi iz drugih krajev Slovenije. Organizator je poskrbel za varen potek pohoda. Poskrbeli so tudi za zadostno količino okrepičil raznih vrst, pre-

dvsem čaja. Med udeleženci je bilo tudi 32 takšnih, ki so se pohoda udeležili že desetkrat, zato so prejeli posebno plaketo. Pohodnike je ob 19. uri pozdravil predstavnik PD Trbovlje, nato pa je nekaj pozdravnih besed spregovoril tudi Miklavž, ki je otroke tudi obdaril. Ves dan je vladalo prijetno razpoloženje. K temu je pripomoglo lepo vreme brez prehudega mraza. Številni pohodniki so si svetili z baklami, večina pa s svetilkami. Ker društvo organizira pohod vsako prvo soboto v decembru, se ga je prijel ime Miklavžev ali Barbarin pohod. Startnine tudi letos ni bilo. PD Trbovlje je dan po pohodu obdarilo mlade paciente na pediatričnem oddelku splošne bolnišnice Trbovlje in na šolskem dispanzerju zdravstvenega doma s 60 darilnimi zavitki. Ugotovimo lahko, da je tudi tokratni planinski pohod z baklami na Mrzlico uspel. Zahvala za to velja tako društvu kakor tudi odbornikom in članom, ki so sodelovali pri organiziranju. Dan zatem so člani PD Trbovlje očistili poti in nabrali ter pospravili več vreč smeti oz. odpadkov.

Tine Lenarčič

Krim 2004

Krim leži visoko nad Ljubljanskim barjem in je 30. kontrolna točka Razširjene slovenske planinske poti. Na vrhu (1107 m), ki je vse bolj priljubljen planinski cilj Ljubljančanov in okoličanov, stojita televizijski pretvornik in planinska kočica, ki jo upravlja PD Podpeč -Preserje. Z vrha je izredno lep razgled na vse strani; ob lepem vremenu se od tam vidi vsaj pol Slovenije. Dostopi na vrh so z železniške postaje Preserje (292 m), Doma v Iškem Vintgarju (358 m), Rakitne (789 m) ali po gozdni cesti Iz Iške vasi (18 km) ali Rakitne (10 km). Zaradi izredno zdravega podnebja so na Rakitni mladinsko okrevališče in veliko število počitniških hišic. Prav zato je bil Krim izbran za »geodetsko točko prvega reda prve katastrske izmere«, opravljene v času

Mladi planinci iz OŠ Ljubečna na Pokljuki Petra Gregorc

avstrijske cesarice Marije Terezije. Ob sodelovanju PD Podpeč – Pre-serje, Geodetske uprave RS, Od-delka za geodezijo Fakultete za gradbeništvo in geodezijo ter pod pokroviteljstvom Zveze geodetov Slovenije je Ljubljansko geodetsko društvo leta 1994 tam postavilo ličen pomnik. Lansko jesen so ob njegovi desetletnici organizirali več spominskih in strokovnih prireditiv. Mednarodnega strokovnega srečanja z naslovom »Geodetska izmera – obeti in realnost« se je udeležilo več kot 70 strokovnjakov, še več pa strokovnega predavanja z naslovom Novi izzivi izobraževanja na področju geodezije in geoinformatike. Velika množica slovenskih geodetov in planincev pa se je udeležila spominskega srečanja na Krimu s sklepno pogostitvijo vseh udeležencev, ki jo je pripravil izanski župan Janez Cimperman. S predstavitevno publikacijo pa je društvo seznanilo najširšo javnost z zgodovinsko-kulturnim pomenu krimske točke.

Ciril Velkovrh

PD Metlika v letu 2004

Za nekatere preveč, za druge premalo zapolnjeni program pohodov se je za metliške planince začel s tradicionalnim novoletnim pohodom iz Jugorja na Trdinov vrh 2. januarja. Nadaljevali smo z lahkimi zimskimi pohodi po domačih gričih in gorah Gorenjske. Izvedli smo čistilno akcijo Metlika-Krašnji vrh, delovno akcijo – obnovitev markacij po domačih planinskih poteh -, postavili smo brvi čez studenec pri Jordanu na Gorjancih in čez hudournik Sušico med Grabovcem in Bušinjno vasjo. Akcij so se udeležili tudi štirje markacisti, ki so v tem letu opravljali pripravništvo. 1. maja smo pripravili tradicionalni pohod in srečanje planincev PD Metlika ter preostalih občanov občine Metlika na Krašnjem vrhu. Ker smo ta dan praznovali tudi vstop Slovenije v EU, smo ob tej prilo-

žnosti skupaj z Občino Metlika organizirali proslavo z razvitjem evropske zastave, ki sta se je udeležila tudi predstavnik države Rado Genorio in podpredsednik PZS Adi Vidmajer. S tem pohodom in prireditvijo smo se pridružili tudi vseslovenski planinski akciji Od Prekmurja do Primorja. Naše društvo je dodatno proslavilo članstvo Slovenije v EU s prvim vzponom naših članov na vrh Evrope – Mont Blanc. Vreme je bilo letos zelo muhasto, zato je odpadlo nekaj pohodov. Kljub temu je bilo opravljenih 17 tur in pohodov, ki se jih je udeležilo veliko pohodnikov. Število obiskov naših članov v gorah bi bilo še večje, če bi organiziranim pohodom prištele še pohode članov, ki gredo v gore sami ali v manjših skupinah. Kljub slabemu vremenu smo pridno delali tudi na Krašnjem vrhu, na katerem društvo ureja svojo planinsko postojanko. Pripravili smo les za razširitev brunarice, naredili izkop in zgradili zbiralnik vode ter postavili temelje za zabojnik. Transport zabojnika so s helikopterjem izvedli pripadniki Slovenske vojske in gorski reševalci. Iskreno se jim zahvaljujemo in upamo, da se bomo še večkrat zbrali na Krašnjem vrhu in obujali spomine na njihovo pomoč ter večno prijateljstvo.

Stanko Bajuk

Zoran Jerin (1925-2005)

»Kdor ubije monala, svetega ptiča Himalaje, ga bogovi kaznuje-

jo z nemirom, da se bo moral vedno znova, do smrti, vračati tja ...« Zoran Jerin je slišal to prerokbo, ko je na svoji prvi odpravi v Himalajo – na Trisul leta 1960 – skoraj ponevedoma ustrelil tega mavričnega fazana.

In petnajst let pozneje, na svojem zadnjem himalajskem potovanju, ko je nekje pod vrhovi Ganeša odklonil menihov dar, sveto kovinsko kobro, spet ni storil prav: »... nemiren boš blodil po teh dolinah in gorah in si želel, da bi še kdaj srečal človeka, ki bi ti dal sveto kačo ...«

Slovenski himalajzem je črpal moč iz želja in sposobnosti alpinistov, Zoran Jerin pa je bil tisti, ki je cilje postavil v čas in prostor, to pomeni, da je preštudiral literaturo, poiskal zemljevide in naredil načrt poti. Goro samo je prepustil alpinistom, bil je kronist, skrben zapisovalec, mnenje ali nasvet pa je izrekel le na prošnjo ali vprašanje. Z njim sem bil leta 1965 na prvi odpravi na Kangbačen. Že na začetku je manjkalo denarja in štirje prostovoljci so v izhodiščnem mestecu Daranu čakali, ali bo iz domovine prišel denar in nam bodo lahko sledili, ali denarja ne bo in se bodo vrnili domov. Zoran je bil med njimi – celo najbolje je ocenil, kdo lahko ostane in kdo naj gre naprej. Pri drugi odpravi na isto goro – leta 1974 – mi je, povsem zelenemu vodji, veliko pomagal v džungli k-tmandujske birokracije in mi po potrebi »držal roko« še vse do baznega tabora in prvi teden dela na gori. Nato je odšel proti tibetanski meji odkrivat neznane kraje, a tudi zatočišča za tibetanske upornike, kadar jih je kitajska vojska sledovala.

Novinar pač! Novinar, a tudi tehnik. Plovba po reki Tamur je bila njegova zamisel. Ni sicer šlo za bambusovim splavom za vso odpravo s tovari vred (kdo bi pa pripravil teden dni za graditev splava?), a športna etapa na zračnih blazinah (in pod njimi) po dvajsetkilometrnem odseku divje reke je uspela in utonil ni nihče. O Himalaji in ljudeh je zvedel in vedel ve-

liko več kot drugi. Ni nosil sebe po deželi, dežela se je vpijala vanj. Azijsko miren je več poslušal kot govoril, a kar naprej pisal v dnevnik in na papirčke, zvečer pa tipkal in tipkal Himalajski dnevnik in članke za Delo in TT. Bil je dejaven član odprave in zmerno odmaknjen novinar, hkrati pa najboljši kronist in poročevalec, kar so jih imele naše odprave.

»In nekega leta in nekega dne spet strmiš v isto goro. Spet riješ v mehki sneg, pa se ti zaradi spominov zdi trši kot nekoč. Spet piješ šerpovski čaj. Mar je res slajši kot v davnih dneh? Popotnik se je spet vrnil k nasprotni mu gori in ta mu je zdaj kot star, dober znanec. Odbila ga je nekoč in spet zvalila k sebi. Tako, kot počno s fanti lepotic. Saj še nismo povedali, kako lepa je ta srhljiva gora. Tako lepa, da zavrnjeni fantje sanjajo o njej.«

Tako je zapisal duh druge odprave na Kangbačen, ki je šla popravljat pomanjkljivost prve – vzpon na glavni vrh. In težo vodenja velike odprave je začutil takole: »Nikoli ne bo noben vodja povedal vseh svojih občutkov v mesecu dolgi bitki za Everest, v kateri je breme zmage sicer prijetnejše od bremena poraza, ni pa nič manj težko ...«

Petnajst let je bilo med njegovo prvo in zadnjo potjo v Himalajo. Vsa odprava na Trisul je leta 1960 potovala z ladjo, do vrnitve je minilo skoraj pet mesecev. Bolj kot ta odprava pa je bil za Zoranovo obzorje in za nadaljnjo smer slovenskega himalajizma pomemben pohod, ki sta ga z Alešem Kunaverjem opravila pozimi 1962/63 od Katmanduja do Darjeelinga po taktat še brezcestnem vzhodnem Nepal. Takrat so se zarisali stvarni in za tiste čase tudi fantazijski cilji prihodnosti: Kangbačen, južna stena Lotseja, Everest, Kangčendzenga. To je bil prvi živi stik Slovencev z visoko Himalajo. Tretjič je bil v Himalaji na odpravi Kangbačen leta 1965, četrtrič na Anapurno II leta 1969 in petič leta 1972 na prvi odpravi v južno steno Makaluja. Leta 1974 je spremljal

drugo odpravo na Kangbačen, a je moral predčasno nazaj, ker mu niso odobrili dopusta. Zadnjič je bil tam jeseni 1975, na samotnem pohodu z »večnim« spremljevalcem šerpo Pembo Gjalzenom. Lok skozi Langtang in Ganeš Himalajo je bil zanj konec pohodov in začetek izpovedi: »Himalaja, rad te imam!« Podaril mi jo je ob odpravi na Everest: »Tonetu – sahabu v spomin na dneve, ko sva skupaj imela rada Himalajo – Zoran – sahab.«

Imela sva jo rada in jo še imava. In vem, da kljub prerokbam Tvoj duh ne blodi po Himalaji, pač pa se mirno kot jutranje meglice dotika njenih pobočij in dviga k sončnim vrhovom.

Zoran Jerin se je rodil 13. februarja 1925 v Celju in umrl 6. februarja 2005 v Ljubljani. Študiral je strojništvo, a se je že leta 1952 posvetil novinarstvu, najprej pri Poletu, nato pri Slovenskem poročevalcu in Delu. Bil je urednik Tedenske tribune (TT), Tiska za mladino in razvedrilo in Radarja. Napisal je knjigi Vzhodno od Katmanduja (MK 1965) in Himalaja, rad te imam (MK 1978), kot soavtor pa je sodeloval pri knjigah Makalu (MK 1974), Kangbačen (MK 1976), Na vrh sveta (MK 1979) ter Letalstvo in Slovenci II (ZB 1990). Pri PZS je bil v letih 1963-2005 član komisije za odprave v tuja gorstva.

Tone Škarja
(poobjava iz Dela 14. 2. 2005)

August Delavec (1918 – 2005)

*Niso suhé nam priját'ljem očí, ko
se spómnnimo tebe
ino predràgih s tebjó tvoje
ljubézni daróv.
Seme, ki tí zasejal si ga, že gre v
klasje veselo,
nam in za nami dokaj vnuókom
obeta sadú.*

(France Prešeren)

V naročje svojih gora se je vrnil August Delavec, Mojstrančan, po domače Gustl, pomemben steber slovenskega planinstva, kot tak

znan vsej slovenski planinski srenji pa tudi mnogim izza meje. Usojeno mu je, da bo skupaj z Aljažem in Jugom in svojimi rojaki in vrstniki gorskimi vodniki in reševalci počival na Dovjem iz oči v oči s Triglavom, ki mu je bil - prav kakor oni - vdan podložnik in vnet častilec.

Bil je, kot mu je bilo splošno priznано, rojen pod najbolj pravim priimkom, kar jih premore slovenski seznam. Ta priimek je namreč izpolnil do zadnjega odtenka njegovega pomena. Zaradi njega bi se naš spomin na šestinosemdesletnika lahko ponašal s starogrškim izrekom, da »mlad umrje, kogar ljubijo bogovi«. Kdor namreč v delovnem poletu izpolni svoje življenje do zadnjega diha, ta ostaja mlad in svež in rodovit en glede na koledarska leta. Še več: prerašča v ideal človeka, ki je na sebi uredničil modrost življenja.

V soboto mu je postalo slabo, izgubil je ravnotežje, zdravnik, ki je prihital, ni našel leka za korenino, ki se je sicer znala vse življenje sama zdraviti. Kot da je hudobni demon pretrgal dotok moči, ki ga je zmeraj znala črpati iz Zlatorogovih zakladov. Nenadoma ni bilo več sonca, nič več jurišnega naleta na vrhove in njihovih daljnih obzorij. V torek se je Gustl poslovil.

Pripadal je generaciji, ki ji glede možnosti izobraževanja ni bilo z rožicami poslano. A to ga ni ovi-

ralo, da ne bi sam poskrbel za svojo izobrazbo, neformalno sicer, a zadostno za področja, ki se jih je loteval, to pa niso bile samo teme v najširši povezavi z alpinizmom, pač pa, recimo, tudi ljubiteljsko proučevanje zgodovine domačega kraja. To je bil segment potrebne znanja za njegovo ustanavljanje muzeja. Na njegovih izsledkih in zbranih podatkih bo gradil, kdor bo hotel tozadevno zgodovino pripeljati do zaokrožene podobe. Bil je samokritičen, morda celo preveč. Če je presodil, da bo treba kako stvar za objavo malo bolj polikati, je rekel: »Jaz ti bom dal podatke, ti boš pa sfriziral,« in zraven malo poplesal in zakrilil z rokami kot baletka, češ stilistična frizura bo za tebe igrača, saj si v šole hodil. Iskri-va in nabrita humornost je bila živahna spremljevalka njegovih sicer granitno resnih tem.

Kot plezalec je bil Gustl pogumen in preudaren, suvereno je obvladal položaj in nikoli ni zajadral v zagato, ko bi rabil (odločilno) pomoč nekoga drugega. Planinska doživetja in kulturna izostrenost sta bila viška njegovega življenja, dobro je čutil, da je organizacijsko delo temu podrejeno, četudi je seveda nujno¹ - kot je okostje nujno tudi za najlepše telo, četudi okostje samo po sebi seveda ni ekstremno privlačno. Je že tako: nisi pravi planinec, če si samo funkcionar (skeleton), pa če še tako visok (nosilen). Ironija našega živ-

ljenja: tista najgloblja, najdragoce-nejša doživetja niso vidna; javnost jemlje za višek življenja organizacijsko uspešnost, za tisto podeljuje priznanja - Gustl jih je imel veliko². Ni mogoče reči, da jih ni bil vesel, potrjala so ga, da je s svojim načelom »da se nekaj dobrega naredi« na pravi poti, vendar se zdi, da jim je v primeri z jurišem v stenah in s soncem na grebenih in glede na kulturni uspeh z muzejem³ pripisoval le drugotno vlogo. Nemara utegne imeti kdo težave z razumevanjem te trditve, toda potem ima težave tudi z nazorom, ki pravi: »The game is more than the players of the game, and the ship is more than the crew!«

Ponazoritev poguma. Pogumen je človek, ki »se ne špara«. To se najbolj vidi na reševanju. Vsaj takratnem. Čelad se nismo poznali. Pod kapo ali klobuk smo stisnili robec v slepem zaupanju, da bo taka »podloga« kolikor toliko varovala edino črepinjo, ki jo nosimo po svetu, pred padajočim kamenjem, ali pa bo pretentala kamen, da bo blagovolil biti majhen in bo morda celo odžvižgal mimo, kot sicer njih večina. Treba je bilo skočiti pod spuščajoča se marinerjeva nosila, ki so rušila kanonado kamena, in jih prestreči za nadaljni spust. »Šparovc« je stisnil rep med noge in počakal na »premirje«. Gustl ni bil med njimi. (No, med nami.) In nikoli ga ni noben kamen zadel! Pravo utelešenje latin-

skega poguma: »Fortem fortuna adiuvat!«

Ko se ustavljam pred nepreklicno pregrado smrti, se mi spomin odvija nazaj na neštete radovednosti, ki sva jim podlegala v domačem in tujem »nekoristnem svetu«. Radovednost, njegova priljubljena rečenica: »Bova šva tiste prehode mau pogledat.« Velikokrat sem bil deležen njegove vrvi (drugi še večkrat), zažirala sva se v skalovje, kot da hočeva zalezti Zlatoroga in njegov zaklad, splezala sva med drugim na Veliko in Zahodno Cino, na Bischofsmütze in Dachstein, čez Stüdlgrat na Glockner (tega si je privoščil z Jankom Ažmanom in z mano še enkrat za svojo petin-sedemdesetletnico) in čez zahodni greben na Venediger (v isti zasedbi), pa doma na Vinji vrh (v isti zasedbi) in čez Horna na Jalovec in čez Luknjo peč na Rjavino, pa po Jugovi počii in skozi Brinškov kamin, pa na Krkotnik, na Kukovo špico in na Oltar in na Rokave in Cmir, pa čez tiste »flammes de pierre« s Špikove škrbine na Malo in Veliko Ponco, itd , itd , itd - neverjetno, koliko je bilo vsega, ena sama parada lepote v najboljši pravljici kugyjevski in trentarski tradiciji. »Gore in spomini ostanejo,« piše na Celovski špici. Da bi ostal tudi človek, ne piše. In vendar »naj se spočijejo od svojega truda, zakaj njih dela gredo z njimi« (v našo duhovno zakladnico).

Hvaležni sonaveznik

¹ Nekaj suhih podatkov o nujnosti organizacijskega temelja (najdeno na spletu): Član Planinskega društva Dovje-Mojstrana je Avgust Delavec postal leta 1946 ter v njem opravljal pomembne funkcije vse do smrti. Bil je soustanovitelj, kasneje tudi tajnik Postaje Gorske reševalne službe Mojstrana in njen aktiven član vse do leta 1980. Skoraj štiri desetletja je opravljal redni zimski nadzor postojank v Vratih in vodil delo ter pomagal pri njihovi obnovi. Bil je soustanovitelj alpinističnega odseka leta 1947. Obdobje od leta 1962 do 1974, ko je prevzel mesto predsednika društva, se šteje za eno najuspešnejših. To je obdobje, ko se je v Mojstrani kalil najuspešnejši rod alpinistov, ki je sodeloval tudi pri osvajanju tujih vrhov. Opravil je blizu 300 plezalnih vzponov in lednih tur v domačih in tujih gorah. Kot gorski vodnik je bil aktiven od leta 1958.

² Na spletu lahko preberemo: Je prejemnik številnih planinskih in občinskih priznanj, med njimi Zlatega grba občine Kranjska Gora. Za zbiranje in urejanje zgodovine planinstva je prejel Valvasorjevo priznanje. Podeljen mu je bil tudi naziv Častni član Planinske zveze Slovenije in Častni predsednik Planinskega društva Dovje-Mojstrana. Je prejemnik srebrnega in zlatega častnega znaka PZS, pismene pohvale PZS, spominske plakete PZS, dobil je zlati znak PSJ, plaketo PSJ, plaketo GRS 75 let, red dela z zlatim vencem, zaslužni znak GRS 35 let, Svečano listino PZS.

Pripomba pisca tega članka: Zoper odbor PD Dovje-Mojstrana so leta 1953 sprožili zastraševalno boljševisitično gonjo, tako tudi zoper zgladno delavnega in sposobnega Gustlna kot člana odbora. Kolikor vem, se za to krivico ni do danes še nihče opravičil.

³ Gustl je imel iztanjšan smisel za kulturno plat planinstva. Na spletu beremo: Z zbiranjem in urejanjem »planinske zgodovine« je pričel kmalu po drugi svetovni vojni in od leta 1975 dalje s sodelavci organiziral razstave s planinsko tematiko. S pomočjo društvenih delavcev je bila leta 1984 v Mojstrani odprta Triglavska muzejska zbirka, katere skrbnik je bil vse do smrti.

Dve pripombi pisca tega spominskega članka: a) Kot vesten gospodar je vzorno poskrbel za nasledstvo, b) Ni sicer mogoče reči, da ima Gustl izključne zasluge za muzejsko zbirko, ima pa brez dvoma največje. Mirne duše zapišem, da so tako velike, da bi brez Gustlnovega deleža muzeja ne bilo. Verjetno bi bilo prav, da bi po zgledu šol in drugih ustanov in podjetij planinski muzej poimenovali po njem.

Kako poznamo naše gore?

Na sliki je vrh mogočne in priljubljene gore. Katera gora je to?

Rešitve pošljite na Uredništvo PV, p. p. 214, 1001 Ljubljana ali na pv@pzs.si.

Rešitev iz januarске številke:

Januarja smo vam očitno zastavili resnično trd oreh, saj nismo dobili niti enega pravičnega odgovora, sedem pa je bilo napačnih. Mislili ste, da je koničasta gora na sliki Ojstrica, Špiček pod Jalovcem, Veliki vrh v Kamniško-Savinjskih Alpah, Spodnja Vrbanova špica in Velika Baba nad Belsko Kočno. Zadnji odgovor je bil dejansko najbližji, saj je bil na sliki le 650 metrov oddaljeni Storžek, stranski predvrh na avstrijski strani meje med Jezerskim sedlom in Ledinskim vrhom. Fotografija je bila narejena iz Presteralš oz. malo višje, z neoznačenega dostopa na Krničko goro nad Belsko Kočno. Strmi »špičak« je postal pri nas popularen pred približno dvema desetletjema, ko ga je »odkril« Stanko Klinar. Po brezpotju je zlezal s slovenske strani na njegov vrh in tam presenečen ugotovil, da je nanj z avstrijske strani

speljana kratka zavarovana plezalna pot. O tem je poročal v Planinskem vestniku. Ker ni našel starega slovenskega imena zanj (nemško je Vella-cher Turm), ga je pogumno krstil za Storžek. Ime se je uveljavilo, zapisano je že na zemljevidih, pa tudi pri koči na Ledinah vas bo proti njemu usmeril kašipot.

Rešitev stare uganke iz februarске številke:

Slike – uganke so objavljali v Planinskem vestniku leta 1937. V letošnji februarски številki smo objavili takratno 4. uganke. Mesec dni pozneje so poročali, da je nihče ni rešil in da so na sliki Krevlje nad planino Spodnji Vogel. Potem pa so še mesec dni zatem objavili tole: »Na željo fotoamaterja g. prof. Ravnika povemo točno, da 4. uganke (5. šte., str. 176), predstavlja Krevljo in Šoštarka nad Ravensko planino pri Črni Prsti.«

Prav so odgovorili Valentina in Franc Bijol in Samo Jemec, zelo podrobno razlago pa nam je poslal Igor Dakskobler, domačin iz Baške grape.

»... Domnevam, da je prof. Janko Ravnik te zimske gore posnel v domačih krajih, v Bohinju, in sicer je bil s smučmi nekje blizu Koble, že na pobojih, ki se spuščajo na sedlo med Vrhom Krevl (1515 m) in Malim vrhom (1504 m). Na tem sedlu so zdaj že urejena smučišča Koble. Tam, kjer so na posnetku posamezne smrečice, je zdaj po mojem že kar sklenjen pionirski smrekov gozd. Prva gora (na posnetku na levi) je Šoštar (1643 m), imenovan tudi Kontni vrh, z ostenjem nad Kacempohom (tam so včasih plezali, vsaj enega poznam - to je Cveto Kemperle z Bače pri Podbrdu - ki je ta ostenja preplezal). Na osojni (bohinjski) strani se imenuje Na Kontah in tam je v glavnem (pod pasom ruševja) zdaj macesnov gozd (bolj strnjen kot na Ravnikovem posnetku). Naslednja gora, nekako na sredi posnetka, je Zovh (po naše) oz. Rušni vrh (po bohinjško), najprej kota 1772 m in nato najvišja točka 1786 m. Gora (koničasta) čisto v ozadju je seveda Črna prst (1844 m), ki je bila takrat še brez planinske kočice in verjetno tudi še brez italijanskega vojaškega (mejnega) objekta tik pod vrhom. Povsem v desnem delu slike je greben Črne gore, Bohinjci temu predelu pravijo Home. Pogosto, skoraj v vseh vodnikih za Črno prst, napišejo, da je to bota-

nični vrt, in naštejejo nekaj najznamenitejših rož, ki na tej gori rastejo. Skoraj vedno je med njimi kratkodlakava popkoresa (*Moehringia villosa*). Planinci to preberejo, pridejo na Črno prst in sprušujejo vsakokratnega oskrbnika po kratkodlakavi popkoresi. Pa jim te drobne cvetice pri najboljši volji ne more pokazati niti v času, ko cveti, ker je v vršnem delu Črne prsti doslej še nihče ni opazil. Pač pa najbliže vrhu raste prav v ostenju Črne gore (Home), v previsih pod Šoštarjem (nad Kacempohom) in tudi v prisojnjem skalovju pod Zovhom.«

Ime Ravenska planina iz druge rešitve iz leta 1937 boste na planinskih zemljevidih tudi zaman iskali. Tine Mihelič je v svojem vodniku po Julijskih Alpah zapisal, da Bohinjci Planino za Črno goro imenujejo tudi Ravharska planina. Igor Dakskobler pa pojasnjuje, da je med Bohinjci slišal tudi za ime Ravenska planina. Torej Ravharska, Ravenska ali Planina za Črno goro - to so tri imena iste planine pod Šoštarjem.

Poravnati pa moramo še star dolg: po koncu redakcije januarске številke nam je pravičen odgovor na decembrsko uganko poslal še Lojze Budkovič.

Andrej Stritar

Kaj vas je v PV leta 2004 najbolj pritegnilo?

V januarski številki smo vas povabili, da nam sporočite, kateri članek in katera fotografija sta se vam lani zdela najbolj zanimiva. Nalašč smo vam popolnoma prepustili odločitev o vrsti prispevka in merilih za izbiro, saj smo želeli tako dobiti tudi informacijo o tem, kaj naše bralce najbolj zanima. Z odgovori nas niste ravno zasuli, dobili smo jih le sedem. Nima pomena razglašati zmagovalca tako skromnega nabora, poročamo vam lahko le o vseh vaših odzivih.

Avtorico Jano Remic ste omenili trije, posebej je bil omenjen njen članek »Poldnašnja špica, Dve špiči, kam naprej, pa še ne vem ...«. Dvakrat je bil omenjen Dušan Škodič s člankoma »Bilo je nekoč na Vršču ...« in »Oskrbnikovi spomini«. Oba bralca sta poudarila, da so jima všeč članki, ob katerih se nasmejeta. Omenili ste še članke Vide Durn »Pohod na Špičasti vrh«, Janeza Medveška »Znamenje«, Emila Pevca »Mladinski planinski tabori«, Rada Nadvešnika »Na viharnem Grintovcu« in Milke Bokal »Sonček«.

Med fotografi je najbolj navdušuje naš odgovorni urednik Vladimir Habjan. Omenili ste njegove fotografije »Viševa skupina«, »Montaž«, »Jalovec s Kotovega sedla«, »Veliko špičje, Pelci in Jalovec« in »Jutro na Kaninu«. Omenili ste še slike Marjana Bradeška »Vrh Laške planje ter Mala in Velika Baba s Skutnika« in Emila Pevca »Neokrnjena narava je najboljše igrišče«. Med naslovnici je bila omenjena slika Urbana Goloba v poletni številki.

Uredništvu pa so zelo koristili tudi komentarji v vaših odgovorih. Objavljamo eno izmed misli Marije Dolinar, ki nas seveda močno spodbuja pri naših prizadevanjih za dobro revijo:

»Sem redna bralka vaše revije zadnjih nekaj let. Sodim v razred poprečnih bralcev in me je presenetila ugotovitev, koliko mi je PV dal, ko sem zadnji konec tedna prebirala in brskala po revijah za nazaj. S tem želim povedati, da se čuti dejansko angažiranje glavnega urednika in uredniškega odbora in da revija res prinaša za vsakogar nekaj. V resnici jo je preprosto treba imeti rad in jo brati na obroke. Na svoj način spontano razkriva tančico redkobesednosti, ki jo v svojem bistvu nosi gora, dokler je ne obiše človek in o njej ne spregovori z besedo in sliko ... zato za vse, kar nam dajete, lepa hvala.«

Prepričani smo, da so s tem omenjeni avtorji dobili dodatno spodbudo k nadaljnjemu ustvarjanju. Hvala vsem, ki ste nam pisali. Vabimo vas, še naprej pošiljate odzive in komentarje, čeprav objavo tokratne ankete končujemo. Vsako vaše mnenje, pozitivno ali negativno, je dragocena usmeritev za nas.

Andrej Stritar za uredništvo PV

Hoja s krpljami napreduje z velikanskimi koraki

Hoja s krpljami se je v Evropi kot prostočasna dejavnost pojavilo po letu 1980. Do takrat so krplje, ki so jih pred več kot 10.000 leti iznašli centralnoazijski in sibirski domačini, uporabljali predvsem v severni Evropi in Severni Ameriki. Hoja s krpljami je že od nekdaj optimalen način hoje po zasneženih prostranstvih, saj se človekova teža porazdeli prek večje površine kot pri hoji v čevljih. Prvotne krplje so bile izdelane iz lesenega okvirja, ki je bil povezan z usnjenimi vrvicami ali trakovi, pri tem pa je bila velikost okvirja odvisna od zahtevane nosilnosti. Skozi stolecja se je površina krpelj zmanjševala, hkrati pa se je spreminjala (podaljševala) tudi oblika. To je močno olajšalo hojo.

Krplje omogočajo lažji dostop do zasneženih predelov in so primerne tako za manj izkušene radevedneže kot za zimskošportne »friker«. Ob njihovi pomoči je hoja po snegu prijetna in lahka. Hoja s krpljami je do okolja prijazna in avtentična športna aktivnost, s katero se lahko, ne da bi bilo treba kupiti smučarsko karto in drago opremo in čakati v dolgih vrstah, v hipu prestavimo v kraljestvo nedotaknjene narave in si privoščimo »odklop« od naporne vsakdanjika.

Svetovne smernice zadnjih petih let kažejo spremembe v razmišljanju zimskošportnih navdušencev. Zimske počitnice se ne rimajo samo z alpskim smučanjem v smučarskih središčih! Vse več ljudi se odloča za alternativne načine aktivnih počitnic. Vedno bolj popularne postajajo aktivnosti, kot so turno smučanje, drsanje, sankanje ... in seveda hoja s krpljami!

K popularizaciji hoje s krpljami so tako v Evropi kot v Sloveniji pripomogli gorski vodniki, ki so svoje stranke na krpljah spremljali pri raziskovanju zimske gorske pokrajine. To vodnikom zagotavlja dobičkonosno novost v ponudbi, njihovim strankam pa nepozabno doživetje, ki ga lahko pozneje brez težav ponovijo sami!

Predvidevamo, da se trenutno s hojo s krpljami ukvarja približno štiri milijone Evropejcev, njihovo število pa še vedno hitro raste. Na prvem mestu so Francozi s približno 1,5 milijona navdušencev, sledijo jim tudi Švicarji, Italijani, Finci, Japonci in Španci. Da je hoja s krpljami vedno bolj popularna tudi v Sloveniji, kažejo raziskave trga, saj stopnja rasti dosega do 225 odstotkov na leto.

Materiali

Američani so lesene okvirje zamenjali z aluminijastimi, evropski izdelovalci krpelj pa uporabljajo predvsem plastiko. Krplje z aluminijastim okvirjem so idealne za uporabo na položnih prostranstvih Severne Amerike, na katerih je sneg izredno suh in lahek (pršič). Ker aluminijast okvir dobro drsi po snegu, pa takšne krplje niso najprimernejše za uporabo na strmih terenih. Za uporabo v gorah priporočamo plastične krplje, saj se bolje oprimejo podlage. Okvirji so vedno bolj fleksibilni, aerodinamični in imajo pogosto obliko osmice (TSL patent).

Blagovne znamke

Na trgu plastičnih krpelj vodi francoski TSL (120.000 parov na leto), ameriški Tubbs pa je prvi pri izdelavi aluminijastih. TSL ponuja več kot 30 različnih modelov, s katerimi uporabniki želje in pričakovanja uporabnikov vseh profilov.

Kako izbrati krplje?

Najprej se moramo vprašati, na kakšnem terenu jih bomo uporabljali. Če bomo hodili predvsem po položnih zasneženih prostranstvih in ravninah, lahko izberemo krplje v obliki loparja ali solze. Za zahtevnejše gorske terene z večjimi nagibi pa izberemo krplje v obliki osmice (ose). Te so še posebno primerne za zahtevnejša prečenja terena.

Zelo pomembna je tudi pravilna izbira velikosti (površine) krpelj, ki ga lahko odvisna od teže uporabnika. Težja je oseba, večjo površi-

no krplje potrebuje. Za posamezen model proizvajalci navadno navedejo razpon teže, ki je primerna za posamezen model.

Izbrati je treba tudi način pritrjevanja na obutev. Če imamo pohodne čevlje s posebnimi utori, ki rabijo za pritrjevanje avtomatskih derez, lahko izberemo krplje z avtomatsko vezjo (pri TSL se imenuje Aventure). V nasprotnem primeru priporočamo izbiro univerzalnih vezi na paščke (pri TSL se imenujejo Rando ali Discover).

Poleg zgoraj naštetega imajo krplje še dodatno opremo, ki je še posebno pomembna za zahtevne uporabnike. Med pomembnejšo sodijo konice na spodnji strani krpelj za lažjo hojo po poledenelih območjih (standardno na vseh krpljah TSL), stopnička na petnem delu za lažje vzpenjanje (standardno pri modelih TSL Rando in TSL Aventure), konice (srenaci) na sprednjem delu za boljši oprijem pri vzpenjanju (standardno pri modelih TSL Rando in TSL Aventure) itn.

Kdo lahko uporablja krplje?

Pohodniki in gorniki, ki zime v gorah ne želijo preživeti ob peči, ampak zunaj na snegu.

Vsi, ki so siti sprehodov po plundri in si želijo poletne sprehode ponoviti tudi pozimi. Brez krpelj je to takrat skoraj nemogoče.

Družine z otroki, ki ne smučajo, si lahko privoščijo nepozabne sprehode v naravo zunaj uhojenih poti. Na voljo so tudi krplje za otroke.

Navdušenci nad nordijsko hojo. Krplje omogočajo enak način gibanja tudi pozimi.

Tekači na smučeh, ki si želijo sprememb in pristnejšega stika z naravo zunaj tekaških prog, na katerih je pogosto gneča.

Turni deskarji.

Če vas nismo prepričali, vas vabimo v Iglu Šport, v katerem si lahko krplje za nekaj dni izposodiš in preverite, ali je hoja z njimi pravi šport za vas.

SVOBODA, NARAVA, PRŠIČ – NATAKNI SI KRPLJE IN SE ZAPODI VANJE!!!

stičišče med tehnologijo in naravo

